MUHASEBE MANİPÜLASYON TEKNİĞİ OLARAK
BÜYÜK TEMİZLİK VE
BENEİSH MODELİYLE BİST'TE BİR ARAŞTIRMA

Özlem ÜNVER KİRACI

(Yüksek Lisans Tezi)

Eskişehir, 2019

MUHASEBE MANİPÜLASYON TEKNİĞİ OLARAK BÜYÜK TEMİZLİK VE BENEİSH MODELİYLE BİST'TE BİR ARAŞTIRMA

Özlem ÜNVER KİRACI

T.C.

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

İşletme Anabilim Dalı

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eskişehir, 2019

T.C.

ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTİSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Özlem ÜNVER KİRACI tarafından hazırlanan "Muhasebe Manipülasyon Tekniği Olarak Büyük Temizlik ve Beneish Modeliyle BİST'te Bir Araştırma" başlıklı bu çalışma 11.12.2019 tarihinde Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddesi uyarınca yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak, jürimiz tarafından İşletme Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan Doç. Dr. Dekalt Yalın Özkara

Akademik Ünvanı ve Adı Soyadı

Üye Dr. Öğr. Üyesi Duygu Sengül. Gelitay

Akademik Ünvanı ve Adı Soyadı

(Danışman)

Üye Dr. Öğr. Üyesi H. Cem Soyer

Akademik Ünvanı ve Adı Soyadı

ONAY

.../ .../ 2019

Prof Dr. Mesut ERŞAN

Enstitü Müdürü

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin/projenin Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi hükümlerine göre hazırlandığını; bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmanın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Eskişehir Osmangazi Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla taranmasını kabul ettiğimi ve hiçbir şekilde intihal içermediğini beyan ederim. Yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması halinde ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

ÖZLEM ÜNVER KİRACI

ÖZET

MUHASEBE MANİPÜLASYON TEKNİĞİ OLARAK BÜYÜK TEMİZLİK VE BENEİSH MODELİYLE BİST'TE BİR ARAŞTIRMA

ÜNVER KİRACI, Özlem

Yüksek Lisans - 2019

İşletme Anabilim Dalı

Danışman: Duygu ŞENGÜL ÇELİKAY

ÖZET

İşletmelerde üst yönetim kademesindeki değişimler, bu değişimlerin yaşandığı dönemlerde finansal bilgi manipülasyonlarına yol açabilmektedir. Büyük temizlik muhasebesi olarak adlandırılan bu tür finansal manipülasyonların varlığı, yatırımcılar için takip edilmesi gereken önemli bir durumdur. Bu araştırmanın amacı, Türkiye'de BİST imalat sektöründeki 2017-2018 döneminde yer alan işletmelerde büyük temizlik muhasebesi türündeki manipülasyonların yapılıp yapılmadığını araştırmaktır. Araştırmada Beneish modeli kullanılarak yönetici değişikliği kriterine göre işletmelerde manipülasyon yapılma olasılık ortalamaları (Mi) arasındaki farklılıklar istatistiksel olarak test edilmiştir. Araştırmada sonuç olarak MiUFRS değişkenine göre yönetici değişikliğine giden işletmeler ile yönetici değişikliğine gitmeyen işletmeler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Yönetici değişikliğine giden işletmelerin manipülasyon yapma olasılıklarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe Manipülasyonları, Büyük Temizlik Muhasebesi, Beneish Modeli, CEO Değişikliği

ABSTRACT

BIG BATH AS AN ACCOUNTING MANIPULATION TECHNIQUE AND RESEARCH WITH BENEISH MODEL ON BIST

ÜNVER KİRACI, Özlem

Yüksek Lisans-2019

İşletme Anabilim Dalı

Advisor: Duygu ŞENGÜL ÇELİKAY

Changes in the top management in enterprises can lead to financial information manipulations during these periods. The existence of such financial manipulations, called big bath accounting, is an important condition for investors to follow. In this research, the differences between the mean probability of manipulation (Mi) of enterprises with and without manager change were tested statistically using Beneish model. As a result of the study, statistically significant differences were found between the firms whose managers changed according to MiUFRS variable and those who did not for MiUFRS variable. It has also been found that businesses that have changed manager are more likely to do manipulation.

Key words: Accounting Manipulation, Big Bath Accounting, Model of Beneish, Changes of CEO

İÇİNDEKİLER

ÖZET …… iii

ABSTRACT …… vi

TABLOLAR LİSTESİ ……x

ŞEKİLLER LİSTESİ …….xi

EKLER LİSTESİ …….. xii

KISALTMALAR LİSTESİ ……..xiii

GİRİŞ ……. 1

1. BÖLÜM

GENEL OLARAK MUHASEBE (FİNANSAL BİLGİ) MANİPÜLASYONLARI

1.1. FİNANSAL BİLGİ KAVRAMI 3

1.1.1. Finansal Bilgi ve Önem..... 3

1.1.2.Finansal Bilginin Özellikleri 5

1.2. FİNANSAL BİLGİ (MUHASEBE) MANİPÜLASYONU 8

1.2.1.Manipülasyon Kavramı ve Özellikleri 8

1.2.2.Manipülasyon Türleri..... 9

1.2.2.1.İşlem Tabanlı Manipülasyon..... 9

1.2.2.2.Eylem Tabanlı Manipülasyon 9

1.2.2.3.Bilgi Tabanlı Manipülasyon..... 10

1.2.3.Finansal Bilgi (Muhasebe) Manipülasyonu Kavramı 10

1.2.3.1.Finansal Bilgi Manipülasyonu Özellikleri 11

1.2.3.2. Finansal Bilgi Manipülasyonunun Tarafları 13

1.2.3.3. Finansal Bilgi Manipülasyonlarının Nedenleri 15

1.2.3.4.Finansal Bilgi Manipülasyonlarının Amaçları 19

1.3. FİNANSAL BİLGİ MANİPÜLASYONLARININ SINIFLANDIRILMASI 21
1.3.1.Yasa ve Standartların Dışındaki Manipülasyonlar 23
1.3.1.1. Muhasebe Hileleri 23
1.3.1.2. Hileli Finansal Raporlama 26
1.3.2. Yasa ve Standartların İçerisindeki Manipülasyonlar 26
1.3.2.1. Yaratıcı Muhasebe Uygulamaları 27
1.3.2.1.1 Algı Yönetimi 28
1.3.2.1.2 Agresif Muhasebe 28
1.3.2.2. Kar Yönetimi (Geniş anlamda) 29
1.3.2.2.1.Kar (Kazanç) Yönetimi 29
1.3.2.2.2. Karın İstikrarlı Hale Getirilmesi (Gelir Düzleştirme) 31
1.3.2.2.3. Büyük Temizlik Muhasebesi 33

2. BÖLÜM
İŞLETMELERDE YÖNETİM ŞEKİLLERİ VE YÖNETİM DEĞİŞİKLİĞİ

2.1. İŞLETMELERDE YÖNETİM FONKSİYONU 36
2.1.1.Planlama Fonksiyonu 37
2.1.2.Örgütleme Fonksiyonu 37
2.1.3.Yürütme Fonksiyonu 37
2.1.4.Koordinasyon Fonksiyonu 38
2.1.5.Denetim Fonksiyonu 38
2.2. İŞLETMELERDE GENEL OLARAK YÖNETİM ŞEKİLLERİ 39
2.2.1.Monoist ve Düalist Sistem Ayrımı 39
2.2.2.Geleneksel ve Modern Yönetim Ayrımı 40

2.3. KURUMSAL YÖNETİM KAVRAMI VE ÖZELLİKLERİ.....40
2.4. KURUMSAL YÖNETİM ÇERÇEVESİNDE İŞLETMELERDE
ÜST YÖNETİM POZİSYONLARI.....47
2.4.1.Yönetim Kurulu Başkanı.....48
2.4.2.İcra Kurulu Başkanı (CEO).....48
2.4.2.1. İcra Kurulu Başkanı (CEO) Özellikleri.....49
2.4.2.2. İcra Kurulu Başkanlarının Yetkileri ve Sorumlulukları.....50
2.4.3.Diğer Üst Yönetim Pozisyonları.....51
2.5.YÖNETİM DEĞİŞİKLİĞİ KAVRAMI.....51
2.5.1.Yönetim Değişikliğinin Türleri.....51
2.5.1.1.Gönüllü Değişiklik.....52
2.5.1.2.Zorunlu Değişiklik.....52
2.5.2.Yönetim Değişikliğinin (Özellikleri) Nedenleri.....54
2.5.2.1.Yönetim Değişikliğinin Kurumsal Nedenleri.....54
2.5.2.2.Yönetim Değişikliğinin Finansal Nedenleri.....55
2.5.3.Yönetim Değişikliğinin Faydaları.....56
2.5.4.Yönetim Değişikliği ve Finansal Manipülasyon Arasındaki İlişki..57

3.BÖLÜM

BÜYÜK TEMİZLİK MUHASEBESİ

3.1. BÜYÜK TEMİZLİK MUHASEBESİ KAVRAMI.....58
3.2. BÜYÜK TEMİZLİK MUHASEBESİNİN ORTAYA ÇIKIŞI.....59
3.3. BÜYÜK TEMİZLİK MUHASEBESİNİN AMAÇLARI VE
ÖZELLİKLER 60
3.4. BÜYÜK TEMİZLİK MUHASEBESİNİN TÜRLERİ.....61

3.4.1.Yönetim Değişikliği Sonrası Yapılan Büyük Temizlik 62
3.4.2.Zarar Eden Dönemlerde Yapılan Büyük Temizlik 62
3.5. BÜYÜK TEMİZLİK TEORİSİNİN VARSAYIMLARI..... 63
3.6. BÜYÜK TEMİZLİK MUHASEBESİNDE KULLANILAN
YÖNTEMLER 64
3.6.1.Tahakkuklar Yoluyla Manipülasyon – Gelirleri Erteleme..... 65
3.6.2.İtfa Edilecek Varlıkların (Maddi Olmayan Varlıklar) Bir Bütün
Olarak Gider Yazılması Yoluyla Manipülasyon..... 66
3.6.3.Verimsiz Bölümlerin Tasfiye Edilmesi-Yeniden Yapılandırma
Yoluyla Manipülasyon..... .66
3.6.4.Değerleme Yöntemleri Aracılığıyla Manipülasyon..... .67
3.7. BÜYÜK TEMİZLİK MUHASEBESİ HAKKINDA
LİTERATÜRDEKİ TEMEL (TEORİK VE AMPİRİK) ÇALIŞMALAR 68
3.8.BÜYÜK TEMİZLİK MUHASEBESİYLE İLGİLİ ÖRNEK OLAYLAR.73
3.8.1.Nissan Örnek Olayı..... ..73
3.8.2. Shiseido Örnek Olayı..... ..74
3.8.3.Samsung Olayı / 2019..... ..76

4. BÖLÜM

ARAŞTIRMA

4.1. FİNANSAL BİLGİ MANİPÜLASYONLARINI ORTAYA
ÇIKARMAYA YÖNELİK MODELLER 78
4.1.1.Healy Modeli 78
4.1.2.DeAngelo Modeli 80
4.1.3.Jones Modeli 81

4.1.4. Düzeltilmiş Jones Modeli 82
4.1.5. Endüstri Modeli 83
4.1.6. Barton-Simko Modeli 83
4.1.7. Beneish Modeli 84
4.1.7.1. Beneish 1997 Modeli 84
4.1.7.2. Beneish 1999 Modeli 85
4.1.7.3. Beneish 2013 Modeli 88
4.1.7.4. Beneish Türkiye Modeli 88
4.2.BENEISH MODELİYLE BİST İMALAT SEKTÖRÜNDE BİR ARAŞTIRMA 91
4.2.1.Araştırmanın Amacı ve Önemi 91
4.2.2.Araştırmanın Yöntemi 92
4.2.2.1.Araştırmanın Kapsamı 92
4.2.2.2. Araştırma Kısıtları ve Varsayımlar 93
4.2.2.3. Araştırma Veri Setinin Hazırlanması 93
4.2.3. İstatistiksel Araştırma 94
4.2.3.1.Araştırma Hipotezi 94
4.2.3.2. Araştırma Modeli ve Değişkenler 94
4.2.4.Araştırma Bulguları 95
4.2.4.1.Veri Setine Yönelik Normallik Testi 96
4.2.4.2.Veri Setine Yönelik Farklılık Testi 97
4.2.5.Bulguların Genel Değerlendirmesi 99
SONUÇ 100
KAYNAKÇA 103
EKLER 110

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Araştırma Kapsamında Yönetici Değişikliğine Giden İşletmeler 93

Tablo 2: Araştırma Modelindeki Bağımlı Değişkenler ve Unsurları.....95

Tablo 3: Normallik Testine Yönelik İstatistikler 96

Tablo 4: Araştırma Değişkenlerinin Normallik Testi Sonuçlar 97

Tablo 5: Araştırmadaki Grupların ve Değişkenlerin Tanımlayıcı İstatistikleri.....97

Tablo 6: Parametrik Olmayan Test'in Değişkenlere Göre İstatistikleri.....98

Tablo 7: Parametrik Olmayan Analizin Hipotez Testi Özeti 98

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Finansal Bilginin Niteliksel Özellikleri.....6

Şekil 2: Muhasebe İçinde Esnekliğin Riskli Dönüşümü 12

Şekil 3. Finansal Manipülasyonuna Taraf Olanlar 14

Şekil 4. Finansal Bilgi Manipülasyonlarının Sınıflandırılması.....22

Şekil 5. Bir Eylemin Hile Olarak Değerlendirme Ölçütleri.....24

Şekil 6: Hile Üçgeni.....25

Şekil 7: Fonksiyonel Şirket Yönetim Şeması 46

Şekil 8 :CEO Değişiklik Türleri 52

Şekil 9 : İşletme Kar'ında oluşan "V" Formu.....61

Şekil 10: Büyük Temizlikte Kar Aktarmasında Kullanılan Muhasebe İşlemleri ..64

EKLER LİSTESİ

Ek 1:İmalat Sektöründeki İşletmelerin 2017-2018 Finansal Oranları..... 110

Ek2:2017-2018 Döneminde Yönetici/Yönetim değişikliğine Giden İşletmeler ..118

KISALTMALAR

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

ACFE : Amerikan Sertifikalı Hile Araştırmacıları Kuruluşu (Association of Certified Fraud Examiners)

AICPA : Amerikan Sertifikalı Kamu Muhasebecileri Enstitüsü (American Institute of Certifed Public Accountants)

BDDK : Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurumu

BIST : Borsa İstanbul

CEO : Chief Executive Officer

GAAP : Generally Accepted Accounting Principles

GKGMİ : Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri

İKB : İcra Kurulu Başkanı

KAP : Kamuyu Aydınlatma Platformu

KGK : Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu

KÇ : Kavramsal Çerçeve

SEC : Amerikan Sermaye Piyasası Kurulu (Securities Exchange Commission)

SPK : Sermaye Piyasası Kurulu

TDK : Türk Dil Kurumu

TBMM : Türkiye Büyük Millet Meclisi

TFRS : Türkiye Finansal Raporlama Standartları

TMS : Türkiye Muhasebe Standartları

TTK : Türk Ticaret Kanunu

TÜSİAD : Türkiye Sanayici İş İnsanları Derneği

UFRS : Uluslararası Finansal Raporlama Standartları

UMS : Uluslararası Muhasebe Standartları

GİRİŞ

İşletmelerin ticari hayatta rekabet edebilir olması, faaliyetlerini başarılı bir şekilde sürdürebilmesi, finansal bilgilerinin gerçeği tam ve doğru olarak yansıtmasıyla yakından ilgilidir. Çünkü işletme üst yönetimlerinin finansal bilgileri kullanarak alacakları her türlü karar işletmeyi etkileyecektir. İşletmenin yönetiminde söz sahibi olan kişi veya kişilerin başarısı, çoğunlukla işletmenin genel başarısı aracılığıyla ölçülmektedir. Günümüz birçok halka açık şirketinde işletme yönetimleri bu konuda uzmanlaşmış ve meslek olarak bu işi yürüten profesyonel yöneticilere bırakılmaktadır. Bu yöneticilerin işletme içinde geniş bir yetki ve hareket alanı bulunmaktadır.

CEO/İcra kurulu başkanı veya genel müdür olarak adlandırılan işletme üst düzey yöneticileri çok büyük yetki ve sorumluluklar altında işletmeyi yönetmektedirler. Aynı zamanda bu yöneticilerin üzerinde finansal bilgilerin raporlanması sorumluğu da olduğundan, bu konuda en geniş yetkiye de sahip bulunmaktadırlar. Dolayısıyla bu yöneticiler, finansal bilgilerin üretilme sürecinde yönlendirici konumda aktif bir rol oynayabilmektedirler.

Muhasebeyle ilgili gerek standartlar gerekse mevzuat şeklindeki düzenlemelerde olsun, bazı esneklikler ve net olarak tanımlanmamış alanlar olabilmektedir. Tahakkuk esaslı muhasebe sisteminde gelir ve giderlerin dönemsel olarak kaydırabilmesi, uluslararası muhasebe standartlarının muhasebe uygulayıcılarına getirdiği seçenekli kayıt tercihleri, tahminler üzerinden yapılan değerlemeler gibi durumlar finansal bilgi üretiminde esneklik sağlayabilmektedir. Üst düzey yöneticiler bu esneklikler ve net olarak tanımlanmamış alanlar aracılığıyla işletmenin gelir ve giderleri üzerinde manipülasyon yaparak faaliyet sonuçlarını etkileyebilmektedir. Yapılan çalışmalarda, bazı işletmelerin bu tür bilgi manipülasyonuna özellikle yönetici değişimleri sonrasında başvurduğu gözlenmiştir (Healy, 1985; Moore 1973; Pourciau 1993). Büyük temizlik muhasebesi olarak tanımlanan bu dönemde yapılan manipülasyonların işletmelerde gerçekleşip gerçekleşmediğini araştırmak, önemli bir çalışma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu doğrultuda tez çalışmasının amacı, Türkiye'de BİST'e kayıtlı imalat sektöründeki işletmelerde meydana gelen yönetici değişimlerinde büyük temizlik muhasebesi yapılıp yapılmadığına yönelik bulgular ortaya koymaktır.

Bu amaç doğrultusunda, tez çalışmasının birinci bölümünde, genel olarak finansal bilgi manipülasyonları konusu üzerinde teorik bir çerçeve çizilmiştir. Finansal bilgi ve standartlar kavramı ele alınmış, finansal bilgi manipülasyonlarının özellikleri, nedenleri, manipülasyon türleri, muhasebe bazlı manipülasyonlar, yaratıcı muhasebe ve manipülasyonların sınıflandırılması konuları açıklanmıştır.

Tez çalışmasının ikinci ve üçüncü bölümünde, işletmelerde yönetim fonksiyonu, kurumsal yönetim kavramı ve özellikleri, yönetim yapıları ve yönetim pozisyonları, yönetim değişikliği kavramı, yönetim değişikliğinin nedenleri, CEO/İcra Kurulu başkanı (İKB) ve genel müdürlerin yetki ve sorumlulukları, CEO/İKB değişiklikleri ve nedenleri, yönetim değişiklikleri ile finansal manipülasyonların arasındaki ilişki, büyük temizlik muhasebesi kavramı ve özellikleri, büyük temizlik muhasebesinde kullanılan manipülasyon yöntemleri konuları ele alınmıştır.

Tez çalışmasının son bölümünde ise, kullanılacak manipülasyon yapılma olasılığını gösteren istatistiksel modeller kısaca açıklandıktan sonra, Beneish modeli kullanılarak, Türkiye'de Borsa İstanbul'a kayıtlı imalat sektöründeki işletmeler üzerine bir araştırma yapılmıştır.

1. BÖLÜM

GENEL OLARAK FİNANSAL BİLGİ (MUHASEBE) MANİPÜLASYONLARI

1.1. FİNANSAL BİLGİ KAVRAMI

Finansal bilgi üzerinden yapılan manipülasyonları daha iyi kavrayabilmek için finansal bilgi kavramını çeşitli boyutlardan ele almak gerekir. Aşağıdaki başlıklarda kısaca finansal bilgi kavramı hakkında bilgi verilmiştir.

1.1.1. Finansal Bilgi ve Önemi

Finansal sistem içindeki karar alıcılar için önemli veri kaynaklarının başında işletme hakkında üretilen finansal bilgiler gelmektedir. Finansal bilgilerin üretilmesi işi ise muhasebe adını verdiğimiz sistemin en temel sorumluluk alanıdır.

Muhasebenin literatürde birçok tanımı yapılmış olmasına rağmen tez çalışmamıza uyan en kapsamlı tanımı şöyledir: "Muhasebe, bir örgütün kaynaklarının oluşumunu, bu kaynakların kullanılma biçimini, örgütün işlemleri sonucunda bu kaynaklarda meydana gelen artış veya azalışları ve örgütün finansal açıdan durumunu açıklayan bilgileri üreten ve bunları ilgili kişi ve kuruluşlara ileten bir bilgi sistemi'dir (Sevilengül, 2005: 9-10).

Muhasebe süreci parayla ifade edilebilen her türlü işlemin (finansal işlem) belgelere dayanarak kayıt altına alınmasını, sınıflandırılmasını ve kolay

anlaşılabilmesi için özetlenmesini sağlar. Bu şekilde oluşturulan finansal bilgilerin daha geniş kullanıcı kitlelerine ulaştırılabilmesi için özetlenmiş bilgileri standart tablolar halinde raporlar. Yukarıda belirtilen muhasebenin bu temel fonksiyonları sayesinde, finansal sistemin ihtiyacı olan gerekli olan ham finansal bilgiler sağlanmış olur. Fakat muhasebenin fonksiyonları bununla bitmez, hazırlanan bu finansal bilgilerin karar alıcıların alacakları kararlarda kullanabilmeleri için analizi ve yorumu da muhasebenin fonksiyonlarındandır.

Finansal sistem içinde üretilen her türlü finansal bilgiyi kullanan kişilere "Karar alıcılar" veya finansal bilgi kullanıcıları adı verilmektedir. Çalışma da kavram birliği olması için bundaki sonraki yazında "finansal bilgi kullanıcıları" kavramı kullanılacaktır.

Finansal bilginin önemi, bilgi kullanıcılarının alacakları kararlardaki doğruluğu (isabeti) sağlamak noktasında ortaya çıkmaktadır. Doğal olarak işletme hakkında finansal bilgileri kullanarak karar alacak bilgi kullanıcıları, bu bilgilerin güvenilir olmasını ve gerçeği tam ve doğru bir şekilde yansıtmasını isterler. Finansal bilgiyi kullananlar işletme içinden olabileceği gibi işletme dışındaki kişilerden de olabilir.

İşletme içindeki bilgi kullanıcıları: Yöneticiler, İşletme sahibi veya ortakları, İşletme çalışanları

İşletme dışındaki bilgi kullanıcıları: Kredi verenler, Yatırımcılar, Devlet, İşletme ile iş ilişkisi kuranlar, toplum olarak sınıflandırılabilir.

Her finansal bilgi kullanıcısı finansal bilgilerin tamamını benzer şekilde kullanmaz, her kullanıcı kendisini ilgilendiren yönleriyle bu finansal bilgileri kullanır. Örneğin bir banka, işletmedeki finansal bilgileri kredi verme kararı açısından kullanır, işletmenin borç ödeme gücünü ölçmeye çalışır. Başka bir kullanıcı örneğin hisse senedi yatırımcısı, işletmenin gelecekteki kazanç yaratma gücüne odaklanır, bu alandaki finansal bilgileri kullanır. Fakat ister işletme içi olsun ister işletme dışı bilgi kullanıcısı olsun her bilgi kullanıcısının ortak isteği finansal bilgilerin doğruluk ve güvenilirliğidir.

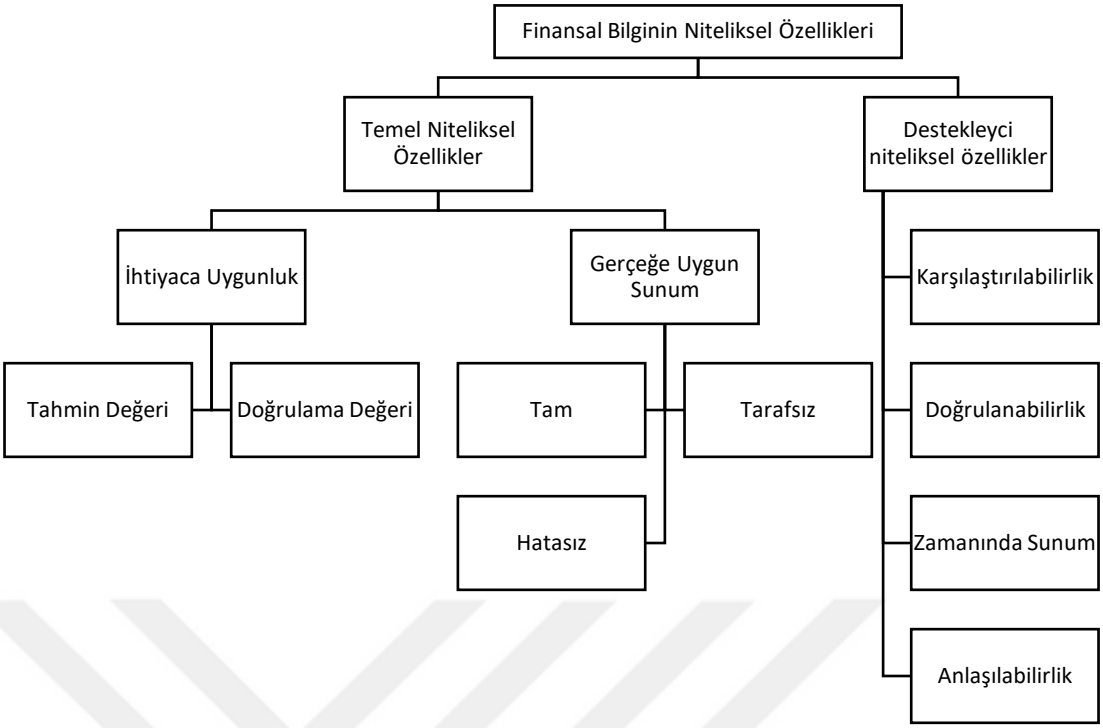
Finansal bilgilerin doğruluk ve güvenilirliğinin sağlanmaması halinde bu bilgiler gerçeğe aykırı ve yanıltıcı olmaktadır. Hazırlanan finansal bilgilerin doğruluk ve güvenilirliğinin sağlanmasında en önemli sorumluluk işletme yönetimine aittir.

Dolayısıyla işletme yönetiminin dürüst bir şekilde davranması ve finansal bilgilerin doğruluk ve güvenilirliğini zedeleyici işlemlerden uzak durması gerekmektedir. Her ne kadar bağımsız denetim aracılığıyla finansal bilgilerin doğruluğu ve güvenilirliği hakkında görüş bildirilerek bilgi kullanıcıları korunsa da temel sorumluluk işletme yönetimine aittir.

1.1.2. Finansal Bilgilerin Özellikleri

Finansal bilginin özellikleri tanımlanırken bilgi kullanıcıları açısından daha kullanışlı olması için Kavramsal Çerçeve 2018'de "faydalı" ifadesi eklenerek faydalı finansal bilginin özellikleri olarak bir tanımlama yapılmıştır.

Buna göre KGK (Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu) tarafından finansal raporlama için hazırlanan Kavramsal Çerçeve 2018'de faydalı finansal bilginin özellikleri iki grupta ele alınarak açıklanmıştır. Birincisi finansal bilginin temel niteliksel özellikleridir. Buna göre herhangi bir finansal bilginin ihtiyaca uygun olması ve gerçeğe uygun sunumu bu finansal bilginin en temel niteliksel özellikleridir. Faydalı finansal bilginin ikinci grup özellikleri "destekleyici özellikler" olarak adlandırılmıştır. Buna göre finansal bilgi karşılaştırabilir ve doğrulanabilir olmalı, zamanında sunulmalı ve anlaşılabilir olmalıdır (KGK KÇ, 2018:10-11).

Şekil 1: Finansal Bilginin Niteliksel Özellikleri (KGK KÇ, 2018).

Finansal tablolarda sunulan bilginin, finansal bilgi kullanıcılarının karar alma sürecinde, ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte olması gerekir. İhtiyacı karşılamakla kastedilen, finansal bilgi kullanıcılarının alacağı kararlarda herhangi bir fark oluşturma etkisidir. Bu tür bilgi kısaca ihtiyaca uygun bilgi olarak adlandırılır ve şayet bilgi kullanıcıların bazıları bu bilgiden faydalanmasa bile başka kaynaklardan bilgi sağlamış olsa bile sözü edilen bu finansal bilgi, alınacak kararlarda *fark yaratma gücüne* sahip olabilir. İhtiyaca uygun bir finansal bilgi, "tahmin değerine" sahip olabilir. Şöyle ki, bilgi kullanıcıları karar alma ve değerlendirme süreçlerinde bu bilgileri gelecek dönemlerdeki sonuçları öngörmek için kullanılabiliyorsa, bu finansal bilginin tahmin değerinin olduğu kabul edilir. Bunun yanında finansal bilgi, geçmişteki değerlendirmelerle ilgili olarak bir geri bildirim sağlıyorsa (örneğin önceki değerlendirmeyi doğruluyor veya değiştiriyorsa) doğrulama değerine sahiptir (KGK KÇ, 2018:10, md.2.6-2.10).

Örneğin, bir bankanın kredi taleplerini değerlendirirken, işletmenin geçmiş ve cari döneme ait finansal durum tablosundan hareketle gelecekteki borç ödeme gücünü ölçebileceği tahmin edebileceği mevcut her türlü bilgi, banka için ihtiyaca uygun bir bilgi konumundadır. Bu bilgiler aynı işletmenin geçmiş döneme ait kredi taleplerinin değerlendirmelerine yönelik banka için bir geri bildirim de sağlıyorsa tüm bu bilgiler

ihtiyaca uygun bir bilgidir. İşletmenin cari döneme ilişkin borç bilgisinin eksik veya yanlış verilmesi halinde, bankanın kredi verme kararı da etkilenebilecektir.

Finansal bilginin ihtiyaca uygunluğu birincil niteliksel özelliğidir. İhtiyaca uygun bilgi, kullanıcıların karar alması için gerekli olan yönetim ve politikalarını değerlendirmede onlara yardımcı olan bilgilerdir (Özerhan ve Sultanoğlu, 2018:8)

Finansal bilgi, açıklamayı amaçladığı ekonomik olayları gerçeğe uygun bir şekilde sunmalıdır. Gerçeğe uygun sunum, işlem ve olayların etkilerinin; varlık yükümlülük, gelir ve gider tanımlarına ve muhasebeleştirme koşullarına uygun olarak sunulmasıdır. Gerçeğe uygun sunumun tam olarak sağlanabilmesi için bilginin tam, tarafsız ve hatasız olması aynı zamanda işlem ve olayların sadece yasal görünümünü değil özünü yansıtması gerekir (KGK KÇ, 2018: md.1.10).

Finansal bilginin destekleyici özelliklerinin başında karşılaştırılabilirlik gelmektedir. Bu özellik tutarlılık kavramının bir sonucudur. Karşılaştırılabilirlik, bilgi kullanıcılarının kalemler arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları belirleyebilmesini ve anlayabilmesini sağlar. Benzer işlem ve olayların finansal etkilerinin ölçümü ve gösterimi, dönemler itibariyle ve diğer işletmelerin ölçüm ve gösterimleriyle tutarlı olmalıdır. "Doğrulanabilirlik; ekonomik olayların ölçülmesinde ve raporlanmasında aynı ölçme yöntemlerini kullanan farklı bilgi düzeyindeki birbirinden bağımsız tarafların gerçeğe uygun sunum yapıldığına ilişkin görüş birliğine varmasıdır" (Cemalcılar ve Önce 1999: 33). Örneğin, işletmedeki nakdin sayılmasının gözlenmesi ve kasa bakiyesinin bu şekilde doğrulanması veyahut stokların defter değerinin, alınan stok miktarı ve maliyetleri itibariyle kontrol edilerek doğrulanması ve dönem sonu stoğuna yönelik dönem içindeki stok değerleme yöntemine uyumlu olarak (örneğin, ilk giren ilk çıkar yöntemi kullanılması) yeniden hesaplanması doğrulamalara bir örnektir.

Zamanında sunum, bilginin, karar verenlerin kararlarını etkileyebilecek bir zamanda kullanıma sunulması anlamına gelir. Genellikle, bilgi eskidikçe faydası da azalır (KGK KÇ, 2018:13, md2.33). "Finansal bilgilerin sunumuyla ilgili olarak dikkat edilmesi gereken bir husus da genel olarak işletmenin faaliyetleri ve muhasebeyle ilgili makul düzeyde bilgiye sahip olan ve bu bilgileri dikkatli ve ihtimamlı bir şekilde analiz eden kullanıcılar tarafından anlaşılabilecek şekilde sunulmalıdır" (Özerhan ve

Sultanoğlu, 2018: 8). Bilginin açık ve öz olarak sınıflandırılması, tanımlanması ve sunulması onu anlaşılabilir kılar.

1.2. FİNANSAL BİLGİ (MUHASEBE) MANİPÜLASYONU

Finansal bilgi (muhasebe) manipülasyonu kavramını anlayabilmek için ilk olarak "manipülasyon kavramını ve manipülasyon türlerini" açıklamak gerekir.

1.2.1.Manipülasyonu Kavramı ve Özellikleri

Manipülasyon kavramı Fransızca kökenli bir terimdir; sözlük anlamı ise "hareket verme, harekete geçirme, akıllıca, gizli yöntemlerle ya da hileli yollarla bir kimseyi yönlendirme, etkileme veya bir şeyi kontrol altına alma, bir kimsenin düşüncelerinin ve hareketlerinin tam olarak kendi isteğiniz doğrultusunda gerçekleşmesini sağlama, usta bir şekilde yönetme ve kontrol etme, hile karıştırma, beceri ve ustalıkla idare etme" olarak tanımlanmaktadır (English-Turkish Modern Business World Dictionary, 1994).

Türk Dil Kurumu (TDK)'na göre manipülasyon kavramı ise şöyle tanımlanmıştır: "varlıkları, yapıcı, açıklayıcı ve yararlı bir biçimde kullanarak, seçme, ekleme ve çıkarma yoluyla bilgileri değiştirmek suretiyle insanları kendi bilgileri dışında veya istemedikleri halde etkilemedir" (TDK, 2005:1341).

Manipülasyon kavramına sermaye piyasası hukuku açısından bakıldığında, farklı tanımlar bulmak mümkündür. Ancak yapılan tüm tanımların ortak noktası, karar verme sürecinin dış etkilerini içermesidir. Bir başka deyişle manipülasyon kavramı, doğal süreç üzerindeki dış etkiyi ifade eden bir kelime olarak karşımıza çıkmaktadır (Baysal, 2011: 24). Buna göre manipülasyon; "yatırımlarını sermaye piyasasında değerlendiren tasarruf sahiplerinin mali haklarını ve borsada işlem gören menkul kıymetlerin fiyatını, kamuyu aydınlatma ilkesi düzenlemelerine aykırı olarak, gerçek olmayan alım-satımlar veya açıklamalarda bulunmak suretiyle, yapay bir şekilde etkileyebilecek aldatıcı işlemler yapmak seklinde tanımlanabilir" (Canbulut, 2008:12).

1.2.2.Manipülasyon Türleri

Piyasa manipülasyonunun ilk örnekleri, hisse senetlerinin fiyatını etkilemek için gerçek olmayan söylentiler ya da diğer yanıltıcı bilgiler aracılığıyla "tahrif etmekten oluşan" bilgiye dayalı manipülasyonlar olarak ifade edilmiştir (Ölmez, 2018:29). Manipülasyon türlerini üç grupta toplayabiliriz. Buna göre;

- İşlem Tabanlı Manipülasyon
- Eylem Tabanlı Manipülasyon
- Bilgi Tabanlı Manipülasyon

1.2.2.1.İşlem Tabanlı Manipülasyon

Bu tür bir manipülasyonda alım-satım yapanlar, gerçek niyetlerini gizleyerek, alım satım işlemleriyle menkul kıymet fiyatlarını etkileyerek yapay bir pazar oluşturmaya çalışırlar (Ölmez, 2018, 29). İşletme değerini etkilemek veya işletme hakkında yanıltıcı izlenim bırakmak amacıyla işletmenin hisse senetlerinde alım-satım işlemi yapmak yoluyla gerçekleşen manipülasyon türüdür (Allen ve Gale, 1992: 511).

Sermaye Piyasaları Kurulu tarafından "yoğunlaşma" olarak adlandırılan bu tür manipülasyonlarda amaç gerçek bir bilgi olmaksızın bir pay senedinin fiyatını yoğun satım yoluyla düşürmek ve bu sayede bu konu hakkında fikir sahibi olmayan ve aynı pay senedine sahip olan diğer yatırımcıların panik halinde, hızlı ve dikkatsiz verilen kararlarla aynı pay senedini satmalarını sağlamak, bu sayede pay senedinin değerinin çok fazla düşmesinin ardından aynı pay senedini gerçek değerinin çok altında bir değerle almayı sağlamaktır (Özcan, 1997: 25).

1.2.2.2. Eylem Tabanlı Manipülasyon

Bir firmanın pay senedi değerinin gerçek veya beklenen değerini değiştirmeyi amaçlayan manipülasyon türüdür. "Örneğin devralma fiyat teklifi, şirketin hissedarı ve aynı zamanda manipülatör olan kişi tarafından gerçeğe aykırı olarak verilerek,

eylemi gerçekleştiren kişinin kâr etmesini sağlanır" (İmişiker ve Taş, 2013:2). Örneğin, bir manipülatör çok sayıda hisse senedi sahibi olmaya çalışabilir ve daha sonra sahip olduğu hisse senedi için daha yüksek bir fiyat teklif edebilir, bu durumda hisse senedi fiyatı piyasada artabilir.

1.2.2.3.Bilgi bazlı manipülasyon

Yatırımcılar piyasa riski ve bilgi noktasında menkul kıymetlere yatırım yapmak konusunda hassastırlar. "Yatırımcıları, deneyimler etkileyebilmektedir ve bu durum fiyat dalgalanmalarına ve işlem hacimlerine yansımaktadır. Bilgi bazlı manipülasyonda, sahte söylentiler ya da yanıltıcı bilgi yayma şeklindeki bir davranışla, işletmenin hisse senedi fiyatlarının etkilenmesi söz konusudur. Bilgi bazlı manipülasyonda amaç, piyasaya yanlış bilgi vererek pay senedi fiyatlarının manipülatör kişilerin isteği doğrultusunda hareket etmesini sağlamaktır" (Uzunoğlu, 2018: 26). Dolayısıyla Bilgi bazlı manipülasyonlar, firmalar hakkında kullanıcıların yeterli düzeyde bilgi sahibi olamadığı piyasalarda daha kolay gerçekleşir.

Finansal bilgi manipülasyonu olarak adlandırılan manipülasyonda yukarıda belirtilen manipülasyon türlerinin birçok özelliğini bünyesinde barındıran bir türdür.

1.2.3. Finansal Bilgi Manipülasyonu Kavramı

Muhasebe süreci sonunda üretilen finansal bilgiler, finansal tablo ve raporlar şeklinde bilgi kullanıcılarına iletilmektedir. Finansal tablolar ve finansal raporlar değişik durumlara adapte olabilmek için bazı esneklikler içermektedir. Muhasebe kural ve ilkelerinden doğan bu esneklikler, işletmenin mali durumuna, faaliyet sonuçlarına dayanarak karar alacak kişileri yanıltmak amacıyla kullanılmamalıdır (Mulford ve Comiskey, 2002: 19-20).

Finansal bilgi manipülasyonu; mevcut ve potansiyel hissedarları/yatırımcıları, firmanın temel ekonomik performansı hakkında yanıltmak ya da sermaye maliyetini azaltmak amacıyla yöneticilerin, muhasebenin kendilerine tanıdığı serbestliği

kullanarak, yasal olmayan bir şekilde finansal raporları istedikleri yönde şekillendirmeleridir (Uzunoğlu, 2018: 21; Healy ve Wahlen, 1999: 71).

Finansal bilgi manipülasyonu farklı ülkelerde, yaratıcı muhasebe, gelir azaltılması, kazanç yönetimi, finansal mühendislik ve muhasebe kozmetiği gibi farklı terimlerle anılmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) "kazanç yönetimi" terimi tercih edilirken, Avrupa ülkelerinde kullanılan terim "yaratıcı muhasebe" dir. Finansal bilgi manipülasyonu, bilgilerin çarpık bir sunumu şeklinde olup firma adına yanlış bir izlenim yaratmayı amaçlamaktadır (Uzunoğlu, 2018:21; Mamo, 2014:57).

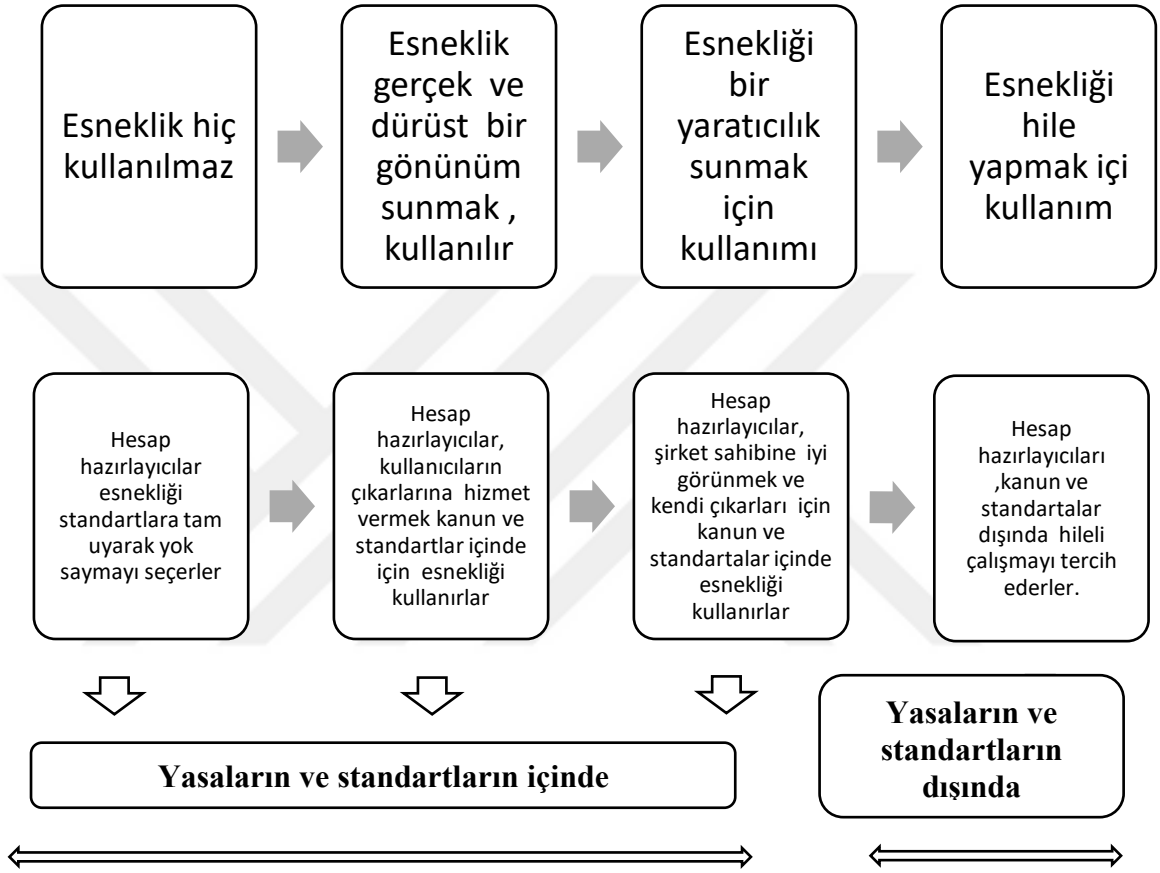
Finansal bilgi manipülasyonunun aynı zamanda "muhasebe manipülasyonu" olarak açıklayan Copeland'a göre bu kavram "alternatif muhasebe politikaları arasında yapılan seçimlerle raporlanan dönem kârını isteğe göre artırabilme ya da azaltabilme kabiliyeti olarak tanımlanabilmektedir (Copeland, 1968:101). Literatürde birçok araştırmacı tarafından benimsenen bu tanımın sınırlı olması eleştirilen bir yönüdür. Şöyle ki bu tanım, muhasebe manipülasyonunu sadece dönem kârını etkileyecek şekilde gelir tablosu kalemleri üzerinde yapılan düzeltme ve yeniden sınıflandırma işlemleriyle sınırlandırmaktadır. İşin gerçeğine daha geniş bir perspektiften bakıldığında; muhasebe manipülasyonu hem raporlanan dönem kârını etkileyecek gelir tablosu kalemleriyle ilgili işlemleri hem de işletmenin finansal yapısını etkileyecek bilançoya bağlı işlemleri kapsamaktadır (Demir ve Bahadır, 2007: 103-119).

1.2.3.1. Finansal Bilgi Manipülasyonun Özellikleri

Muhasebe yöntemlerinde, muhasebe ilkelerinde ve muhasebe standartlarındaki bazı esneklikler genelde ticari hayattaki gelişimlere uyum sağlanmak için bırakılmıştır. Temelde finansal tablo hazırlayanların -işletme yönetimi- kendi çıkarları için bu esneklikleri kullanmamaları gerekir. Bu esnekliklerden yararlanma hakkı olduğunu düşünen yöneticiler, özellikle yatırımcıların işletmenin riskleri ile ilgili algılarını değiştirmek ve işletmenin performansının iyi olduğunu gösterebilmek için genellikle kâr rakamlarını arzu ettikleri istikamette değiştirerek bir manipülasyona başvurmaktadırlar (Bayırlı, 2006: 28). Karar vericilerin ise kararlarının etkilenmesine sebep olurlar. (Küçüksözen, 2004). Bu açıdan muhasebe manipülasyonu, piyasaya

açıklanan finansal bilgilerin bilerek ve isteyerek çeşitli amaçlar için yasalara ve standartlara uyarak veya uyacak şekilde değiştirilerek finansal raporlama sürecine, tablolara hazırlayanlar tarafından müdahale edilmesidir.

Muhasebe içindeki bu uyum sağlamayı sağlamak için olan esnekliği aşağıdaki şu tablo ile daha anlaşılır şekilde ifade edebiliriz.

Şekil 2: Muhasebe İçinde Esnekliğin Riskli Dönüşümü (Jones, 2011)

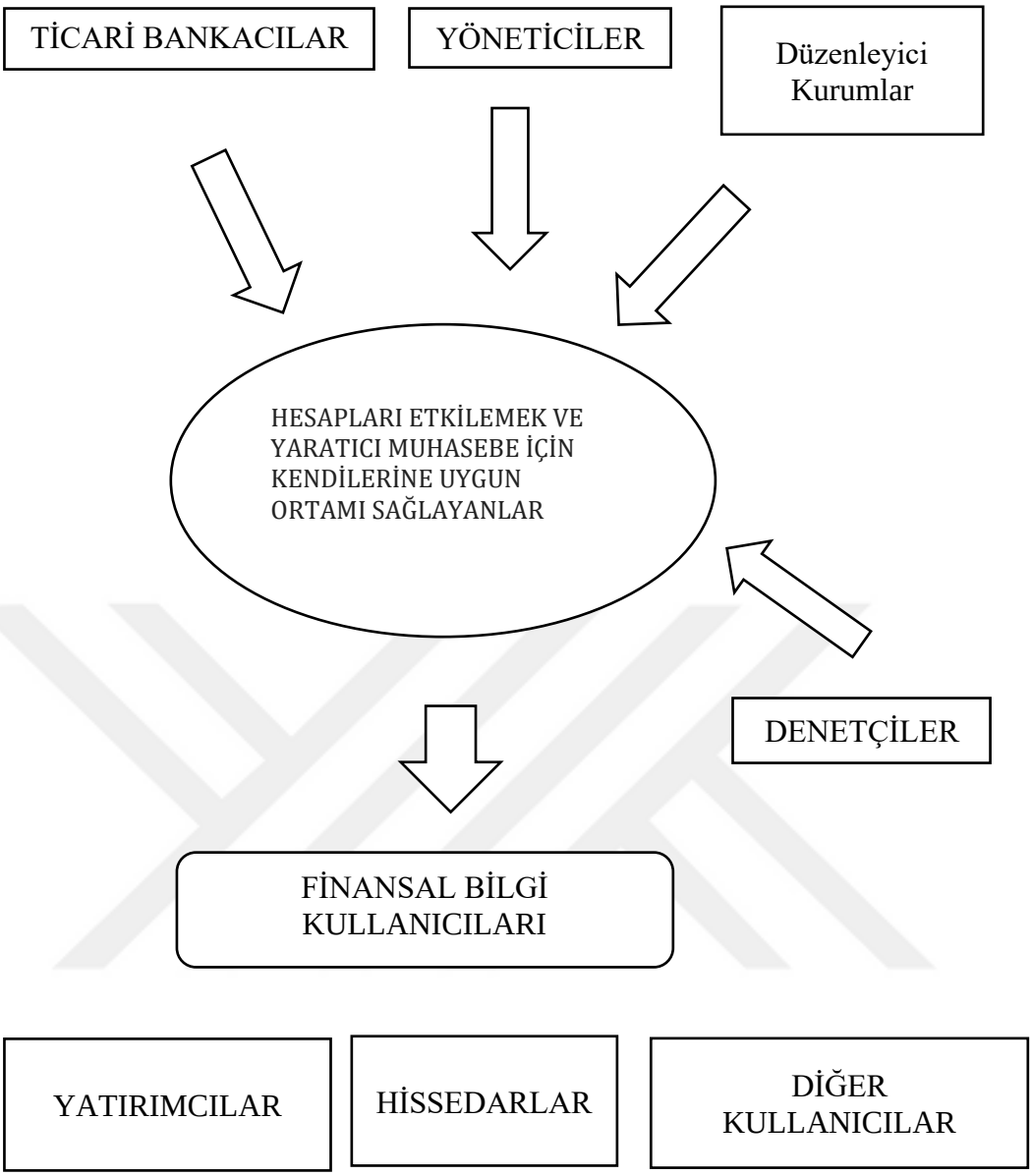
Kısaca manipülasyon, finansal tablolardaki bilgileri değiştirerek ve şirketin değerini farklı göstererek yatırımcıları yönlendirmeyi amaçlamaktadır (Ölmez, 2018:31). Muhasebe içinde olan bu esnekliklerin varlığı, bunların ne zaman ve nasıl kullanılacağı noktasında bir beceri- yaratıcılık- gerektirmektedir. Bu yüzden muhasebe sisteminde yapılan bu bilgi manipülasyonu, "yaratıcı muhasebe" kavramını doğurmuştur. Bu kavram muhasebe manipülasyonuna piyasa faaliyetlerini raporlayan ve yorumlayan uygulamacılar (medya yorumcuları ve gazeteciler) tarafından verilmiş bir ad olarak değerlendirilebilir (Demir ve Bahadır, 2007; 103-119; Stolowy ve Lebas, 2006:580).

Literatürde “Finansal bilgi manipülasyonu ve muhasebe manipülasyonu, yaratıcı muhasebe” olarak aynı anlama gelen farklı kelimeler kullanılmaktadır. Bu açıdan literatürde yerleşmiş bir kavram birliği bulunmamaktadır. Çalışmanın bundan sonraki bölümlerinde sadece “finansal bilgi manipülasyonu/muhasebe manipülasyonu” kavramı kullanılması tercih edilmiştir.

1.2.3.2. Finansal Bilgi Manipülasyonun Tarafları

Finansal bilgi manipülasyonunun en önemli tarafı kuşkusuz yöneticilerdir. Yöneticiler bu manipülasyonlar aracılığıyla bir tür refah transferi sağlamaktadır. Bu refah transferi işletme ile toplum, işletme ile kaynak sağlayıcılar veya işletme ile işletme yöneticileri arasında olabilmektedir. Bu manipülasyon sonucu oluşan refah transferinde, kimi zaman işletme lehine kimi zamanda yöneticiler lehine bir transfer oluşmaktadır. Örneğin işletme ile kaynak sağlayıcılar arasında tasarlanan muhasebe manipülasyonu sonucunda refah transferinden işletme fayda sağlamaktadır. Buna göre, muhasebe manipülasyonunun en önemli amacı, işletme performansının ve finansal yapısının gerçekte olması gerektiğinden farklı gösterilerek işletme tarafları arasındaki refah transferinin gerçekleştirilmesi olarak ortaya çıkmaktadır (Stolowy ve Breton, 2004: 6).

Muhasebe manipülasyonu finansal bilgi etrafında şekillenen bir eylem olduğundan bu eylemden etkilenen ve bu eylemi doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen tarafların olması kaçınılmazdır. Jones (2011) muhasebe manipülasyonuna taraf olanları “Etki edenler ve Etkilenenler” olarak temel de iki ayrı grupta ele almıştır. Aşağıdaki şekil 3. bu ilişkileri göstermektedir.

Şekil 3. Finansal Manipülasyonuna Taraf Olanlar (Jones, 2011)

Yukarıdaki şekil 3'e göre muhasebe manipülasyonuna etki eden gruplar şunlardır:

- Yöneticiler: Manipülasyona etki edenlerin başında her türlü finansal bilginin üretilmesi konusunda temel sorumluluğa sahip olan işletme yönetimi gelmektedir. Yöneticiler işletme hesaplarını istedikleri gibi etkilemek için manipülasyona uygun ortam hazırlarlar.
- Ticari bankalar: Ticari bankalar işletmelere verilecek kredilere yönelik şartlardan dolayı bu manipülasyonlara ister istemez etki ederler.
- Düzenleyici Kurumlar: İşletmelere yönelik mevzuatı düzenleyerek, yaratıcı muhasebe uygulamalarını kontrol etmeye çalışır. Türkiye'de düzenleyici kurum olarak

KGK ve SPK, bu bağlamda yapmış oldukları düzenlemelerle muhasebe manipülasyonlarına karşı doğrudan etki etme gücüne sahiptirler.

- Denetçiler: Düzenleyici kurumlara güvenerek işletmedeki hesapların doğru ve adil şekilde oluşmasını sağlamaya çalışarak, manipülasyonlara etki eder.

Muhasebe manipülasyonuna etkilenen gruplar ise şunlardır:

- Yatırımcılar: İşletmenin sağlamış olduğu finansal bilgiye göre çeşitli şekillerde yatırım yapacak olan her kesim, muhasebe manipülasyonlarından etkilenen önemli bir gruptur.
- Hissedarlar: Kurumsal işletmelerde, profesyonel yöneticilerin varlığı, hissedarların işletmeyle ilgili bilgi alma süreçlerini etkilemiştir. Dolayısıyla hissedarlar, işletmeye mevcut olarak yatırım yapan bir grup konumundadır. Ortaklığa devam edip etmeme kararında işletme yönetimi tarafından sağlanan finansal bilgilere güvenmek durumundadır. Bu yüzden manipülasyonlardan etkilenen bir gruptur.
- Diğer kullanıcılar: Yatırımcılar ve hissedarlar dışında işletmenin finansal bilgilerini kullanarak karar alacak birçok kişi veya grup manipülasyonlardan konumuna ve ilişki düzeyine göre etkilenebilir.

İşletmenin kurumsal ortamı açısından, iyi bir kurumsal yönetim, yaratıcı muhasebe ve hile fırsatlarını en aza indirecektir. Örneğin, etkili iç kontroller, bağımsız ve icra görevi olmayan yöneticilerin varlığı, başkan ve icra kurulu başkanı ayrımı ve bağımsız bir denetim komitesi olması iyi kurumsal yönetimin gereklerindendir. Son olarak, şirketin ve çalışanların ekonomik durumu da manipülasyonların oluşmasında önemlidir.

1.2.3.3. Finansal Bilgi Manipülasyonlarının Nedenleri

Finansal bilgi manipülasyonuna neden olan faktörler ana başlıkları itibariyle aşağıdaki gibi sınıflandırılabilir (Uzunoğlu, 2018: 30-34; Küçüksözen, 2005:67-68):

a) İşletmelerdeki ortaklık yapısı ve yönetim yapısındaki zayıflıklar,
b) İşletme yöneticilerinin menfaatleri
c) Bağımsız denetimin yapılmaması
d) Yetersiz iç kontrolün ve bağımsız denetim komitesinin olmaması,

e) Tahminlerin işletme yönetimleri üzerinde oluşturduğu baskı,
f) Tahakkuk esaslı muhasebe yönteminin getirdiği esneklikler
g) Değerleme kavramının sübjektif özelliği

a) İşletmelerdeki ortaklık yapısı ve yönetim yapısındaki zayıflıklar,

İşletmedeki ortaklık yapısı ve buna bağlı olarak ortaya çıkan yönetim zayıflıkları, çeşitli manipülatif davranışlara zemin hazırlayabilmektedir. Bu alanda Beasley, Carcello ve Hermanson tarafından 2000 yılında yayınlanan çalışmaya göre, Amerika Birleşik Devletleri'nde 1987 ile 1997 yılları arasında finansal bilgi manipülasyonu uygulamaları yapan işletmelerin ortak özellikleri aşağıda belirtilmiştir (Beasley, Carcello ve Hermanson, 2000: 34):

- İşletmelerin birçoğu küçük ölçekli işlemelerdir,
- İşletme kurucu ortakları ve işletme yöneticileri, işletmede yüksek oranda hisseye sahiptir,
- İşletmelerin %40'ında vekâleten oy kullandırma işlemi gerçekleşmiştir,
- Kurucu ortak ve mevcut yönetici aynı kişidir,
- İşletmedeki hisselerin çoğunluğu, kurucu ve kurucunun aile üyelerine aittir.

Yukarıda sayılan bu ortak özellikler, işletme içerisindeki görevler ayrılığı ilkesinin ihlal edildiğini, tek bir kişiye kontrolsüz bir şekilde yetki ve sorumluluğun verildiğini göstermektedir. İşletmeler kurumsal yönetim ilkelerine uygun yönetildikçe bu tür olumsuz durumlar azalacaktır.

b) İşletme yöneticilerinin menfaatleri,

İşletme yöneticileri, genellikle kendi menfaatlerini en çoklaştırmak için hareket ederler, kârdaki dalgalanma ve kârın tahmin edilememesi piyasanın risk ölçümündeki nedensel belirleyici unsurlar arasındadır. "Kârpayı oranı hisse senedi fiyatını nedensel olarak belirleyen bir ölçüdür ve yöneticilerin menfaatleri işletmenin hisse fiyatlarına doğrudan bağlıdır. Yöneticilerin bu varsayımlara dayalı davranışları kârın istikrarlı hale getirilmesi şeklindeki finansal bilgi manipülasyonunun nedenini, kaynağını oluşturmaktadır" (Küçüksözen, 2004: 109-110).

c) Bağımsız denetimin yapılmaması

İşletmedeki finansal tabloların herhangi bir bağımsız denetime tabi tutulmaması, bu tabloların oluşturulması sırasında yapılacak bilgi yanlışlıklarının

ortaya çıkartılması olasılığını azaltmaktadır. ACFE 2018 raporuna göre hata/hilelerin ortaya çıkartılmasında bağımsız denetim (ACFE, 2018: 27) hala önemli bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanında bağımsız denetimin hileleri/manipülasyonları caydırıcı bir etkisi olduğundan işletme içindeki denetlenme kültürüne ve işleri doğru ve dürüst yapma iklimine olumlu katkı sunar.

d) Yetersiz iç kontrol ve/veya Bağımsız denetim komitesinin olmaması

İşletme içindeki yetersiz iç kontrol, iç denetim biriminin varlığı ile yakından ilişkilidir. Genellikle iç denetim birimi olan, ayrıca yönetim kurulunda bağımsız bir denetim komitesi olan işletmelerin iç kontrole ve denetime gereken önemin verdiği anlaşılır. Kurumsal yönetim ilkelerine göre yönetilen işletmelerde iç denetim birimi ve bağımsız denetim komitesi olması en temel kurallardandır. İşletmede iç denetim biriminin, bağımsız denetim komitesinin olmaması, bilgi manipülasyonlarına açık bir ortamın oluşmasına katkı yapar

"Denetim komitesi, yönetim kurulu adına, iç ve dış denetim sürecinin uygulama etkinliğini, katma değerini, muhasebe, mali raporlama ve iç kontrollerin işleyişi ve yeterliliğini gözetleme işlevine sahip komitedir" (TÜSİAD, 2012:13). Dolayısıyla denetim komitesinin olmaması başlı başlına "denetim eksikliğinin" bir yansımasıdır.

e) Tahminlerin işletme yönetimleri üzerindeki baskısı:

"İşletme sahipleri tarafından önceden belirlenmiş hedefler veya finansal analistlerin ve piyasanın beklentileri yöneticileri bu hedef ve beklentileri karşılamaya zorlamaktadır. Bu hedef ve beklentiler, işletme yönetimi üzerinde bir baskı ve stres oluşturmakta ve bunlara ulaşılmaması durumunda ise, yöneticiler başarısız kabul edilmektedir" (Uzunoğlu, 2018: 32).

Borsada işlem gören işletmelere yönelik olarak piyasa için çeşitli tahminlerde bulunan finansal analistler bulunmaktadır. Bu analistlerin işletmeyle ilgili öngörüleri olmakta, kamuoyuyla paylaşılmakta ve öngörülere göre de sonrasında bir beklenti oluşmaktadır. Bu beklentilerin karşılanamaması, işletmelerin borsada hisse senedi fiyatlarının aşırı derece düşmesine yol açmakta ve buna bağlı olarak işletme yöneticileri üzerinde büyük bir baskı oluşmaktadır (Skinner ve Sloan, 2002: 290).

f) Tahakkuk esaslı muhasebe yönteminin getirdiği esneklikler

Muhasebede tahakkuk esası, finansal işlem ve olayların ortaya çıktığı (doğduğu) dönemde kayıt altına alınmasını öngören bir yaklaşımdır. Tahakkuk esasına göre finansal işlem ve olayın neden olacağı tahsilat ve ödemenin yapıldığı dönemde bu olay ve işlem kaydedilmez, ortaya çıktığı dönemde kaydedilir.

Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri (GAAP) uyarınca işletmeler, gelir ve giderlerin ortaya çıktığı dönemde kaydetmeye imkân sağlayan tahakkuk esaslı muhasebeyi kullanmaktadır. Tahakkuk muhasebesinin temel yapısı, yöneticilere, belirli bir dönemde işletmenin rapor ettiği gerçek kazancın belirlenmesinde, geniş takdir yetkileri vermesidir (Xie vd., 2003: 296). İşte bu takdir yetkisi, yöneticilerin işletme finansal raporlarında hileli işlemler yaparak, işletmenin performansı hakkında kamuyu yanıltmasına neden olabilmektedir (Healy ve Wahlen, 1999: 71). *Tahakkuk bazlı manipülasyon;* işletme yöneticilerinin dönem kârını istedikleri yönde değiştirmek için tahakkuk esasını kullanmalarını ifade eder (Yel, 2012: 123).

Tahakkuklar henüz gerçekleşmedikleri için gerçek nakit girişi ya da çıkışına neden olmadıklarından nakit akımlarından bağımsızdır. Zaten tahakkuk muhasebesinin alternatifi nakit esaslı muhasebedir. Genellikle işletmelerin kârları ile nakit akımları arasındaki fark kabaca tahakkuklara işaret etmektedir. Dönem kârının, nakit akışları ve tahakkukların sonucu oluşmasına bağlı olarak, "nakit akımlarına neden olan gerçekleşmiş faaliyetler manipüle edilmeyecek mevcut durumu yansıttığı varsayıldığında, dönem kârını değiştirmek için tahakkukların kullanılması gerektiği" ileri sürülebilir (Özden, 2013: 34).

g) Değerleme kavramının sübjektif özelliği

Muhasebede varlık ve borç türleri için farklı değerleme ölçütleri bulunmaktadır. Bu durum değerleme ölçütlerini seçerken ve uygularken çeşitli kötü kullanımlara neden olabilmektedir. Bu yüzden değerleme işlemleri yapılırken tarafsız ve objektif olunmalıdır. Bir işletmenin değerleme yöntemleri ile finansal bilgi manipülasyonu arasında bir ilişki mevcuttur. Hileli faaliyetlerle uğraşan yöneticiler, muhasebe seçimleri yoluyla eylemlerini gizlemeye çalışabilir. Yöneticiler, farklı değerleme yöntemlerini seçerek çeşitli hesaplar için gerçek değerleri arttırabilir veya azaltabilirler (Dhaliwal, Salamon ve Smith, 1982:43).

1.2.3.4.Finansal Bilgi Manipülasyonlarının Amaçları

Genellikle yönetim tarafından yapılan finansal bilgi manipülasyonları belli amaçlar doğrultusunda yapılmaktadır. Bu amaçlar çeşitli yazarlar tarafından farklı şekillerde açıklanmış ise de Küçüksözen (2005:93)'in çalışmasında belirttiği manipülasyon amaçları en genel ve geçerli amaçlar olarak görülmüştür. Buna göre manipülasyon amaçları aşağıdaki şekilde maddeler halinde belirtilmiştir:

a. İşletmenin hisse senedi fiyatını ve riskini etkilemek,
b. Kreditörler, yatırımcılar ve çalışanlarla ilişkileri iyi tutmak,
c. Yöneticilerin ücret ve primlerini etkilemek,
d. Politika ve düzenlemelerden doğan riskleri bertaraf etmek,
e. Yatırımcıların işletmeye yönelik algıladıkları riski azaltmak,
f. İşletmenin gelecekteki performansı hakkında piyasaya olumlu sinyal göndermek
g. Vergi avantajı sağlamak, sayılabilir.

a. İşletmenin hisse senedi fiyatını ve riskini etkilemek

Muhasebe manipülasyonlarının amaçları içerisinde hisse senedi fiyatını ve riskini etkilemek en önemli amaçlardan biridir. Çünkü manipülasyon uygulamalarındaki temel amaç kârı yüksek göstermek veya zarar durumu varsa zararı düşük göstermek suretiyle şirketin hisse değerini korumak ve yükseltmektir.

Hisse senedini etkilemek, işletmenin kâr üretme gücünü etkileme aracılığıyla olmaktadır. Şöyle ki: Yatırımcılar yatırım kararlarını verirken, işletmenin kâr oluşturma kapasitesine bakarlar ve kâr oluşturma kapasitesi yüksek olan işletmelerin hisse senetlerine yüksek fiyat öderler. Kâr oluşturma kapasitesi veya kâr üretme gücü; bir işletmenin düzenli olarak artan bir oranda kâr etmesi ve bunun doğal sonucu olarak da nakit yaratmasıdır.

Yüksek kâr üretme gücü olduğuna dair yatırımcılarda bir beklenti yaratan işletmeler, bunun olumlu sonucunu hisse senetleri fiyatı üzerinde görmek isterler. Çünkü bir işletme için yüksek hisse senedi fiyatı, o işletmenin piyasa değerini yükseltecek ve sermaye maliyetini düşürecektir. "İşletme yöneticileri için de sahip oldukları hisse senedi veya hisse senedi opsiyonuna bağlı olarak, yüksek hisse senedi fiyatı kişisel servetlerini artıracaktır. Dolayısıyla, finansal bilgi manipülasyonu,

yatırımcılara işletmenin hisse senedi fiyatını yükseltecek yüksek bir kâr üretme gücü olduğu izlenimini veren bir araç olarak ortaya çıkmaktadır" (Küçüksozen,2005:93).

b. Kreditörler, yatırımcılar ve çalışanlarla ilişkileri iyi tutmak,

İşletmeyle ilgili önemli bilgi kullanıcıları başında, kreditörler ve yatırımcılar gelmektedir. İşletme çalışanları da bu bağlamda sürekli ve önemli bir bilgi kullanıcısıdır. İşletmenin bu bilgi kullanıcılarıyla iyi ilişkiler kurması ve devam ettirmesi genel olarak işletmenin yaşamını da istikrarlı bir şekilde yürümesini sağlar. İşletmeler bu yüzden finansal bilgi manipülasyonlarına başvurabilmektedir.

c. Yöneticilerin ücret ve primlerini etkilemek,

İşletme içinde yöneticilere yönelik oluşturulan ücret ve teşvik sistemleri manipülasyonlar için bir amaca dönüşebilmektedir. Bazı işletmelerde yöneticilere prim olarak, hisse senedi verilmesi, daha düşük fiyattan hisse senedi alım opsiyonu verilmesi veya şirket hisse senedi fiyatına bağlı nakit şeklinde ödemeler yapılabilmektedir.

Genel olarak teşvik primleri, işletmenin vergi öncesi kâr rakamı baz alınarak hesaplanmaktadır. İşletmenin kamuoyuyla paylaştığı vergi öncesi kâr rakamına göre "teşvik primlerinin" hesaplanması, yöneticileri daha yüksek tutarda prim alabilmek için işletme kârını yüksek göstermeye iten nedenlerden biridir. Böyle bir teşvik sistemi yöneticileri finansal bilgi manipülasyonu yapmaya yönlendirebilmektedir (Mulford ve Comiskey, 2002:6-7).

d. Politik ve düzenlemelerden kaynaklanan riskleri bertaraf etmek,

İşletmelerin içinde bulunduğu ekonomik ortam, onları birçok düzenlemeyle karşı karşıya bırakmaktadır. Dolayısıyla bazı önemli yasal düzenlemeler, işletme faaliyetlerini de etkileyebilecek bir risk faktörüdür. İşletmeler bu tip olumsuzluklara karşı muhasebe sistemindeki esneklikleri sonuna kadar kullanarak, kazançlarındaki istikrarı devam ettirmek isteyebilirler.

e. Yatırımcıların şirketle ilgili olarak algıladıkları riski azaltmak,

İşletmeye yatırım yapan kişi ya da kuruluşların, işletme hakkında tam bir bilgiye sahip olmaları genellikle zordur. Bilgi kullanıcıları finansal raporlar ve piyasadaki diğer bilgilerden yararlanarak yatırım yapma veya yatırıma devam edip / etmeme kararını alacaklardır. İşletme yönetimleri, yatırımcıların işletmeyle ilgili

olarak algıladıkları bir risk varsa bunu mümkün olduğunca gidermek isteyeceklerdir. Çünkü borsada yönettikleri işletmenin hisse senetlerine olan talebin dalgalanması, işletme açısından olumsuz bir durumdur. Bu yüzden muhasebe sistemindeki esneklikleri kullanarak bu risk algısını azaltmak isteyebilirler.

f. İşletmenin gelecekteki performansı hakkında piyasaya olumlu sinyal göndermek

İşletmenin faaliyet sonuçlarının "kâr" şeklinde çıkması, kendi kendine nakit akışı sağlayabilmesi, borç oranının düşük olması, kâr marjının yüksek olması gibi ölçütler performans hakkında piyasaya olumlu sinyaller gönderir. İşletme yönetimleri de kendi yönettikleri kurumun başarısını gösterebilmek için bu ölçütleri manipüle edebilirler. Çünkü işletmenin gelecekteki performansında bu ölçütler olumsuz bir algı oluştururs a, o zaman kendi yönetimleri de sorgulanabilecektir.

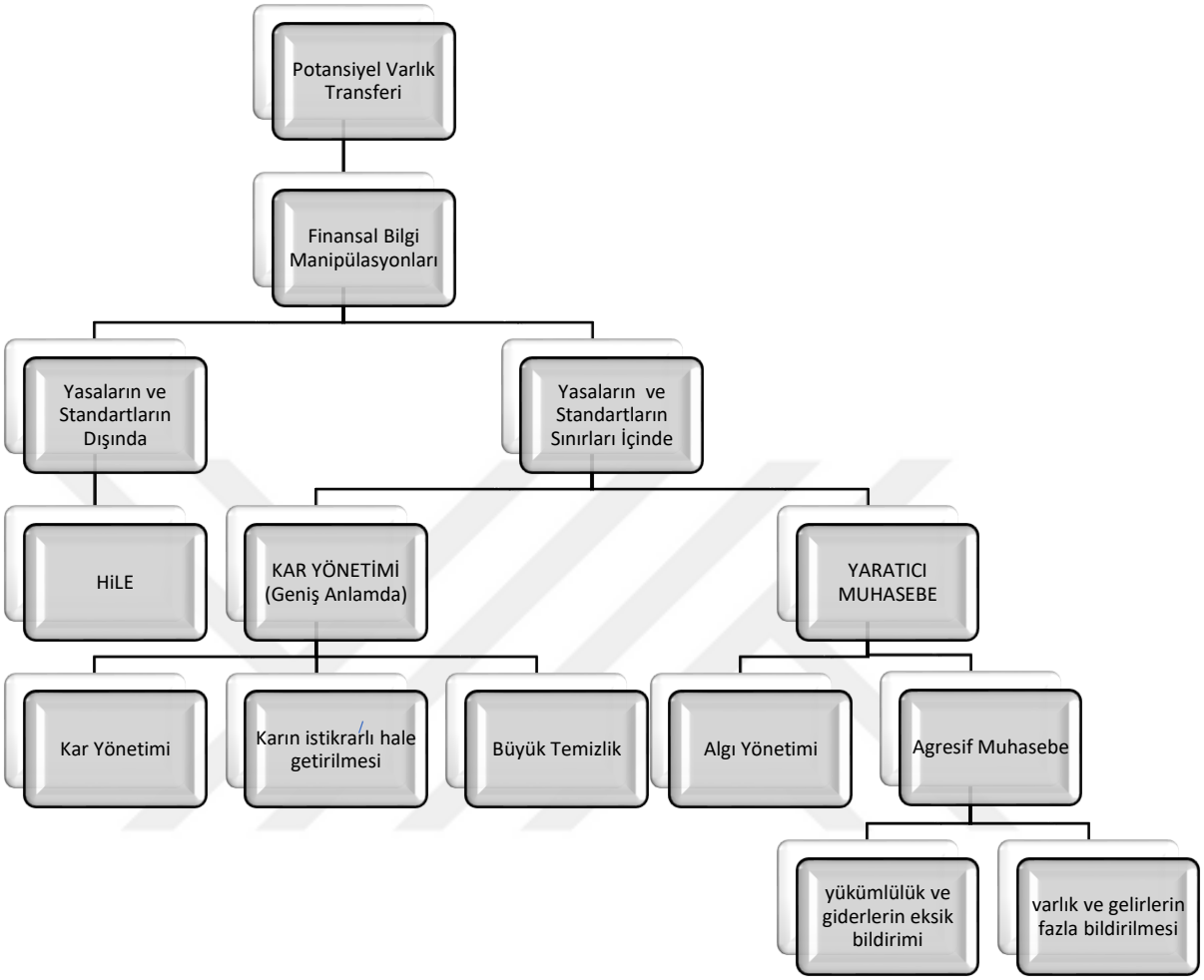
g. Vergi avantajı sağlamak

İşletmelerin muhasebe sistemindeki esnekliklerden yararlanarak, kâr ettikleri dönem sonunda devlete daha az vergi ödemek amacıyla, faaliyet kârlarını azaltıcı, giderlerin arttırıcı şekilde finansal bilgi manipülasyonu yapabilirler. Bu şekilde rakiplerinden daha az vergi ödemek, ödenmesi gereken vergi tutarının işletmede kalmasın sağlayarak bir finansman sağlamak isteyebilirler.

1.3. FİNANSAL BİLGİ MANİPÜLASYONLARININ SINIFLANDIRILMASI

Finansal bilgi manipülasyonlarının sınıflandırılmasında literatürde farklı yaklaşımlar yer almaktadır. Bazı yazarlar, yapılan manipülasyonların muhasebe sistemindeki özelliğine göre örneğin, gelirlerin muhasebeleştirilmesine yönelik, gider ve karşılıkların muhasebeleştirilmesine yönelik bir sınıflandırma kullanmışken (Küçüksözen, 2004) bazı yazarlar da manipülasyonun özelliğine göre isimlendirme yaparak sınıflandırmışlardır. Bu çalışma da finansal bilgi manipülasyonları sınıflandırılırken Stolowy ve Breton (2003: 35)'ın kullandığı karma bir sınıflandırma yaklaşımı benimsenmiştir. Bu yaklaşıma göre öncelikle bu manipülasyonlar genel olarak muhasebe ilke ve standartlarına / yasal sınırlar içinde olan ve olmayan şeklinde

iki gruba ayrılmış, daha sonra yapılan muhasebe sistemindeki manipülasyonun niteliğine göre alt başlıklara ayrılmıştır. Bkz. Şekil 4.

Şekil 4. Finansal Bilgi Manipülasyonlarının Sınıflandırılması (Nazlıoğlu, 2018)

Yasa ve standartların dışında yapılan bilgi manipülasyonları genel olarak hileler olarak adlandırılmıştır (Öcal vd, 2017:3). Bu türden yapılan bilgi manipülasyonları, yasa ve standartların dışında olduğundan dolayı kanunen de cezası vardır ve kabul edilemez bir durumdur.

Yasalar ve standartlar içinde yapılabilen finansal bilgi manipülasyonu ise geniş anlamda kâr yönetimi ve yaratıcı muhasebe uygulamaları şeklinde ana başlıklarda karşımıza çıkmaktadır.

1.3.1.Yasa ve Standartların Dışındaki Manipülasyonlar

Yasa ve standartların dışında yapılan finansal bilgi manipülasyonları çok ciddi sonuçları olan bilgi manipülasyonudur. Bu gruptaki manipülasyonlar muhasebe ilke ve standartlarından açık bir şekilde sapmaları ifade eder ve genel olarak hileler ve hileli finansal raporlama olarak alt başlıklarda incelenebilir.

1.3.1.1. Muhasebe Hileleri

Türk Dil Kurumu internet sitesinde "Hile" kelimesini "birini aldatmak, yanıltmak için yapılan düzen, dolap, oyun, ayak oyunu, alavere dalavere, desise, entrika" olarak tanımlanmaktadır.

Muhasebe sürecinde meydana gelen bilgi yanlışlıkları hata ve hile şeklinde karşımıza çıkar. Bu bilgi yanlışlıklarının en önemlisi "hile" türündeki bilgi yanlışlıklarıdır. Çünkü hatalar, herhangi bir kastın olmadığı, bilmeden yapılan bilgi yanlışlıkları iken, hileler kasıtlı yapılan bilgi yanlışlıklarıdır. Dolayısıyla hile eyleminde hukuken bir ceza söz konusu olabilmektedir.

Hile kavramının en basit tanımı, "bir çalışanın çalıştığı işletmenin kaynaklarını ve varlıklarını kasıtlı olarak uygun olmayan bir biçimde kullanarak veya ele geçirerek haksız kazanç sağlamasıdır" (Bozkurt, 2009:60).

Finansal tabloların hazırlanması aşamasında kasıtlı olmayarak bazı bilgileri eksik kalması, açıklanmaması durumlar muhasebe hatalarına örnek verilebilir. Bu gibi durumlarda işletmeler genellikle bunları yapılan hatanın cezasına katlanarak geriye doğru düzeltme yoluna gider.

İşletme özelinde hile kavramına daha yakından bakıldığında, bir eylemin hile sayılması için gerekli dört temel ölçüt söz konusudur. (Coenen, 2008,7). Bu ölçütler aşağıdaki şekilde gösterilmiştir:

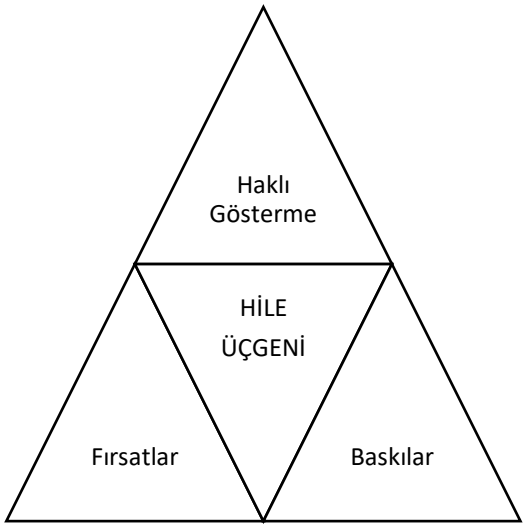
Şekil 5. Bir Eylemin Hile Olarak Değerlendirme Ölçütleri (Coenen, 2008,7)

Literatürde, işletmelerde çalışanların neden hile eylemine yöneldiklerini araştıran en önemli çalışma D.Cressey'dir. Cressey çalışanların hile yapma nedenlerini "üç temel nedene dayandırmıştır. Buna göre

- Fırsat
- Haklı gösterme
- Baskı

Bu üç temel nedenden hareketle Hile üçgeni kavramı oluşturulmuştur (Gökten, 2018, 657). Bu üç unsur bir hilenin yapılmasında en önemli faktörlerdir. Örneğin, işletme çalışanlarında aşırı borçlanmadan oluşan bir *baskı unsuru*, aynı zamanda iç kontrol zayıflığından doğan *fırsat unsuru* ve çalınan paranın daha sonra yerine konacağı düşüncesinin yansıması olan *haklı gösterme unsuru* gibi durumlar bir arada bulunduğunda hile kaçınılmaz olmaktadır.

Cressey'in çalışmasından harketle Josept T. Wels, hileye yönelik bu teoriyi 2001 yılında denetim alanı açısından değerlendirmiştir. Bu çalışmanın sonucunda hile eyleminin unsurlarını yansıtan "Fraud Triangle" bir başka ifadeyle "Hile Üçgeni" adını verdiği bir şekil ortaya çıkmıştır (Ataman ve Aydın, 2017; 6).

Şekil 6: Hile Üçgeni (Ataman ve Aydın, 2017; 6)

İşletme çalışanlarında aşırı borçlanmadan oluşan bir *baskı unsuru*, aynı zamanda iç kontrol zayıflığından doğan *fırsat unsuru* ve çalınan paranın daha sonra yerine konacağı düşüncesinin yansıması olan *haklı gösterme unsuru* gibi durumlar bir arada bulunduğunda hile kaçınılmaz olmaktadır. Bu durumda hile konusunda yüksek bir risk vardır (W.Hillison, C.Pacini ve D.Sinason, 1999, 353). Bu hile modeline, Uluslararası denetim standartlarından 240 nolu "Finansal Tablolardaki Hilelerin Dikkate Alınması" adlı standartta da geniş ölçüde yer verilerek, bu faktörlere göre "hile riski faktörleri" oluşturulmuştur.

Hile üçgeni modelinin yeterli olmayacağını düşünen araştırmacılarda David T. Wolfe ve Dana R. Hermanson bu üç unsura ek olarak "yetenekler, yetkinlikler" unsurunun da hilelerin nedenleri arasında olması gerektiği savunulmuştur (Ataman ve Aydın, 2017, 7). "Wolfe ve Hermanson (2004) çalışmalarında; fırsatın hilenin gerçekleşebilmesi için kapıyı açtığını, teşviklerin, baskının ve meşrulaştırmanın kişiyi hileli eyleme doğru yönlendirdiğini; fakat en önemlisi kişinin açık kapının farkına vararak o kapıdan içeri doğru girebilme kabiliyetinin olması gerektiğini savunmaktadır" (Gökten, 2018, 660).

Hilelerin genel olarak sınıflandırılmasında, aşağıdaki sınıflandırmanın genel kabul gördüğü söylenebilir (ACFE 2018):

- Yolsuzluk
- Varlıkların kötüye kullanımı
- Hileli finansal raporlama

Yasaların ve muhasebe standartlarının dışına çıkarak bir bilgi manipülasyonu olarak muhasebe sistemine etki etmesi açısından "hileli finansal raporlama" 'yı ayrı bir başlıkta incelemek gerekir.

1.3.1.2. Hileli Finansal Raporlama

Hileli finansal raporlama, adından anlaşılacağı üzere "Finansal tablolar" üzerinde yapılan kasıtlı bilgi yanlışlıklarıdır. Bu bilgi yanlışlıkları aşağıdaki şekillerde karşımıza çıkabilir:

- Kullanılan bilgiler üzerinde oynama yapılması, farklılaştırılması,
- Bilgilerin ve olayların isteyerek ve bilerek yanlış bir şekilde sunulması veya hiç bilgi verilmemesi,
- Bilgiler kamuya sunulurken bilerek ve isteyerek uyulması gerek kurallara ve standartlara uyulmaması ve farklı uygulanması.

Hileli finansal raporlama, agresif muhasebenin yasal sınırları aşması olarak da tanımlanabilir. Bu bazen yetersiz bir bilgiden olabileceği gibi bazen de bilerek ve isteyerek de olabilir. Sonuç her ikisinde de değişmez ve suç unsuru oluşturur ve ortaya çıktığında cezai sorumluluğu vardır.

Hileli finansal raporlama, işletmenin finansal durumunu olduğundan farklı gösterebilmek için finansal bilgi kullanıcılarının gerçeğe aykırı olarak genellikle kasıtlı bir şekilde suç unsuru olan uygulamalar kullanmalarıdır. Hatta idari makamların cezai işlem uyguladıkları durumlarda, genellikle bu isim kullanılır. (Küçüksözen, 2004).

1.3.2. Yasa ve Standartların İçerisindeki Manipülasyonlar

Bu türdeki manipülasyonlar, GKGMİ, muhasebe standartları ve muhasebeyle ilgili diğer yasal düzenlemelerdeki esnekliklerden faydalanan, manipülasyonlardır. Bu manipülasyonların başında yaratıcı muhasebe uygulamaları gelir. Daha sonra geniş anlamda kâr yönetimi uygulamaları yer almaktadır.

1.3.2.1. Yaratıcı Muhasebe Uygulamaları

Yaratıcı muhasebe, işletmenin istenmeyen mevcut finansal durumunu ve faaliyet sonuçlarını örtmek veya değiştirmek için kullanılan yöntem ve yaklaşımların bütününe verilen isimdir (Can, 2010:30). Yaratıcı muhasebe, akademisyenler ve yazarlar tarafından,

- Muhasebede el becerisi (Accounting Sleight of Hand),

- Kozmetik raporlama (Cosmetic Reporting),

- Vitrinin güzelleştirilmesi (Window Dressing),

- Defterler üzerinde tahribat yapmak (Fiddling The Books) gibi daha çok işletmenin finansal durumunun, faaliyet sonuçlarının finansal tablolar aracılığı ile daha iyi gösterilmesi anlamını taşıyan kavramlar ile ifade edilmektedir (Genç, 2018;1-10). Yaratıcı muhasebeyi, muhasebe standartlarındaki ve yasalardaki boşlukları kullanarak finansal tabloların bir tür makyajını yapmak olarak kısaca tanımlayabiliriz.

Bu açıdan yaratıcı muhasebenin konumu, standartlar/yasalar ile hileli işlemler arasında kalır, bir tür gri alanda bulunur ve yasalara uyulur. Muhasebe standartları zamanla gelişmeye devam ettiğinden dolayı, yaratıcı muhasebe bu gelişim evresinde oluşan boşluklardan yararlanır. Hatta standartlar bu boşlukları doldurmak için her geçen gün gelişmektedir.

Yaratıcı muhasebe uygulamalarında, ayrıntılı bir muhasebe bilgisine ihtiyaç vardır. (Durmuş, 2017)

Günlük hayattan yaratıcı muhasebe uygulamalarına pek çok örnek verilebilir. Buna göre (aktaran Genç, 2018, 1-6, Darman 2004):

• ABD'de telekominikasyon şirketi WorldCom'un 3.8 milyarı bulan masrafı sermaye harcaması olarak göstermesi,

•Enron'un aktiflerini, kendi oluşturduğu, bilanço dışındaki özel amaçlı şirketlere satması ve bu satışın ekonomik risklerini yine kendi üstlenmesi,

•Grup şirketlerindeki yöneticilerin yüksek prim sağlamak için, birbirlerine yüksek tutarlı veya gerçek olmayan nakit dekontlar oluşturulması ve hayali gelir kaydedilmesi yaratıcı muhasebe örnekleridir.

1.3.2.1.1. Algı Yönetimi

Günümüzde her şey algılarımıza ile yönetilmektedir. Kişisel kararlarımızdan tutun da iş ve yatırım kararlarımıza kadar. İşte bunu keşfeden finansal tablo yapıcılarının, işletmenin lehine olabilecek bilgileri, grafikler ve sunumlar ve zamanlama ayarlamaları ile olumlu yöne çevirmesine algı yönetimi denmektedir (Jones, 2011). Hatta olumsuz etki yapacak haberde ise gene algı yönetimi kullanılarak bu etkinin azaltılması sağlanır. Algı yönetimi farklı, yetersiz ve atlatan açıklamalar içerse de bir tam olarak hileli raporlama değildir. Bir bakıma pazarlama faaliyeti olarak da değerlendirebilir.

1.3.2.1.2. Agresif Muhasebe

Agresif muhasebe, literatürde yaratıcı muhasebe içerisinde yer alan ve ona en yakın kavram olarak kullanılmaktadır (Nazlıoğlu, 2018; 8). "Muhasebe ilke ve standartlarının kasıtlı bir biçimde zorlanması, yüksek kazanç seviyeleri gibi arzulanan finansal sonuçlara ulaşmak için, esnekliklerden azami düzeyde yararlanılması yoluyla gerçekleştirilen muhasebe uygulamalarını ifade eder" (Akt, Yazan, 2017; 45, Mudford ve Comiskey, 2002: 3).

Agresif muhasebede asıl amaç muhasebenin sınırlarının (ilke ve standartları) aşırı zorlanarak finansal raporların istenilen şekle getirilmesidir Agresif muhasebe uygulamaları sonucunda bilançoda finansal yapı, gelir tablosunda işletme performansı olduğundan daha iyi gösterilebilmektedir. Agresif muhasebe uygulamalarında, muhasebe standartları zorlanarak yeni ve yasalara aykırı olmayan uygulamalar kullanıldığından dolayı yaratıcı muhasebe türü içerisinde düşünülmektedir (Durmuş, 2017; 102).

Agresif muhasebede istenilen amaca ulaşmak için muhasebe standartları özellikle seçilir ve uygulanır. Bu yaratıcı muhasebe tekniğinde tek bir amaç için değil birkaç amaç için aynı anda uygulama yapılabilir. Hem kârı artırmak hem giderleri düşürmek için kullanılabilecek tüm boşluklar kullanılır. Yani yükümlülük ve giderlerin eksik bildirmesini sağlarken varlık ve gelirlerin fazla bildirilmesini aynı

anda sağlayabilirler. Böylelikle de işletmenin finansal raporlarını olduğundan daha iyi görünmesini sağlamış olurlar. Bu sebepten dolayı, agresif muhasebe, hileye çok yakındır, bu yüzden ciddi bir şekilde tartışılmaktadır. Fakat genel kabul agresif muhasebe uygulamalarının yasal sınırlar içinde olduğuna dairdir (Erol, ve Aslan, M., 2016).

Agresif muhasebe uygulamalarına şu uygulamalar örnek verilebilmektedir (Kaya ve Yazan; 2015; 46):

- Göreli olarak karşılığın az ayrılması
- İsteğe bağlı yedeklerin indirilmesi
- Ar-Ge ve Reklam harcamalarının bir sonraki döneme ertelenmesi
- Satışların öne alınması

Sonuçta agresif muhasebe uygulamalarında yasal sınırlar içerisinde kalınarak, muhasebe ilke ve standartları en uç noktalarına kadar esnetilmekte ve zorlanarak işlemler yapılmaktadır.

1.3.2.2. Kâr Yönetimi (Geniş Anlamda)

"Geniş anlamda kâr yönetimi, hem gelir düzleştirme davranışını hem de rapor edilen geliri değiştirme çabalarını kapsar. Özel olarak kazanç sağlamak amacıyla dış raporlama sürecini bilerek değiştirme kâr yönetiminin uygulandığının bir göstergesidir". (Tepeli ve Kayıhan, 2016;249).

Kâr yönetimi Mulford ve Comiskey tarafından, muhasebe sonuçlarının aktif bir şekilde manipüle edilmesi ve bir işletmenin iş performansı veya faaliyet sonucu ile ilgili farklı bir izlenim oluşturulması amacını güden finansal bilgi manipülasyonu yöntemi olarak tanımlanmıştır (Mulford ve Comiskey, 2002:57).

1.3.2.2.1. Kâr (Kazanç) Yönetimi

Kâr yönetimi (Earnings management) kavramı literatüre ilk olarak Healy (1985)'in araştırmasında girmiştir. Kâr yönetimi bir işletmenin ekonomik performansı

hakkında, işletmeyle ilgili bazı tarafların yanıltılması ya da halka açıklanan kâr rakamına bağlı bazı sözleşmeye dayalı sonuçların etkilenmesi amacına yönelik olarak, yöneticilerin finansal raporlama sürecinde aldıkları kararlarla/işlemlerle finansal sonuçları değiştirmeleridir (Tepeli ve Kayıhan, 2016;249).

Kâr yönetimi ile finansal bilgi kullanıcıları işletmenin ekonomik performansı hakkında yanıltılır. Ayrıca kâr yönetimi ile yöneticilerin prim alması sağlanabilir. Hatta bu primin zamanlaması da ayarlanabilir. Yöneticilerin bizzat isteyerek olarak finansal raporlama sürecine müdahalede bulundukları süreçtir. İşletmeler kârlarını kontrollü şekilde artırırlar ya da istedikleri seviyelerde tutulmasını veya düşürülmesini sağlarlar.

Kar yönetim uygulamalarının ana hedeflerini

- Zarar etmeyi engellemek
- Kârın azalmasının önüne geçmek
- Analiz yapanların kararlarında etkili olanları karşılamak
- Analiz yapanların tahminlerini altında kalmamak

olarak sıralanabilir (Nazlioğlu, 2018)

Kâr yönetiminin iki yönü bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, kâr yönetiminin fırsatçı yönüdür ki burada işletme yöneticileri, yatırımcıları aldatmak için uğraşmaktadır. Kâr yönetiminin diğer yönü ise bilgiye dayalı yönüdür ki bu durumda ise yönetici işletmenin gelecekteki nakit akımları ile ilgili kendi özel beklentilerini yatırımcılara açıklamak ve aktarmak amacıyla kâr yönetimini bir araç olarak kullanmaktadır. Beneish'in çalışmasından önce yapılan çalışmaların çoğu, kâr yönetiminin bilgiye dayalı yönünden ziyade ile kâr yönetiminin fırsatçı yönü ile ilgilenmişlerdir (Beneish, 2001:5).

Kâr yönetimi kavramı bazı çalışmalarda "kazanç" yönetimi olarak da tanımlanabilmektedir. Kazanç yönetimi ve muhasebe hilesi kavramlarının ortak özellikleri bulunsa da bu iki kavram birbirinden farklıdır. (Prevoo, 2007: 8). Kazanç yönetimi ve muhasebe hilesinin benzer yönü, yöneticilerin istenilen hedefe ulaşabilmeleri için kazanç manipülasyonu yoluyla finansal tablolarda değişiklik yapmalarıdır (Akt Kara vd. 2016; Marinakis, 2011: 24). ABD'de SEC'in (Securites Exchange Comission) US GAAP (Generally Accepted Accounting Principles in the United States)'ı ihlal eden muhasebe uygulamalarını açık bir şekilde hile ve kâr

yönetimi kapsamında değerlendirmekte, buna ek olarak bu standartların sınırları içindeki bazı sistematik tercih veya uygulamaları da kâr yönetimi olarak tanımlamaktadır.

Literatürde bu kavramlarla ilgili farklı tanımlar bulunmaktadır. Kazanç yönetimi; yöneticilerin, hissedarların faydasını ve/veya şirketin piyasa değerini maksimize etmek için genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri içerisinde uygun muhasebe politikalarını seçmeleri olarak tanımlanabilmektedir.

Bu tanımlamalardan yola çıkılarak **kazanç yönetimi (earning management;** *muhasebe düzenlemelerinin işletmelere tanıdığı bir kısım alternatiflerden, esnekliklerden ya da boşluklardan faydalanarak dönem kârının önceden belirlenmiş hedeflere ulaştıracak biçimde artırılmasına ve azaltılmasına imkân veren, daha ziyade gelir ve giderlerin "zamanlamasının" değiştirilmesi esasına dayanan muhasebe manipülasyonu* şeklinde ifade edilebilir (Yazan 2015; 43).

Yukarıdaki açıklamalardan anlaşıldığı üzere kâr yönetiminin tanımına yönelik olarak bir fikir birliği söz konusu değildir. Çünkü kâr yönetimine yönelik araştırma, sonuçları üzerinde araştırmacıların getirmiş olduğu birbirinden farklı yorumlamalar söz konusudur. Örneğin, tanımlardaki farklılıkların nedenlerinden biri olarak, kâr yönetiminin sadece finansal raporlama süreciyle mi yoksa finansman kararları gibi gerçekleşen birtakım faaliyetlerle mi ilgili olduğuna göre ortaya çıkmaktadır. Bir diğer farklılığa, kâr yönetimi üzerinde oluşturulan algıdan neden olmaktadır. Bunlardan biri olan fırsatçı yaklaşım, yöneticilerin yatırımcıları yanlış yönlendirmek amacıyla kârları yönettiklerini savunmaktadır (Özden, 2013; 13).

1.3.2.2.2. Kârın İstikrarlı Hale Getirilmesi (Gelir Düzleştirilmesi)

Yukarıdaki başlıkta açıklanan kâr yönetimi uygulaması, şayet işletmenin yıllar itibariyle raporlanan kârında meydana gelen dalgalanmaları ortadan kaldırıp, kârın dengelenerek işletmenin firma değerinin korunması amacıyla yapılıyorsa buna literatürde "Kârın İstikrarlı Bir Hale Getirilmesi – Gelir Düzleştirilmesi (Income smoothing)" denilmektedir.

Kârın istikrarlı hale getirilmesi aracılığıyla yapılan finansal bilgi manipülasyonunun amacı, işletme kârının düzenli bir şekilde artan bir eğilimde olmasını sağlamaktır. Bu şekilde kârın üzerinde oynanabilmesi için işletmenin bazı zamanlarda yüksek tutarlarda kâr etmesi gerekmektedir. Böylece kârın yüksek olduğu bu dönemlerde yüksek tutarlarda karşılık ayırmak ve bu karşılıkları gerektiği dönemlerde gelir olarak kaydetmek suretiyle ileride istenilen dönemlerde kârın arttırılması mümkün olabilecektir. Bu durum, kârın daha çok arttığı dönemlerden düşüşe geçtiği dönemlere doğru kazanç aktarımı yoluyla belirli bir dönem içinde kârda oluşabilecek beklenmedik artış ve düşüşlerin giderilmesi şeklinde yapılmaktadır (Mudford ve Comiskey, 2002: 3). Dolayısıyla bu tür kâr manipülasyonunda temel amaç, kârdaki değişimi azaltmaktır (Akt, Küçüksözen, 2004; 67-68, Stolowy ve Breton, 2000:18).

Kârın istikrarlı hale getirilmesi, kârın genel trendinden sapmasını en aza indirgeyecek ölçüm ve raporlama kurallarının kullanılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle bir muhasebe uygulamasının ya da ölçüm kuralının istikrar sağlayıcı bir araç olarak kullanılması için birtakım özelliklere sahip olması gerekir. Bazı muhasebe uygulamaları her zaman kârın istikrarlı hale getirilmesinde kullanılabilecek araç niteliği taşırlarken, bazıları da yalnızca özel durumlarda kârın istikrarlı hale getirilmesine katkı sağlamakta; ya da hiçbir zaman istikrar sağlayıcı bir araç olarak kullanılamamaktadırlar. Copeland (1968)'e göre iyi bir istikrar aracı aşağıdaki özellikleri taşımalıdır (Demir ve Bahadır, 2007:10-11).

- "Bir defa kullanıldıktan sonra, işletmeyi gelecekte özel bir hareket yapmak zorunda bırakmamalıdır.
- Kullanımı profesyonel görüşe dayanmalı ve genel kabul görmüş muhasebe ilkelerinin çizdiği sınırların içerisinde yer almalıdır.
- Kârdaki farklılıkları ortadan kaldırabilmelidir."

Tek başına ya da diğer uygulamalarla uyumlu olarak birbirini takip eden dönemlerde kullanılmalıdır. Ronen ve Sadan'a göre, dönem kârları üç şekilde istenilen seviyede tutulabilir (Demir ve Bahadır, 2007: 10-11):

- *Tahakkuk yoluyla istikrarlı hale getirme:* Raporlanan kârlardaki değişkenliği azaltmak amacıyla yöneticiler bazı tahakkuk zamanları kendi yargılarına bağlı olayların zamanlamasını ayarlayabilirler.

- *Zamana dağıtım yoluyla istikrarlı hale getirme:* Yöneticiler raporlanan kârı istikrarlı hale getirmek için bazı gelirleri ve/veya giderleri farklı dönemlere yayabilmektedir. Örneğin, kur farkları aktifleştirilebilmekte ya da pasifte gösterilebilmekte ve raporlanan kârları istikrarlı hale getirmek amacıyla zaman içinde kâr veya zarar hesaplarına dağıtılabilmektedir.
- *Sınıflandırma yoluyla istikrarlı hale getirme:* Yöneticiler olağan kârı istikrarlı hale getirmek amacıyla kendi yargılarını kullanarak bazı gelir tablosu hesaplarını; örneğin olağan gelir/giderler ve olağan dışı gelir/gider gibi, yeniden sınıflandırabilmektedirler.

Sonuç olarak kârın istikrarlı hale getirilmesi için yapılan işlemler bir finansal bilgi manipülasyonudur. Çünkü bu yöntemle, bilgi kullanıcıları üzerinde işletmenin kârının istikrarlı olduğu konusunda bir algı oluşturulmaya çalışılmaktadır.

1.3.2.1.2. Büyük Temizlik Muhasebesi

"Büyük temizlik muhasebesi, işletmedeki üst yönetim ve genel müdür değiştiğinde, yeni yönetimin gelecekte kârın istikrarlı hale getirilmesi ya da kârın arttırılması için kullanılabilecek finansal tablo kalemlerini tablolardan temizlemesini, bu şekilde eski yönetimin esasında açıkladıklarından daha kötü bir sonuç aktardığı görüntüsünü vermeye, kendisi için sürekli bir gelir oluşturma imkanı sağlamaya yönelik bir finansal bilgi manipülasyonudur" (Yörük ve Doğan, 2009: 76).

Büyük temizlik muhasebesi kavramı, diğer manipülasyon türleri kadar eskidir. Özellikle bu kavramın ortaya çıkmasında Healy (1985) "bir kısım gelirlerin ertelenmesi ve gider yazma seçeneklerinin tercih edilmesi sonucu mevcut işletme kazançlarının azaltılmasını *yıkanma (taking a bath) stratejisi"* olarak tanımladığı ifade ön plana çıkmaktadır. Stolewy ve Breton'a göre, "muhasebe ilkelerinin esnetilmesi aracılığıyla yapılan daha ön plandaki kazanç yönetimi uygulamaları olup kötü geçen finansal dönemlerde bazı varlıkların değerlerinin düşük kaydedilmesi yoluyla bilançoların sadeleştirilmesini (arındırılması)" ifade eder. Bu ifadenin büyük temizlik muhasebesi kavramının temelini oluşturduğu ettiği söylenebilir (Stolowy ve Breton, 2000: 44).

İşletmenin kötü geçen finansal dönemlerinde doğal olarak daha az gelir elde etmesi söz konusudur. Böyle bir durumdan yararlanarak zaten işletmenin gelirleri azdır dikkat çekilmeden işletme kazançları olması gerekenden daha alt düzeylere indirilebilmektedir (Mudford ve Comiskey, 2002: 33). İşletmeden ayrılan tepe yönetici son çalışma yılında veya yeni göreve başlayan tepe yöneticinin de önceki yönetimi başarısız göstermek adına ilk yıllarında işletme gelirlerini olduğundan düşük göstermek için büyük temizlik muhasebesine başvurabilmektedir (Stolowy ve Breton, 2000: 76).

Büyük temizlik muhasebesi farklı uygulamalarla karşımıza çıkabilmektedir. Fakat büyük temizlik muhasebesi uygulamalarına en ayırt edici özelliği, işletme yönetiminin değiştiği dönemlerde yeni yöneticilerin eski yönetimi suçlayarak kendilerini daha başarılı göstermek istedikleri durumlarda kendini göstermesidir. Bununla birlikte işletmelerin zarar ettikleri dönemlerde işletmeyle ilgili zaten olumsuz bir algı oluştuğundan daha fazla zarar oluşmasının dikkat çekmeyeceği düşüncesiyle bilançoların temizlenmesi için de bu uygulamalara başvurulabilmektedir.

İşletmedeki yeni yöneticiler önceki yönetimin kötü performans sergilediği izlenimini oluşturmuşlarsa (örneğin verimsiz işletme departmanlarının kapatılması), bu şekilde sonraki dönemlerde işletmelerin daha fazla kâr raporlayabilmesine imkân tanıyarak kendi yönetimlerini gerçek durumundan daha başarılı göstermiş olmaktadırlar" (Yaşar, 2011:42).

Büyük temizlik muhasebesine farklı bir konumda yaklaşım Mulford ve Comiskey (2002)' den gelmiştir. Buna göre, bir işletme esas faaliyetlerinde kâr etmediği bir dönemde, doğal olarak kâr beklentilerini karşılayamayacaktır. Yönetim bu durumu dikkate alarak ve faaliyet sonucunun daha kötü açıklanmasının ek bir külfet getirmediğinden hareketle, bilançosunda "itfa edilecek maddi olmayan duran varlıklarını" varsa, bunları bütün olarak gider kaydetmekte ve böylece bilançosunu temizlemiş olmaktadır. Benzer bir yaklaşımda ABD SEC eski başkanı Arthur Levitt tarafından yapılmıştır. Buna göre işletmelerin yeniden yapılandırma faaliyetleri sırasında büyük masraflar ortaya çıkmaktadır. Bu masrafların işletmelere finansal durum tablolarını "temizleme" konusunda yardım etmiş ve bu yüzden bu duruma "büyük banyo" adı verilmiştir (Nazlıoğlu, 2018: 39, Levitt, 1998, www.sec.gov)

Çalışmanın ikinci bölümünde “Büyük temizlik muhasebesi” konusu daha geniş bir şekilde ele alınacağından bu başlıkta sadece kavramsal yönü ve temel özellikleri verilmesiyle yetinilmiştir.

2. BÖLÜM

İŞLETMELERDE YÖNETİM ŞEKİLLERİ VE YÖNETİM DEĞİŞİKLİĞİ

2.1. İŞLETMELERDE YÖNETİM FONKSİYONU

Toplumsal hayatta farklı amaçları bulunan birçok organizasyon bulunmaktadır. Kimi organizasyonlar sivil toplum kuruluşları (dernek vakıf) gibi kâr amacı gütmez iken kimi organizasyonlar işletmeler gibi kâr amacı gütmektedirler. Hangi amaç doğrultusunda faaliyet gösterirse göstersin organizasyonların tümü ilgili amaç doğrultusunda yönetilmesi gerekir. Kâr amacı güden organizasyonların kimi halka açık işletme özelliğindeyken kimi de şahıs ya da aile işletmesi özelliğindeki işletmelerden oluşmaktadır. Bu işletmeler yönetim fonksiyonu aracılığıyla ellerindeki kaynakları kâr amacını sağlamaya yönelik kullanırlar.

Yönetim fonksiyonu denilince, yönetimin "ne iş yaptığı/ne işe yaradığı" akla gelmektedir. Henry Fayol tarafından yönetim fonksiyonları, bir süreç bağlamında beş grupta toplanmıştır. Buna göre yönetimin fonksiyonları planlama, örgütleme, yürütme, koordinasyon ve denetim olarak adlandırılmıştır. Aşağıdaki başlıklarda kısaca yönetim fonksiyonları özetlenecektir.

2.1.1.Planlama fonksiyonu

Planlama fonksiyonunu anlamak için ilk olarak "plan" kavramını anlamak gerekir. Plan, herhangi bir konuda amaca ulaşmak için yapılacak şeylerin hangi sırayla, ne zaman ve nasıl yapılacağı ile ilgili bir yol belirlemektir. Planlama ise planı ortaya çıkarmak için sarf edilen gayretleri, bir süreci ifade etmektedir (Koçel, 2015: 187). Plan bir sonuçtur. Planlama ise bir süreçtir.

Kısaca planlama, yöneticiler tarafından işletme üzerindeki sahip oldukları her türlü kaynağın, işletmenin amacı doğrultusunda kimler tarafından, ne zaman ve nasıl kullanılacağının belirlendiği bir süreçtir.

2.1.2.Örgütleme fonksiyonu

Basit olarak örgütleme (Organizasyon) fonksiyonu ise; grupların planlarını uygulayabilmeleri için gerekli olan faaliyetlerin koordine edilmesi, gerekli kaynakların temin edilebilmesi ve grup içindeki görevlerin dağılımıyla tanımlanabilir. İyi bir örgütlenme görev ve yetkilerin doğru bir şekilde dağıtılmasında, kimin hangi işi nasıl, ne zaman ve ne şekilde yapacağının belirlenmesinde ve değişen koşulları takip ederek örgütün bu koşullara hazırlamasına yön verir. (Tosunoğlu 2010; 8-9).

2.1.3.Yürütme fonksiyonu

Yürütme fonksiyonu, bir ya da birden çok insanı belirli bir yöne ya da amaca doğru devamlı bir şekilde harekete geçirmek anlamına gelmektedir. Bazı yazarlar bu fonksiyona yöneltme/yönlendirme adı da vermektedir. Örgütlemenin, ete kemiğe büründürdüğü işletmeyi ayağa kaldırıp planlama tarafından belirlenen işi gerçekleştirmek üzere harekete geçirmeye yönelik faaliyetler, yürütme (yöneltme) adı altında başka bir yönetim faaliyeti grubunu oluşturur (Müftüoğlu, 1995: 640).

Yönetici sadece plan yapmakla kalmaz, ayrıca birlikte çalıştığı insanlara işlerini dağıtır ve yapılacak olan işleri kimin yapabileceğini belirler. Yönetim

fonksiyonlarından ilk ikisi olan planlama ve organizasyon, yürütme fonksiyonuna göre daha statik bir özellik taşırken, yürütme fonksiyonu dinamik bir süreçtir (Efil, 2004: 162). Çünkü bu fonksiyonun temel konusunu insan unsuru ve onun davranışları oluşturmaktadır.

2.1.4.Koordinasyon fonksiyonu

Koordinasyon, organizasyonun ortak amaçlarına ulaşabilmesi için, bu organizasyonun farklı birimlerini birbirine bağlamak ve bütünleşmiş bir hale getirmek anlamına gelmektedir. Zaman içerisinde işletmelerin gelişen ve karmaşık bir yapıya sahip olması, bu fonksiyonun öneminin artmasına neden olmuştur. Bu bağlamda koordinasyon fonksiyonunun birçok faydasından söz edilebilir; koordinasyon düzensizlikleri önlemeye yardımcı olur, planlarda belirlenen politika, ilke ve kuralların gerektiği gibi uygulamaya geçirilmesini, kişilerarası ilişkilerin geliştirilmesi, anlaşma ve uzlaşmanın sağlanması, yeni düşünce ve görüşlerin gündeme gelmesini sağlaması ve sorunların çözümünü kolaylaştırır (Gürüz ve Gürel, 2007: 302).

2.1.5.Denetim Fonksiyonu

Yönetim fonksiyonlarından sonuncusu denetim fonksiyonudur. Buna göre denetim fonksiyonu; yönetimin amaçları doğrultusunda planlanan ve yapılması istenen faaliyetlerin yapılıp yapılmadığını, yapılmış ise ne kadar doğru, etkin ve verimli yapıldığını, yapılmamış ise neden yapılmadığını kontrol etmek olarak açıklanmaktadır.

Bazı yazarlar bu fonksiyonu kontrol olarak adlandırsa da “denetim” kavramı yapılan bu işi daha isabetli tanımlamaktadır. Denetim, örgütçe benimsenen amaçların ya da üstlenilen görevlerin eksiksiz, verimli ve zamanında gerçekleşip gerçekleşmediğinin hiyerarşi içinde ve yaptırımlı biçimde izlenmesi ya da işleyişteki aksaklıkları saptayarak bunların düzeltilmesi, görevlilerin daha iyi çalışmasını sağlamaya yönelik bir eylem olarak da açıklanır (Güney, 2007: 95). İşletmelerde bu

denetim fonksiyonu temel olarak yönetim kuruluna ait olmakla birlikte iç denetim birimi, iç kontrol sistemi ile bu fonksiyon etkin bir şekilde yürütülebilmektedir.

2.2.İŞLETMELERDE GENEL OLARAK YÖNETİM ŞEKİLLERİ

İşletmelerde üst yönetime yönelik hukuksal modeller açısından iki tür yönetim modeli ile karşılaşılmaktadır. Bu yönetim modelleri şunlardır: Monoist sistem ve Düalist sistemdir. Bunun yanında, tez çalışması açısından önemli bir ayrım olan geleneksel yönetim ve modern yönetim modellerden de kısaca aşağıdaki başlıklarda söz edilecektir.

2.2.1.Monoist ve Düalist Sistem Ayrımı

Monoist sistemde işletmenin yönetimi, temsili ve gözetimi birbirinden ayrılmaksızın yönetim kuruluna bırakılmıştır. Yönetim kurulu ise icra yetkisine sahip olan ve icra yetkisine sahip olmayan üyelerden oluşur. İcra yetkisine sahip üyeler yönetim kurulunun kendilerine verdikleri yetki kapsamında karar alma yetkisiyle donatılmışken, icra yetkisi olmayan üyeler, yönetim kurulunun münhasır görev ve yetkileri dışında karar alma sürecinde yer almazlar. Bu sistemin en önemli özelliği, yönetim ve temsil görevinin yanı sıra yönetim kurulunun gözetim yetkisi arasında bir ayrım yapılmaksızın, kurulun bu yetkileri birlikte kullanabilmesidir (Gürbüzel, 2019:371). 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunun gerekçesinde (367.madde), kanun koyucu şirket yönetimlerinde monoist sistemi benimsediğini belirtmiştir.

Düalist sistemde işletmelerde, gözetim kurulu ve yönetim kurulu olmak üzere iki organ bulunmaktadır ve bunlar arasında kuvvetler ayrılığı prensibi benimsenmiştir. Yönetim kurulu, yönetim ve temsil görevini yerine getirirken, gözetim kurulu yönetim kurulunun faaliyetlerinin gözetimini yapmakla birlikte, kanuni istisnalar dışında şirketin yönetim ve temsiline karışmamaktadır (Gürbüzel, 2019:371). Türkiye'deki hukuk sisteminde bu sistem tercih edilmemiştir.

2.2.2. Geleneksel ve Modern Yönetim Modeli Ayrımı

İşletmelerdeki yönetim modellerinin bir başka ayrımı da geleneksel ve modern yönetim modeli ayrımıdır.

İşletmelerde geleneksel model olarak tanımladığımız yönetim tarzında, yönetim kurulu, icra yetkilerini kendi elinde tutmakta ve başka kişi/kurumlara bu hakkı devretmemektedir. Geleneksel model çoğunlukla küçük çaplı aile işletmelerinde görülmektedir.

Modern model olarak tanımlanan yönetim tarzının iki uygulama şekli vardır:

1-Yönetim kurulu icra yetkilerinin önemli gördüğü kısmını kendi elinde tutmakta, belirli bir kısmını devretmektedir. Sınırlı bir yetki devri söz konusudur.

2-Yönetim kurulu tüm yetkilerini icraya devreder ve sadece gözetim sorumluluğunu yerine getirir. Bu durum büyük oranda kullanılmaktadır (Altay, 2016).

Modern yönetim modelinin bu ikinci şeklinde "icra kurulu ön plana" çıkmaktadır. Dolayısıyla bu kurulun başında yer alan İcra Kurulu Başkanı pozisyonu bir başka ifadeyle CEO faaliyet alanı bulmaktadır. Modern yönetim modelinin günümüzde karşılığını büyük ölçüde kurumsal yönetim karşılamaktadır. Aşağıdaki başlıklarda bu bağlamda kurumsal yönetim ve temel özelliklerinden özetle bahsedilecektir.

2.3.KURUMSAL YÖNETİM KAVRAMI VE ÖZELLİKLERİ

Tarihsel süreç içerisinde şahıs ya da aile işletmesi özelliği ağır basan işletmelerdeki yönetim biçimleri daha tek tip ve şahsa dayalı bir özellik göstermekte iken, sermayenin farklı kişi ve gruplarda olduğu halka açık özellikteki işletmelerde daha farklı bir yönetim tarzının geliştirilmesi gerekmiştir. Kurumsal yönetim adını verilen ve çoğunlukla halka açık işletmelerde karşımıza çıkan bu yönetim tarzı, özellikle, 1980'lerden itibaren pek çok ülkede yaygın olarak görülen işletme skandallarına ve yolsuzluklarına karşı bir çözüm yolu olarak görülmeye başlanmış ve 1990'lı yıllardan itibaren birçok açıdan araştırmaya da konu olmuştur.

Aşağıdaki başlıklarda işletme yönetimlerindeki değişimler ve finansal manipülasyonlar arasında ilişkiyi daha iyi kavrayabilmek için kısaca kurumsal yönetim ve üst yönetim kavramları açıklanacaktır.

a)Kurumsal Yönetim Kavramı

Kurumsal yönetim, yönetim kurulu ve yöneticilerin gerek işletme içindeki faaliyetlerini gerekse birbiriyle ve çevreyle ilişkilerini düzenleyen ve tarafların aralarındaki menfaat çatışmalarını en aza indirgemek için oluşturulmaktadır (Şengül, 2017; 2).

Kurumsal yönetimin, literatürde farklı açılardan pek çok tanımı bulunmaktadır. Deloitte (2013)'ün ve OECD'nin (2004) tanımı kurumsal yönetim ilkelerine de değindiği için bu çalışmada benimsenmiştir. Buna göre;

"Kurumsal Yönetim işletme yönetiminde, iş süreçlerinde, hisse ve menfaat sahipleri ile ilişkilerinde eşitlik, şeffaflık, hesap verebilirlik ve sorumluluk yaklaşımıyla, işletme faaliyetlerinin etkinlik ve verimliliği, raporlama ve güvenilirliği, yasal düzenlemelere uygunluk, pay ve menfaat sahiplerinin hak ve çıkarlarının korunması için güvence sağlayan yaklaşım ve ilkelerdir".

Kurumsal yönetim, işletmenin yönetimi, yönetim kurulu, hissedarları ve diğer paydaşları arasındaki ilişkiler kümesini kapsamaktadır (OECD, 2004; Deloitte 2013).

Kurumsal yönetim yapısı, işletmelerdeki yönetim kurulu, yöneticiler, paydaşlar ve alacaklılar gibi farklı katılımcıların hak ve sorumluluklarının dağılımını belirler, şirketle ilgili karar alınması gereken konularda uyulması gereken kural ve prosedürleri ortaya koyar. Böylelikle kurumsal yönetim, şirket amaçlarının, bu amaçlara ulaşmanın yollarının belirlenmesi ve performansın gözlemlenmesini sağlayan bir yapı oluşturur (Alp ve Kılıç, 2014: 1).

Kurumsal yönetim özellikle hissedar sayısının çok olduğu ve geniş tabanlı bir sermaye yapısının olduğu durumlarda, hissedarların menfaatlerini korumaya öncelik vermektedir. Halka açık işletmede hissedar sayısının birbirinden farklı kişiler ve sayıca çok olması sonucu bu işletmelerdeki yönetim ve sahiplik fonksiyonlarının "hissedarların menfaati" çerçevesinde birbirinden ayrılmasını gerektirmektedir.

İşletmede büyük hissedarların, küçük hissedarlardan korunması, ayrıca küçük hissedarların yöneticilerden korunması için "Kurumsal Yönetim İlkeleri" önemli bir çözüm olabilmektedir. Kurumsal yönetim ilkelerine geçmeden önce kurumsal

yönetiminde temelini oluşturan ve aynı zamanda işletmelerdeki üst düzey yöneticilerin içinde bulunduğu finansal manipülasyonların açıklanmasında, iki temel teoriye kısaca eğinmek gerekmektedir: Vekalet teorisi ve temsil teorisi.

Vekalet teorisi:

Kurumsal yönetimin de temelini oluşturan vekalet teorisi, işletme sahipleri & yöneticiler arasındaki ilişkiyi vekalet sözleşmesi olarak tanımlar. Daha açık olarak ifade edecek olursak, yöneticiler, işletme sahipleri tarafından iş başına getirilmekte ve sahiplerin adına kararlar alarak işletmeyi yönetmektedirler. İşletme sahipleri & yöneticiler arasındaki ilişki bu vekalete dayanmakta ve yöneticiler kendi menfaatleri yerine işletme sahiplerinin menfaatlerini üstün tutma gayretinde olacaklarını bu bağlamda gerekli tedbirleri alacaklarını ifade etmektedir. Kurumsal yönetim uygulamaları, yöneticilerin kendi menfaatlerine göre karar almaların engelleyecek çeşitli mekanizma ve tedbirlerin alınmasını sağlamıştır.

Kurumsal yönetim, bir şirketin temel amacı olan "hissedarlarının getirisini maksimize etme" den çok, daha geniş ve günümüzde belki de şirketin temel amacı kadar öncelikli hale gelen; toplum, doğal çevre, çalışanlar, devlet, alacaklılar ve tedarikçiler gibi şirketin karar ve eylemlerinden etkilenen tüm tarafların çıkarlarını gözeten bir amaca hizmet etmektedir (OECD, 1999;4).

Temsil teorisi:

Temsil teorisinde, yöneticilerin işletme yanlısı olmasını sağlayacak motivasyon potansiyellerinin üzerinde durmaktadır. Buna göre işletmelerde çeşitli pozisyonlarda bulunan yöneticiler başarma güdüsü ile hareket edip zor görevleri başarmaktan içsel bir tatmin duyabilir, yetki ve sorumluluk alarak iş arkadaşlarının ve yönetimin takdirini kazanmak isteyebilirler (Özsoy, 2011: 29).

Temsil teorisinin kurumsal yönetimle ilgili tavsiyelerinin başında icradan sorumlu müdür (CEO) ve yönetim kurulu başkanının aynı kişi olması gerektiği gelmektedir. Zira eğer CEO ve yönetim kurulu başkanı aynı kişi olursa, işletmenin stratejileri tek bir kişi tarafından belirlenebilecektir (Aktaran Şengül, 2017; 13, Yusoff ve Alhaji, 2012: 57). Bu açıdan bakıldığında temsil teorisinin, izleme ve kontrol yerine yönetimi kolaylaştırma ve güçlendirmeye odaklanmakta olduğu görülmektedir (Aktaran Şengül, 2017; 13, Davis vd., 1997: 26).

b)Kurumsal Yönetim İlkeleri

Kurumsal yönetimin dayandığı temel ilkeler, hemen hemen tüm dünyada kabul görmüş "şeffaflık, hesap verebilirlik, adillik ve sorumluluk" ilkeleridir.

Şeffaflık ilkesi: Kurumsal yönetimde şeffaflık ilkesinin temelinde kamuyla bazı bilgilerin paylaşılması yatar. Buna göre şeffaflık ilkesi, ticari sır niteliğinde olan ve henüz kamuyla paylaşılmamış bilgiler dışında, işletmeyle ilgili finansal olan ve finansal olmayan bilgilerin, zamanında, doğru, anlaşılabilir, yorumlanabilir, düşük bir maliyetle erişilebilir şekilde kamuyla paylaşılması yaklaşımı olarak açıklanabilir. Şeffaflık ilkesinden beklenen faydanın sağlanabilmesi için, bu ilke çerçevesinde sunulan bilgiyi sağlayan kişi ve şirketlerin bu bilgiyi paylaşma konusunda istekli olmaları, bu bilgiyi talep edenlerin de kendilerine sunulan bilgiyi değerlendirebilmeleri gerekmektedir (Demirbaş ve Uyar, 2006; 22).

Hesap verebilirlik ilkesi: Hesap verebilirlik, işletmenin yönetim kurulu üyelerinin, esas itibariyle işletme tüzel kişiliğine ve dolayısıyla pay sahiplerine hesap verme zorunluluğunu ifade etmektedir. Kurumsal yönetim gereği hesap verebilirlik ilkesi, işletme yönetimiyle ilgili sorumluluk ve kuralların net bir şekilde tanımlanması, yönetici ve işletme paydaşlarının ortak çıkarlarının işletme yönetim kurulunca kollanması ve gözetilmesinden ibarettir (Menteş, 2008:41). İşletme faaliyetleri kapsamındaki eylemlerine yönelik hesap veremeyen çalışan ya da yöneticiler başarısız bir kurumsal yönetimin göstergesidir. Zira bu kişilerin kişisel ya da belirli grupların çıkarlarını gözeterek ya da işletme aleyhine sonuçlar doğurabilecek faaliyetlerde bulunmaları oldukça muhtemeldir (Şengül, 2017:15). Böyle durumların işletmede tespit edilmesi sonrasında çoğunlukla, yönetici değişikliğine gidilmektedir.

Adillik ilkesi: Adillik ilkesine göre, hissedarların işletmedeki mülkiyet miktarlarına bakılmaksızın haklarının korunmasını ve işletme hissedarlarına adil davranılmasını öngörür (TÜSİAD, 29). Adillik ilkesi gereği işletme yönetimi faaliyetler esnasında almış olduğu tüm kararlarda bu kararlardan doğrudan veya dolaylı etkilenen tüm kesimlere eşit mesafede/adil davranmalıdır. Adil davranmaya örnek olarak işletmedeki tüm çalışanlara karşı "terfi, ücret, iş güvenliği" konularında adil bir politika izlenmesi ve çalışanlar arasında herhangi bir ayrım yapılmaması gerekir.

Sorumluluk ilkesi: Sorumluluk, şirketin toplum içindeki rolünü en doğru şekilde yerine getirmesi olarak tanımlanabilir. SPK sorumluluğu, "şirket yönetiminin anonim şirket adına yaptığı tüm faaliyetlerinin mevzuata, esas sözleşmeye ve şirket içi düzenlemelere uygunluğu ve bunun denetlenmesi" olarak tanımlamıştır (Kurumsal Yönetim İlkelerinin Belirlenmesine ve Uygulanmasına İlişkin Tebliğ, Seri: IV No: 54). Bu bağlamda işletmelerde yönetim kurulunun en önemli sorumluluklarından biri faaliyetleri yürütmede üst yönetime liderlik edecek olan tepe yöneticisini seçmektir (Menteş, 2008: 42). Tepe yöneticisi olarak en doğru kararı vermek işletme için hayati önem taşıyan kararlardan biridir.

c)Kurumsal Yönetim Esasını Benimseyen İşletmelerde Temel Yönetim Özellikleri

Kurumsal yönetim, vekalet teorisi yardımı ile hissedarların işletme üst yönetimiyle olan ilişkilerini şeffaflık, hesap verebilirlik, adillik ve sorumluluk esasları çerçevesinde temsil eden bir kavram olarak açıklanabilir. Kurumsal yönetim halka açık işletmelerde ön plana çıkan bir yönetim tarzıdır.

Halka açık şirketler hukuki statü olarak anonim şirket özelliğindedir. Anonim şirket olan bu işletmelerin nasıl yönetileceğini, çoğunluğa sahip ortaklar belirlemektedir. Hukuki açıdan anonim şirketlerin zorunlu iki organı bulunur. Bu organlar genel kurul ve yönetim kuruludur. 6102 sayılı Türk ticaret kanununa göre *Anonim şirketin, esas sözleşmeyle atanmış veya genel kurul tarafından seçilmiş, bir veya daha fazla kişiden oluşan bir yönetim kurulu bulunur.*

Yönetim kurulu, işletmenin kurumsal yönetim yapısının en üstünde bulunan, pay sahipleri, yatırımcılar ve diğer paydaşlara karşı birinci derecede sorumlu olan organdır (Karasu, 2013: 38) Yönetim kurulu, şirket faaliyetlerini hissedarlarına uzun vadede kâr sağlamak amacıyla kurumsal yönetimdeki adillik, şeffaflık, hesap verilebilirlik ve sorumluluk ilkeleri doğrultusunda yönlendirirler. Yönetim kurulu bir işletmenin en önemli organıdır.

Kurumsal yönetime sahip işletmelerde genel olarak yönetim fonksiyonu "Yönetim kurulu ve genel kurul" adındaki bu iki kurul üstlenir. Hukuksal anlamda da bu iki kurulun oluşturulması zorunluluğu bulunmaktadır. Örneğin 6102 sayılı TTK'de anonim şirketlerde bu organların zorunlu olduğu belirtilmektedir. Bu kurullarla ilgili olarak TTK'da yönetim kurulu (TTK m. 359- 396) ve genel kurul (TTK m. 407-451)

hükümler mevcuttur. Yeni TTK'nın işletme yönetimlerinde getirmiş olduğu birçok yenilik bulunmaktadır. Konumuz bağlamında; yönetim kurulu üyeliğinin ortaklık gerektirmemesi ve az ortaklı AŞ'lerde çok üyeli yönetim kurullarının oluşmasını sağlayarak, uzman ve profesyonel yönetim kurullarının oluşmasının önünü açması en önemli yenilikleri arasındadır.

Kurumsal yönetimi benimseyen işletmelerin ortak bir özelliği de etkin iç kontrol sistemlerinin, risk yönetimi ve iç denetim birimlerinin varlığıdır. Kurumsal yönetim bir yönetim biçimi olarak, işletmenin yönünün, politikalarının, prosedürlerinin, iç kontrol, risk yönetimi ve iç denetim sistemlerinin belirlenmesini de içerir. Temel amaç, işletmenin amaçlarına ulaşmak, kalıcı bir değer yaratmak ve işletmenin uzun vadede sürekliliğini sağlamaktır (Alp ve Kılıç, 2014:201).

d)Yönetim Kurulu ve İcra Kurulu

Yönetim kurulu, şirketlerin en önemli organıdır. Yönetim kurulu işletmeyi temsil ve idare yetkilerine sahip, işletme hissedarlar tarafından seçilen üyelerden oluşan bir yönetim organıdır (Alp ve Kılıç, 2014:139). Yönetim kurulunun ayrıca hissedarları kadar şirketin müşterilerine, çalışanlarına, tedarikçilerine ve toplumdaki diğer çıkar sahiplerine karşı da sorumlulukları bulunmaktadır.

Yönetim kurulu kanunlar nezdinde şirketin en önemli organı olmakla birlikte yetkileri; icra yetkileri ve gözetim yetkileri olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Kurumsal yönetim anlayışında gözetim yetkisine çok önem verilmektedir ve yetkinin yönetim kurulunca yapılması istenmektedir.

Türk Ticaret Kanununda 375 md'sinde "*Yönetim Kurulunun Devredilemez ve Vazgeçilmez*" yetkileri şu şekilde sıralanmaktadır:

- İşletmenin üst düzeyde yönetimi ve bunlarla ilgili talimatların verilmesi.
- İşletme yönetim teşkilatının belirlenmesi.
- Muhasebe, finans denetimi ve işletme yönetiminin gerektirdiği ölçüde, finansal planlama için gerekli düzenin kurulması.
- Müdürlerin ve aynı fonksiyona sahip kişiler ile imza yetkisini sahip olanların atanmaları ve görevden alınması.
- Yönetimle görevli kişilerin, özellikle kanunlara, esas sözleşmeye, iç yönergelere ve yönetim kurulunun yazılı talimatlarına uygun hareket edip etmediklerinin üst gözetimi.

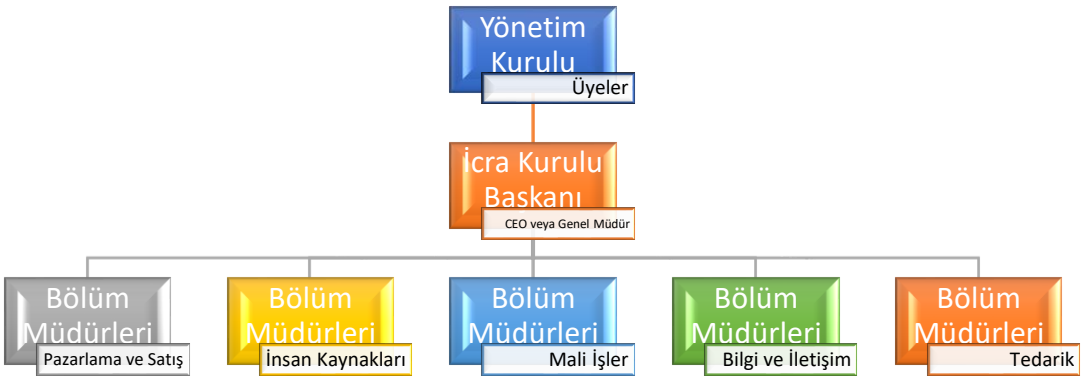
- Pay defteri yönetim kurulu karar ve genel kurul toplantı ve müzakere defterlerinin tutulması, yıllık faaliyet raporunun ve kurumsal yönetim açıklamasının düzenlenmesi ve genel kurula sunulması, genel kurul toplantılarının hazırlanması ve genel kurul kararlarının yürütülmesi.
- Borca batıklık durumunun varlığında mahkemeye bildirimde bulunulması.

Bu yetkiler, kanun koyucu tarafından sınırlayıcı şekilde verilmemiştir. Yönetim kuruluna tanınan bu yetkilerde dikkat çeken ise;

- İcranın faaliyetini kimin yönetip, kimin temsil edeceğinin yönetim kurulunca belirlenmesi,
- Yönetim kurulunun ise denetimden asla vazgeçemeyeceğidir.

Bu sınırlar dahilinde yönetim kurulu TTK 367. Md. uyarınca icra yetkilerini kendi elinde tutabileceği gibi, kısmen veya tamamen ana sözleşmede icra yetkisini devretme hükmü bulunmak şartı ile iç yönerge ile düzenleyebilmektedir.

Yönetim kurulunun, işletmeyle ilgili tüm bilgi, rapor istekleri, operasyon birimlerine ziyaretleri, müdürler ile toplantılarını ve benzeri faaliyetleri icra kurulu aracılığı ile koordine etmektedirler. Bu sebepten dolayı İcra kurulu başkanı (CEO), şirketlerin hiyerarşisinde en tepede yer alan üst düzey yöneticisidir.

Şekil 7: Fonksiyonel Şirket Yönetim Şeması

İcra Kurulu: TTK'da icra kurulunun oluşumu ve başkanına yönelik özel bir hüküm bulunmamaktadır. İcra kurulu, anonim şirkete daha fazla zaman ayırıp, yönetime katkı sağlayabilecek kişilerden oluşmasının yanında yönetimin iç halkasını da meydana getirir. Uygulamada icra kurulunun, yönetim kurulunun devredilemez görev ve yetkileri dışında kalan görev ve yetkilerini ve temsil yetkisini devraldığı

görülmektedir. İcra kurulunun kurulabilmesi için esas sözleşmede bu yönde bir hüküm bulunmalıdır (TTK m. 367/1).

İcra kuruluna seçilecek kişilerin işletmede tam zamanlı olarak çalışabilen kişilerden olması gerekir. Çoğunlukla bunlar ile anonim şirket arasında hizmet sözleşmesi bulunmaktadır. Özellikle pay sahibi sayısı çok olan halka açık işletmeler açısından icra kurulları önem taşımaktadır. Bu hususa ilişkin TTK'nın izin verdiği ölçüde Sermaye Piyasası Kurulu tarafından çıkarılan Kurumsal Yönetim Tebliği (II-17.1) ile bir düzenleme yapılmaktadır. Bu Tebliğ tüm halka açık işletmeleri kapsamakla birlikte, Tebliğ'e ek olarak çıkartılan Kurumsal Yönetim İlkeleri (KYİ) payları borsanın belirli pazarlarında işlem gören işletmeler için zorunlu olarak düzenlenmiştir. Buna göre icra kuruluna ilişkin hükümler şu şekilde sıralanabilir:

- "Yönetim kurulu başkanı ile icra başkanı/genel müdürün yetkilerinin net bir biçimde ayrıştırılması ve bu ayrımın yazılı olarak esas sözleşmede ifade edilmesi esastır. Şirkette hiç kimse tek başına sınırsız karar verme yetkisi ile donatılmamalıdır" (m. 4.2.5).
- "Yönetim kurulu başkanı ve icra başkanı/genel müdürün aynı kişi olmasına karar verilmesi durumunda, bu durum gerekçesi ile birlikte KAP'ta açıklanır" (m. 4.2.6).
- "Yönetim kurulu üyelerinin çoğunluğu icrada görevli olmayan üyelerden oluşur. İcrada görevli olmayan yönetim kurulu üyesi, üyelik haricinde şirkette başkaca herhangi bir idari görevi veya kendisine bağlı icrai mahiyette faaliyet gösteren bir birim bulunmayan ve şirketin günlük iş akışına ve olağan faaliyetlerine müdahil olmayan kişidir" (m.4.3.2).
- "İcrada görevli olmayan yönetim kurulu üyeleri içerisinde, görevlerini hiçbir etki altında kalmaksızın yapabilme niteliğine sahip bağımsız üyeler bulunur" (m. 4.3.3).

Yukarıda sayılan icra kuruluna yönelik olan bu hükümler, kanun koyucunun bu konuya verdiği önemi de yansıtmaktadır.

2.4. KURUMSAL YÖNETİM ÇERÇEVESİNDE İŞLETMELERDE ÜST YÖNETİM POZİSYONLARI

Kurumsal yönetim ilkelerini benimseyen işletmelerde karşımıza çıkan üst düzey yönetim pozisyonları: Yönetim kurulu başkanı, İcra Kurulu Başkanı (CEO)/Genel müdür ve bölüm müdürleridir.

2.4.1.Yönetim Kurulu Başkanı

Yönetim kurulu başkanı, yönetim kuruluna liderlik etmekle görevlendirilen kişidir. Başkan, bu kurula seçilen tüm üyelerin yapacağı ilk toplantıda kendi aralarından seçilmektedir. Aynı zamanda bu toplantıda iki başkan yardımcısı seçilmektedir. TTK 336 md. uyarınca, yönetim kurulu başkanı ve bulunmadığı zamanlarda ona vekalet etmek üzere başkan vekili, her yıl üyeler arasından yönetim kurulu tarafından seçilir.

Yönetim kurulu'nun bu ilk toplantısında yönetim kurulu üyeleri kendi aralarında görev dağlımı yapmalı ve şirketin temsil/ilzamı konularını karar altına almaları gerekmektedir. Kurul, daha sonra işletmenin temsil ve ilzamı konusunda yetkiyi bir veya birkaç üyeye verebilir. Bu yetki tek başına veya müştereken (birlikte) olabilir. Her halükârda yönetim kurulu görev dağılımı ile temsil/ilzam kararları ivedilikle ticaret siciline tescil/ilan olunduktan sonra "imza sirküleri" çıkarılarak hukuki prosedür sona ermiş olur.

Yönetim kurulu başkanı, TTK'da diğer yönetim kurulu üyelerinden yüksekte bir yerde konumlandırır gibi gözükmesine rağmen, gerçekte yönetim kurulu başkanı "eşitler arasında birinci" konumundan özel bir konum verilmemektedir (Demir 2013).

2.4.2.İcra Kurulu Başkanı (CEO)

İcra Kurulu Başkanı (veya Genel Müdür/CEO), şirket işlerini bizzat idare etmek ve yönetim kurulunca devredilen diğer yönetim görevlerini yerine getirmekle görevlendirilmiş olan üst düzey yöneticilere liderlik eden kişidir (Alp ve Kılıç, 2014:

143). Bir işletmenin en üst düzeydeki yürütme görevine sahip kişisidir. Bu yönetim pozisyonunun uluslararası yönetim sistemleri anlamında karşılığı CEO olarak kısalttığımız "Chief Executive Officer" dır.(TÜSİAD, 2002). CEO'nun Türkçe olarak kelime karşılığı "Üst yönetimin yetkilisi" dir. CEO pozisyonu, Türkiye'de hukuksal anlamda tam olarak karşılığı olmasa da icra kurulu başkanı olarak kullanılmaktadır. Eğer şirkette bu yapılanma yoksa aynı işlev genel müdür tarafından yerine getirilebilmektedir. Yönetim teorisinde hem genel müdür hem de CEO pozisyonları üst yönetim kademesinde yer almaktadır.

2.4.2.1. İcra Kurulu Başkanı (CEO) Özellikleri

İşletmelerle ilgili olarak uygulamada, Philip Kotler'e göre, icracı olan ve stratejiyi oluşturan kişiler, şirketin en tepedeki yöneticisi olarak CEO unvanını kullanmaktadır. Genel müdür ise bazen bir şirketin başı ya da bir bölümün yöneticisi gibi konumlanabilmektedir. "CEO Olmaya Giden Yol" kitabının yazarı Jeffrey Fox'a göre CEO ve genel müdürlerin arasındaki farkları aşağıdaki gibidir (Ulzibaat, 2017:5):

- CEO, işletmedeki stratejik planlamayı yapa ve buna göre hedefler koyarken, genel müdür onları icra eder, hedeflere ulaşılması için çalışır
- CEO, hedeflere ulaşılması için genel müdürün ihtiyacı olan kaynakları sağlar, genel müdür de bunları en iyi şekilde kullanıp hedefleri gerçekleştirir
- CEO, mimardır işletme için vizyon koyar, genel müdür ise inşa edicidir.

CEO'lar, yönetim kuruluna bağlıdırlar ve yönetim kuruluna hesap verirler. Şirketin ve bireylerin performansının doğru ölçülebilmesi için yönetim kurulu başkanı ve icra kurulu başkanının ayrı olması esas olandır, böylelikle şirket için gerekli olan bağımsız görüşlere daha kolay ulaşılabilir. Zaten yapılan araştırmalar yönetim kurulu başkanı ile CEO aynı olan işletmelerde CEO'nun denetlenmesinin zor hale geldiğinden bahsedilmektedir (Doğan ve Karayel, 2016). CEO'lar hissedarların çıkarlarını koruyarak, şirketlerin vizyon ve misyonları doğrultusunda belirlenen hedeflere ulaşacak kararları yönetim kurulundan aldıkları yetkilerle verirler.

Profesyonel yönetici olarak CEO'lar her ne kadar belirli bir ücret karşılığı çalışıyorsa da verdikleri kararlar, işletme sahiplerinin – hissedarlarının- ne kadar kâr payı alacaklarından, tüketicilerin ne kadar fiyat ödeyeceğine, çalışanların ne miktar

gelir elde edeceklerine ve üretim miktarı ile istihdam seviyesinin – hem kendi işletmeleri için hem genel ekonomi için- ne miktar olacağına kadar geniş bir alanı kapsamaktadır (Koçel, 2015:87).

2.4.2.2. İcra Kurulu Başkanı (CEO) Yetki ve Sorumlukları

CEO'nun en temel sorumluluğu; şirketin vizyon ve misyonu doğrultusunda belirlediği hedef ve amaçları ulaşılacak güçlü stratejiler oluşturmak ve bunları eyleme geçirmektir. CEO icra yetkilerini elinde bulundurulur, icrayı yönlendirir, organize eder. Yönetim kurulunda icrayı temsil eder ve icra adına yönetim kuruluna hesap verir. CEO yönetimin merkezinde bulunur.

CEO'lar şirketlerde etkinliği ve karar verme süreçlerini beş temel yolla etkilerler:

- CEO, şirketin amaçlarını belirlemek ve işletmedeki organizasyonu düzenlemekten sorumludur.
- CEO, işletme hiyerarşisinde önemli pozisyondaki üst yöneticileri belirler.
- CEO, üst yönetimin alacağı ödül ve teşvikleri/primleri belirler.
- CEO, nakit dağıtımını ve işletme bölümlerindeki karar verme gücünü kontrol eder.
- CEO'nun kararları, eylemleri ve itibarı, içsel ve dışsal paydaşlar üzerinde önemli bir etkiye sahiptir ve şirketin çevresinden kaynak bulma yeteneğini etkiler (Doğan ve Karayel, 2016).

Yönetim kurulu, her yıl, CEO'nun performans hedeflerini belirler. Yıl sonunda, yönetim kurulu vermiş olduğu finansal ve diğer hedefler doğrultusunda CEO'nun performansını değerlendirir ve performansa göre ücretlendirme ve prim ödemesini belirler. Bu performansa göre ücretlendirme ve prim sistemi bazen, işletmede finansal manipülasyonlara kapı açabilmektedir.

Görüldüğü üzere CEO pozisyonundaki profesyonel yöneticilerin çok kapsamlı yetki ve sorumlulukları bulunmaktadır. Dolayısıyla "finansal manipülasyonlar" konusunda diğer yöneticilere nazaran geniş bir etki alanına sahiptirler.

2.4.3. Diğer Üst Yönetim Pozisyonları

İşletmelerde diğer üst yönetim pozisyonları örgüt yapısı içindeki, bölüm ya da departman müdürleri/sorumlularıdır. İşletmelerde çoğunluklar fonksiyonel örgüt yapısı içerisinde her bir bölümden sorumlu kişilere "bölüm müdürü" veya "departman sorumlusu" sıfatları verilmektedir.

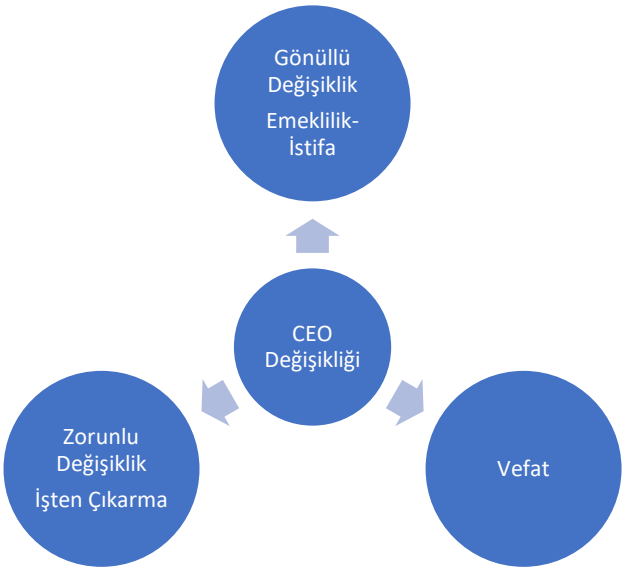
Bölüm müdürleri, sorumlu oldukları bölümün tüm işlerinden sorumludurlar. Yönetim kurulu tarafından CEO aracılığıyla iletilen işletme hedeflerine uygun bölüm hedeflerini gerçekleştirmekten sorumludurlar. Bu bağlamda gerekli yetkilendirmeye de sahip olmak durumundadırlar. Sorumluluk alanları sınırlı olduğundan, manipülasyonlar açısından daha üst yöneticilere nazaran sınırlı bir etkiye sahiptirler.

2.5.YÖNETİM DEĞİŞİKLİĞİ KAVRAMI

İşletmelerde yönetim değişikliği, temel olarak yönetimden sorumlu kişilerin gönüllü veya zorunlu yetki ve sorumluluklarını bir başkasına devretmesi anlamına gelmektedir.

2.5.1.Yönetim Değişikliğinin Türleri

İşletmelerde CEO'ların görevden ayrılmaları genelde iki şekilde karşımıza çıkmaktadır: Gönüllü ve zorunlu değişiklik. Aşağıdaki şekil 7'de "vefat yoluyla" değişikliği zorunlu değişiklik içerisinden çıkartıp ayrı olarak gösterilmesi tercih edilmiştir. Çünkü "vefat yoluyla değişim" tez çalışması kapsamında kabul edilen zorunlu değişikliklerin içeriğinden farklı bir değişiklik yolu olduğu düşünülmüştür. Aşağıdaki başlıklarda bu konu daha ayrıntılı açıklanmıştır.

Şekil 8 :CEO Değişiklik Türleri

2.5.1.1.Gönüllü Değişiklik

Yönetim kurulu ve icra kurulu başkanları aynı olan işletmeler çoğunlukla aile işletmeleridir. Aile şirketlerinde CEO değişikliğinin çoğunlukla emeklilik veya vefat nedeniyle olduğu gözlemlenmektedir. Bu tarz aile işletmelerinde işletme sahibi aynı zamanda, CEO pozisyonunda olduğundan hem denetleyen hem denetlenen kendisi olduğundan dolayı değişim ancak emeklilikle olabilmektedir. Örneğin, Koç Holding, Vehbi Koç, Rahmi Koç değişimleri. Hatta bu tarz işletmelerde CEO pozisyonundaki işletme sahipleri uzun yıllar işletmeye emek verdiklerinden bu değişim zor olmakta, bazen vefat ile olabilmektedir.

CEO'nun daha iyi bir kariyer fırsatı elde ederek başka bir işletmeye geçmek için istifa etmesi de gönüllü değişiklik sayılmaktadır. Böyle bir gönüllü değişiklik durumunda işletmedeki bu geçiş dönemi daha yumuşak şekilde olabilir. Hatta yönetim kurulunda uygun biri seçilerek geçiş kolaylaştırılabilmektedir.

2.5.1.2.Zorunlu Değişiklik

CEO değişimlerindeki ikinci tür değişim şekli "zorunlu değişim" özelliği gösteren işten çıkartma yöntemidir. Bu tarz CEO değişimi çoğunlukla "yönetim kurulu

ile icra başkanları farklı olan" ve icra başkanı hissedarlardan olmayan işletmelerde görülmektedir.

Yönetim kurulu, aynı zamanda işletmelerdeki gönülsüz yönetim değişikliklerinde aktif rol oynayan kontrol mekanizmasıdır, CEO'yu denetleyen mercidir. Yönetim kurulu tarafından belirlenen performans beklentilerini yerine getirmekle görevli CEO, bu beklentilerin altındaki bir performanstan sorumludur ve bunun sonuçlarına katlanmak durumundadır (Bilaloğlu, 2008; 30).

İşletmede en üst düzey karar mercii ve yetkilisi CEO olduğundan dolayı işletmede yaşanan kötü bir performansın sorumlusu da CEO'dur Bundan dolayı işletmeler işten çıkartma yöntemiyle CEO değişikliğine gidebilmektedir. Böyle durumlarda genellikle yeni CEO bulunup onun daha iyi bir performansı gösterileceğe inanılır. Bu tür değişikliklerde geçiş sancılı olabilmektedir (Turan, 2006).

Gönüllü olarak veya zorunlu olarak üst yönetici düzeyindeki değişiklik, işletme performansı üzerinde negatif ya da pozitif bir etkiye sahiptir. (Ulzibaat, 2017;11) Gönüllü üst düzey değişimlerinde şirketler finansal olarak bir sorun yaşamıyorlardır (Doğan, vd., 2016:16).

Yönetim değişiklikleri bazı kaynaklarda "zorunlu (rutin olmayan) yönetim değişiklikleri" ve "rutin yönetim değişiklikleri" olarak da sınıflandırılabilmektedir. Zorla yapılan yönetim değişikliği işten çıkarma, düzenli yönetim değişikliği ise ölüm, görev süresinin tamamlanması, vb. anlamına gelir (Toguka ve Yamasitha, 2011; 5).

Yönetim değişiklikleri, öncekiler (selefler) ve sonrakiler (halefler) arasındaki ilişkiye göre "düşmanca değişiklikler" ve "dostane değişiklikler" şeklinde ikiye ayrılabilir.

Düşmanca yönetim değişikliklerinde, yöneticilerin işine yönetim kurulu tarafından -çeşitli sebeplerden- dolayı son verilmesidir. Dostane yönetim değişikliği, adından anlaşılacağı üzere, yöneticilerin kendi rızası ile iş'ten ayrılması yoluyla meydana gelen değişiklik türüdür.

Halka açık işletmelerde yaşanan üst düzey yönetici değişimleri, yatırımcılara işletmenin performansı ve stratejilerinin değişmesine yönelik bir beklenti oluşturmaktadır. Borsalarda yatırımcılar genelde beklentilerin satın alınması ve satışı üzerine hareket ettiğinden işletmelerle ilgili (yönetim değişikliği) haberlerini dikkatlice takip ederler. Bu değişim ortamı yatırımcılar açısından bir fırsat olduğu

kadar yeni yöneticiler içinde bir fırsat ortamı oluşturmaktadır. Çünkü üst düzey yönetici değişiklikleri, işletmede geçmişteki hataların düzelmesini, yeni yöneticilerin farklı bakış açılarını ve yetenekleri yansıtan yeni politikaların oluşmasını, böylece gelecekte şirketin kararlarının değişmesini sağlayabilecektir (Aktaran, Ulzibaat, 2017 Borokhovich ve diğ, 2006:311).

2.5.2.Yönetim Değişikliğinin (Özellikleri) Nedenleri

Dünya genelinde işletmelerde yaklaşık 10 yıla ulaşan tepe yöneticisi ortalama görev süresinin 3 yıla kadar gerilediği görülmüştür. Türkiye'de ise tepe yöneticilerinin ne görev süresi ne de değişim hızına ilişkin bir araştırma bulunmamaktadır (Gözütok, 2006).

Dünyadaki gelişmelere paralel olarak, Türk şirketlerinde çalışmakta olan tepe yöneticilerinin de ortalama görev süresi kısalmaktadır. İnsan kaynakları ve yönetim uzmanları, Türk şirketlerinde çalışan tepe yöneticilerinin ortalama görev süresinin 3–5 yıl olduğunu tahmin edilmektedirler (Gözütok, 2006). Konuyla ilgili araştırma yapanlara göre, Türkiye'de tepe yöneticilerinin görev süresinin kısalmasının başlıca nedeni ekonomik konjonktür ve şirket yapılarıdır. İş piyasasındaki hareketlilik, şirketlerin el değiştirmesi, satın alma ve birleşmeler de tepe yöneticisi değişikliğine yol açmaktadır İşletmelerde yönetim değişikliğinin arka planında kişisel nedenlerin dışında kurumsal ve finansal nedenler de bulunabilmektedir.

2.5.2.1.Yönetici Değişikliğinin Kurumsal Nedenleri

Kurumsal yönetim ilkelerine göre yönetilen işletmelerde, üst yönetimin ne zaman ve hangi şartlarda görevinin sona ereceği açıktır (şirket politikalarında bununla ilgili düzenlemeler olabilir). Yönetici değişiklikleri, emeklilik gibi kişisel bir nedene dayanabileceği gibi, belli bir zaman sonunda yöneticiliğin sınırlandırıldığı bir düzenlemeye de dayanabilir.

İşletmedeki yerleşik örgüt kültürü ile, yöneticinin tarzı arasında ciddi bir farklılık / çatışma vs. varsa bu durum nadiren de olsa bir yönetici değişikliğine neden olabilmektedir

Aile işletmesi özelliğinde olan işletmelerde yönetici değişikliğinin vefata kadar gidebildiği görülmektedir. Fakat halka açık işletmelerde yönetici değişiklikleri belli zaman periyotlarında düzenli olarak yapılabilmektedir.

Ayrıca profesyonel yönetici olarak seçilen kişinin, işletmenin kültürüne uymaması, etik ihlallerde bulunması gibi nedenlerden dolayı işten çıkarma şeklinde yönetici değişiklikleri de önemli kurumsal değişiklik nedenleri arasında sayılabilir.

Türkiye'de, birçok halka açık işletmede pay çoğunluğu "ailelerin" elindedir. Bu pay çoğunluğu, işletme üzerinde kontrol gücünün belli bir ailede olması anlamına geldiğinden işletmenin tepe/üst yöneticisinin değişmesinde finansal performans gibi objektif ölçülerden ziyade, tepe/üst yöneticisi ile aile arasındaki kişisel ilişkiler ana rolü oynamaktadır (Menteş, 2008: 143).

2.5.2.2.Yönetim/Yönetici Değişikliğinin Finansal Nedenleri

Yönetim değişikliğinin uygulamada karşımıza çıkan bir başka nedeni de "finansal nedenler" olarak sınıflandırılabilecek olan nedenlerdir. Bu finansal nedenler şunlar olabilmektedir:

- İşletmenin borç yapısının ve dağılımının bozulması ve kötüleşmesi. Örneğin gereksiz alınan krediler, yüksek faizli alınan krediler, rantabl olmayan yatırım projelerinin finansmanda için uygun olmayan yöntemlerin seçilmesi
- Nakit akışlarındaki uyumun kaybolması. Örneğin borçların ödenmesinde gecikmelerin yaşanması
- Satışların (Cironun) azalması,
- Dönem kâr'ının azalması,
- Ürün veya müşteri bazlı karlılığın azalması
- Alacakların artması. Tahsilat sorunlarının yaşanması, kredibilitesi düşük müşterilere satış uygulamasının yaygınlaşması

- Faaliyet giderlerinin gereğinden fazla artması. Örneğin faaliyet giderlerinin işletmenin büyümesinden daha fazla oranda artması.
- Olağandışı gider ve zararların daha çok ortaya çıkması

Yukarıda ifade edilen tüm bu nedenler işletmelerin finansal durumunu, faaliyet sonuçlarını ve nakit akışlarını bozacak türde olan finansal olaylardır. İşletmelerde karşılaşılan yönetim/yönetici değişikliklerinin büyük bir bölümünde bu "finansal nedenler" başroldedir. İşletme yönetim kurulları, özellikle "işten çıkarma-zorunlu değişiklik" türündeki CEO değişimlerinde gerekçe olarak bu finansal nedenleri ileri sürmektedirler.

İşletme yönetim kurulları, 6102 sayılı TTK'nın 516 maddesine göre "Yıllık Faaliyet Raporu" hazırlamak durumundadırlar. Bu yıllık faaliyet raporları mevcut CEO'ların "performans karnesi" olarak görülebilir. Bu karnede işletme aleyhine sürekli kötü durumlar ortaya çıkıyorsa, bunun sorumlusu olarak ilk akla gelecek kişi şüphesiz CEO'lardır. İşletme yönetim kurulları, bu bağlamda CEO değişikliğine gidebilmekte yeni gelecek CEO'nun bu olumsuz finansal sonuçları ortadan kaldırmasını beklemektedir.

2.5.3.Yönetim Değişikliğinin Faydaları

İşletmelerde esas olarak yönetim/yönetici konusunda istikrarlı olunması, üst düzey yönetim pozisyonunda sürekli bir değişimin olmaması gerekir. Fakat yukarıda sayılan gerek kurumsal gerek finansal nedenlerden dolayı işletmeler, yönetim/yönetici değişikliğine başvurabilmektedir.

Yönetim/yönetici değişikliğinin faydaları, bu değişikliğin neden kaynaklandığına bağlı olarak farklılık gösterebilmektedir. Örneğin, vefat gibi zorunlu bir değişiklik durumunda, bu durumdan "fayda" beklenmesi söz konusu değilken, finansal durumun kötüye gitmesi ve düzelmemesi durumunda yapılacak bir yönetici değişikliğinin faydası, doğrudan bu finansal nedenlerin iyiye gitmesi şeklinde kendini gösterebilir.

Genel olarak yönetim/yönetici değişikliğinin faydaları

- Kötüye giden finansal durumun düzelmesi,

- Çalışanlarla uyumlu yöneticilerin göreve gelmesi,
- İşletme vizyonuna/misyonuna uyumlu yöneticilerle yola devam edilmesi

sayılabilir.

2.5.4.Yönetim Değişikliği ve Finansal Manipülasyon arasındaki İlişki

Çeşitlik şekillerde karşımıza çıkan yönetim değişiklikleri ile finansal manipülasyonlar arasında bir ilişki vardır. Düşmanca yönetim değişikliklerinde, yeni atanan yönetim, görevinin ilk mali yılında büyük temizlik muhasebesine başvurabilir. Bunun sebebi, yönetimin yeni olmasından dolayı kendi itibarının, zarar görmeyeceğine yönelik bir beklenti içerisinde olması ve tüm olumsuzlukları önceki yönetime bağlayabilecek olmasıdır (Toguka ve Yamasitha, 2011; 6).

Öte yandan, dostane yönetim değişikliği durumunda da, önceki yöneticinin istifasında -mali yılı boyunca- büyük bir banyo yapılabilir. Özellikle Japonya'da, istifa müdürü gibi bu ülkeye özgü koşulların varlığı nedeniyle oluşmuş bir kurum vardır. İstifa müdürü bir sonraki mali döneme kadar işleri yürütecek üst düzey kişidir. İstifa eden bir yöneticinin (kendinden önceki kişinin), halefinin ilk yıl içinde ofiste yeni bir başlangıç yapmasını sağlamak için büyük bir banyo yapması olasılığı bulunmaktadır (Toguka ve Yamasitha, 2011; 6).

İşletme yöneticileri, özellikle halka açık şirketlerde finansal raporlama konusunda yatırımcılara karşı önemli sorumluluklar üstlenmektedir. Yöneticiler, kamuyu aydınlatma yükümlülükleri çerçevesinde, işletmelerin gerçek finansal durumunu, faaliyet sonuçlarını şeffaf bir şekilde paylaşmalıdır. Bunu sağlamak için Türkiye'de 6102 sayılı TTK ile işletme yönetim kurullarına ve yöneticilere önemli sorumluluklar verilmiştir. Tüm bu sorumluluklara karşın yönetim değişikliklerinde, yeni yöneticiler yasal sınırlar içinde, muhasebe kurallarındaki esnekliklerden vb. yararlanarak finansal manipülasyon yapabilmektedirler. İşe yeni başlayan yöneticiler, kendilerini ispatlamak, geçmiş yönetimi rahatlıkla kötü göstermek için çeşitli yöntemler aracılığıyla finansal bilgi manipülasyona başvurabilmektedirler. Özellikle CEO değişimi türündeki yönetici değişikliklerinde veya şirketin el değiştirmesi dönemlerinde ortaya çıkan büyük temizlik adı verilen çeşitli yaratıcı muhasebe yöntemi bu manipülasyonlardan bir tanesidir.

3.BÖLÜM

BÜYÜK TEMİZLİK MUHASEBESİ

3.1.BÜYÜK TEMİZLİK KAVRAMI

"Büyük Temizlik" ve "Büyük Temizlik Muhasebesi" kavramlarının, İngilizcedeki karşılığı "Big Bath" ve "Big Bath Accounting" olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kavram Türkçe'ye bazı yazarlar tarafından "Büyük Banyo" olarak da çevrilmiştir. Tez çalışmasında bu kavram için "Büyük Temizlik" ifadesi tercih edilmiştir.

Büyük temizlik muhasebesi kavramı en geniş anlamda, işletmenin yönetim değişikliği veya devir dönemlerinde finansal bilgilerinde manipülasyon yapılmasını sağlayan birçok kazanç yönetimi muhasebesi tekniklerinin kullanıldığı genel bir yöntem olarak ifade edilebilir.

Büyük temizlik muhasebesi kavramının daha dar anlamı ise, işletmedeki yönetim ekibinin, gelecekteki sonuçları daha iyi hale getirmek için cari gelir tablosunun, kötü sonuçlarının daha kötü görünmesi için manipüle etme stratejisi olarak tanımlanan bir muhasebe terim olarak ifade edilebilir. Genellikle işletmenin faaliyet sonuçlarının kötü olduğu bir yılda uygulanır, böylece bir şirket gelecek yılın kazancını yapay bir şekilde artırabilir (Küçüksözen, 2004; Uzunoğlu, 2018) .

Bir finansal manipülasyon olan bu kavrama "Büyük temizlik" ifadesinin verilmesinin nedeni; işletmede geçmişte yapılan hataların temizlenerek gelecekte daha iyi hale getirilmek istenmesidir. Böylelikle yeni gelen üst yönetim veya CEO, geçiş anındaki boşluktan istifade ederek kâr realizasyonu yapar, geçmiş yönetimi suçlu göstererek gelecek yıldaki kârı artırır ve kendisinin daha başarılı görünmesini ve alacağı primin de artmasını sağlayabilir veya gelecek yılda yapılacak iyileştirmeler için kredi sağlayabilir.

3.2. BÜYÜK TEMİZLİK MUHASEBESİNİN ORTAYA ÇIKIŞI

Büyük temizlik muhasebesi olarak adlandırılan finansal manipülasyonlar, birçok kazanç yönetimi tekniğinin belli bir amaç doğrultusunda kullanımından ibarettir. Konuyla ile ilgili olarak literatürde birçok araştırma yapılmış olmakla birlikte, büyük temizlik muhasebesi üzerine ilk çalışmanın Moore (1973) tarafından yapıldığı söylenebilir.

Moore (1973), işletmedeki yönetim değişikliği sonucu yeni yönetimdeki yöneticilerin, geçmişte değeri çok sık olarak düzeltilen bazı varlıkları yeni dönemde gider yazmak suretiyle bilançonun aktifinden çıkartma eğiliminde olduklarını ve bu şekilde bilançoyu temizlemeye çalıştıklarını ortaya koymuştur. Bilançoyu temizleme olarak gözüken bu faaliyet "büyük temizlik (banyo)" olarak adlandırılmaya başlanmıştır. Moore'dan sonra büyük temizlik üzerine dikkate değer önemli bir çalışmada 1985 yılında Healy'den gelmiştir. Healy (1985)'e göre, büyük temizlik muhasebesi, finansal tabloların yıkanması (taking a bath) olarak bilinen bir strateji olup, gelecekte daha yüksek kâr açıklamak isteyen işletme yöneticilerinin bazı gelirleri ertelemek ya da bazı kalemleri zarar yazmak suretiyle cari dönem kârını azaltmakta olduklarını göstermektedir.

Büyük (banyo) temizlik, yaratıcı muhasebenin göstergelerinden biri olarak sayılabilir. Healy'nin görüşüne göre (1985), büyük temizlik muhasebesi, manipülasyondan önce muhasebe verilerinde (finansal göstergelerde) belirli bir düşüşü temsil etmektedir. Healy bu nedenle büyük temizlik muhasebesini, yaratıcı muhasebenin nedeni olarak yorumlamış, ardından finansal göstergelerde büyük düşüşleri ortadan kaldırmak amacıyla yaratıcı muhasebe tekniklerinin izlediği ifade

etmiştir. Bu görüşün tersine, Blake vd. (1995) büyük banyo muhasebesinin yaratıcı muhasebenin bir sonucu olduğunu düşünmektedir. Blake vd. (1995)'a göre işletmelerin gelecekteki yıllarda finansal göstergelerde bir iyileşme bildirebilmek için bir yıl içinde azami zararı bildirmek isteyebilecekleri bir pozisyondan başlamak isteyeceklerini ifade etmiştir.

3.3.BÜYÜK TEMİZLİK MUHASEBESİNİN AMAÇLARI VE ÖZELLİKLERİ

Büyük temizlik muhasebesinin amacı, tek seferde tüm kötü haberlerden kurtulma amacı güden için bir yönetim stratejisidir. Büyük temizlik yönteminin kullanıldığı iki ortak alan, işletme birleşmeleri/satın almaları ve yeni bir yönetimin bir şirketi devraldığı zamandır. Temel fikir, gelecekteki performansın daha iyi görünmesi için şimdi mümkün olduğunca fazla gider / maliyet yazılmasıdır (Jones, 2011; 49).

Büyük temizlik muhasebesinde, birkaç yıl boyunca zarar göstermek yerine, o yıldaki tüm masrafları karşılayarak tek bir yıl için büyük bir kayıp gösterilmesi söz konusudur. Dolayısıyla bu işlem, şayet işletmede o yıldaki düşük kârlılığın belirgin nedenleri varsa ve yönetim tüm harcamaları tek bir yılda toplayarak gelecek yıllarda daha iyi kârlar göstermeye başlayabileceklerini hissediyorsa yapılabilmektedir (Shah vd. 2011; 534).

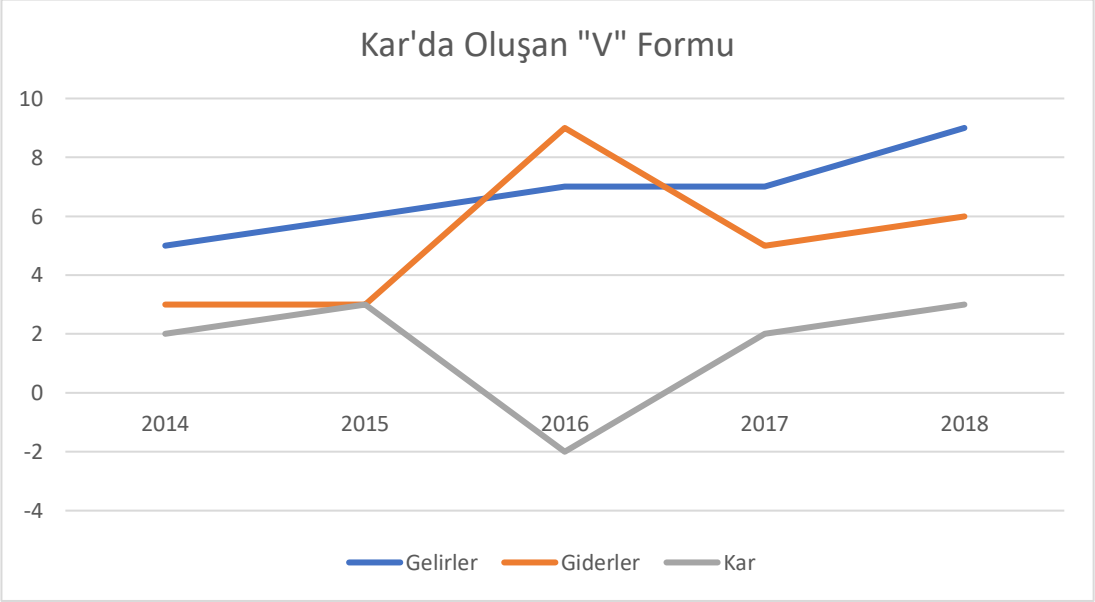
CEO/İcra Kurulu Başkanları çeşitli sebeplerden dolayı büyük temizlik muhasebesi şeklinde finansal manipülasyon yapabilmektedirler. Bu sebepler aşağıda kısaca sıralanmıştır:

- İşletmede CEO/İcra Kurulu Başkanı değişimi "ciro düşüklüğü" sebebiyle oldu ise; zaten düşük olan ciro dan faydalanarak, bunu büyük temizlik ile daha da düşürmek ve sonraki döneme daha yüksek kazancı garantilemek,
- Sözleşmede taahhüt ettiği kâr artışını sonraki dönemde sağlayarak, prim ödemesini daha yüksek alabilmek,
- Bilançoda daha fazla kâr yaratarak, işletmenin düşmüş olan hisse senedi fiyatlarının yükselmesini sağlamak,
- Kendine aşırı güvenen CEO/İcra Kurulu Başkanı, bunu kanıtlayabilmek için cari yılın kazancından vazgeçerek kendilerini daha iyi olduğunu ispatlamak,

- Kötü giden durumdan faydalanmak ve yönetim hatalarını bu duruma yükleyebilmek,
- Stok yönetimi ile ilgili çıkmış olan bir muhasebe düzeltme hakkından gereğinden fazla yararlanarak geçmiş hatalarından kurtulmak,
- Daha az vergi ödeyebilmek için, durumu olduğundan kötü göstermek,
- Gerçekte başaramadıklarını kağıt üzerinde başarmak,
- Yeni gelen CEO/İcra Kurulu Başkanı işletmede temiz bir sayfa ile başlamak ve yapılan hatalardan ve sorunlardan bir kerede kurtulmak için büyük temizlik muhasebesine başvurulmaktadır.

Büyük temizlik muhasebesinin en önemli özelliği, burada uygulanan teknikler genelde *tek seferlik olması* ve arka arkaya devam eden dönemlerde uygulanmasının pek mümkün olmamasıdır.

Büyük temizlik muhasebesinin uygulandığı işletmelerde gelir, gider ve kârın yıllara göre değişim grafiğine baktığımızda genelde aşağıdaki gibi bir durumla karşılaşılmaktadır.

Şekil 9 : İşletme Kârında oluşan "V" Formu

Bu grafiği dikkatli bir şekilde incelediğimizde 2016 yılında giderlerdeki büyük orandaki artış ve sonrasındaki yıllarda giderlerdeki artışın sona ermesi (normale dönmesi) sonucu kâr "V" formu şeklinde görülmektedir. Genellikle büyük temizlik muhasebesine başvuran işletmelerin kâr grafiğinde böyle bir formla karşı karşıya kalınır.

3.4.BÜYÜK TEMİZLİK MUHASEBESİNİN TÜRLERİ

Büyük temizlik muhasebesi genellikle işletmelerde yönetim değişikliği olduğu durumlarda uygulanmakla birlikte, bir yönetim değişikliğinin olmadığı işletme faaliyetlerinin zararlı olduğu durumlarda da uygulanabilmektedir. Hatta şirket devralmaları veya birleşmeleri döneminde de büyük temizlik türündeki finansal manipülasyonla karşılaşılmaktadır. Renault&Nissan birleşmesinde yaşanan durum buna güzel bir örnektir. Büyük temizlik muhasebesine başvurulduğu belirlenen, örnek olaylara bu bölümdeki diğer bir başlıkta değinilecektir.

3.4.1.Yönetim Değişikliği Sonrası Yapılan Büyük Temizlik

Büyük temizlik muhasebesinin en çok karşımıza çıkan türü, işletmelerde yönetim değişikliği olduğu dönemlerde yapılan türüdür. Yeni gelen yönetim ya da CEO, gelecek yıl için verilen kazanç hedeflerinin gerçekleştirilemeyeceği sonucuna varırsa, kazancı var olan dönemden, gelecek döneme taşımaya karar verebilir. CEO, "zaten bu yılki hedef tutmuyor, en azından gelecek yılki hedefimi tutturup primi alabilirim" diye düşünebilir. Böylelikle gelecek döneme daha kârlı görünmesi için cari dönem bilgilerini manipüle edebilir. CEO'lar bu kararı genelde yeni göreve geldiklerinde veya zorlu ekonomik koşulların olduğu durumlarda verirler. Çünkü bunu açıklayabilecekleri bir durum olması gerekir.

Yeni gelen CEO, yapılan cari dönemdeki olağandışı işlemleri, eski CEO'nun yaptığı işlerin düzeltilmesi olarak açıklar (Yu, 2012).

3.4.2.Zarar Dönemlerinde Yapılan Büyük Temizlik

Büyük temizlik muhasebesi sadece yönetim değişikliği dönemlerinde ortaya çıkmamaktadır. Büyük temizlik muhasebesinin temel mantığına benzer şekilde şu zarar edilen dönemlerde de bu uygulamaya başvurulabilmektedir: Çünkü, işletmenin zarar açıklayacak olması dolayısıyla piyasadaki kâr beklentilerinin karşılanamayacağını ve daha fazla zarar açıklanmasının ek bir maliyet

oluşturmayacağını düşünen işletme yöneticileri, gelecek dönemlerdeki kârı yükseltmek amacıyla büyük temizlik muhasebesi uygulayabilmektedirler (Küçüksözen, 2004: 221). Zarar edilen dönemler genellikle ekonomik koşulların piyasayı ve birçok işletmeyi olumsuz etkilediği dönemlerdir.

Bu türdeki büyük temizlik manipülasyonunda da baş rolde "işletme yöneticileri" bulunmaktadır.

Zarar edilen dönemlerde yapılan büyük temizlik uygulamaları genelde, itfa edilecek maddi olmayan varlıkları olduğu gibi gider yazma, işletmedeki verimsiz, zararlı çalışan bölüm/kısımları kapatma, yeniden yapılandırma faaliyetlerine girişerek bu kapsamda ortaya çıkan maliyetleri dönem giderine yükleme olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.5. BÜYÜK TEMİZLİK TEORİSİNİN VARSAYIMLARI

Bir işletmede büyük temizlik muhasebesine başvurulduğunun belli göstergeleri bulunmaktadır. Bu göstergeler aynı zamanda yapılan bir finansal bilgi manipülasyonunun büyük temizlik olarak sınıflandırılması için varsayım olarak da kabul edilebilir. Buna göre;

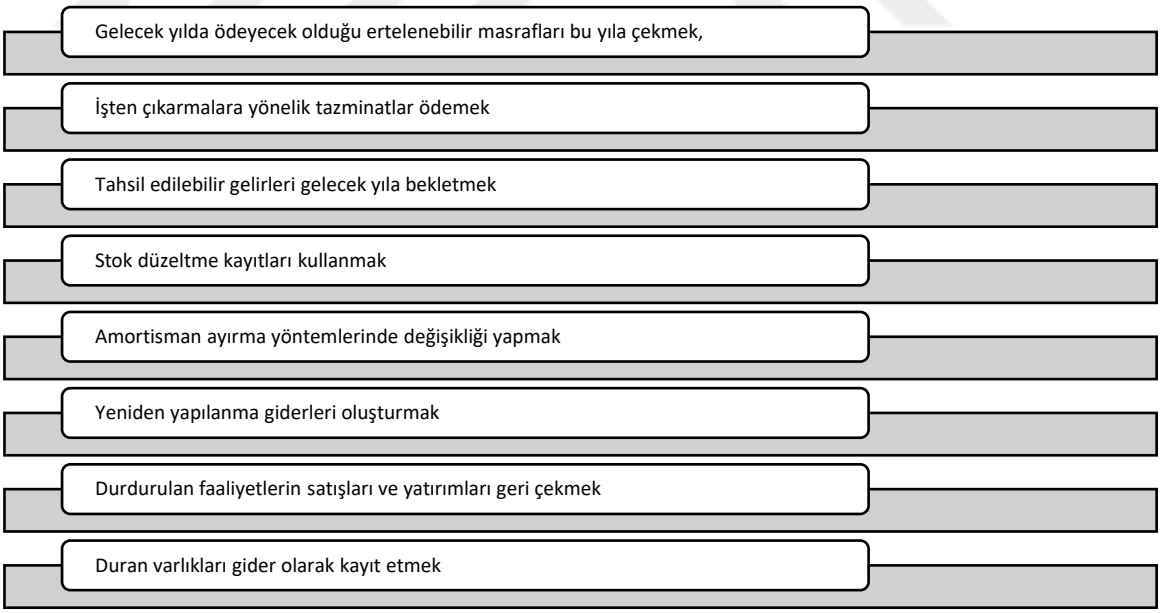
- Bu teknik, belirli bir olayda kayıp olduğunda veya dış etkenlerden dolayı satışlardaki düşüş kaydedildiğinde uygulanır (Fiechter et al., 2010).
- Bilançoyu temizlemek için büyük temizlik taktiği kullanılır ve firmalar bu taktiğin uygulanması için genellikle kötü bir yıla kadar beklerler (Ishak et al., 2013).
- Tüm kayıpları bir kerede düzeltmek için büyük temizlik yapılır ve gelecekteki kazançlar üzerinde olumlu bir etkisi vardır. (Christensen ve diğerleri, 2008)
- Bu teknik, olumlu tabloyu göstererek alacaklıları ve yatırımcıları çekmek için kullanılır. (Fiechter ve diğerleri, 2010)
- Büyük banyo tekniği genellikle yönetim değişikliğinden önce ve sonra uygulanır. (Fiechter ve diğerleri, 2010)

- Yöneticiler bu tekniği büyük kuruluşlarda, kişisel teşvik almak ve kuruluşun itibarını sağlamak amacıyla raporları manipüle etmek için kullanırlar (Peek 2004).

3.6. BÜYÜK TEMİZLİK MUHASEBESİNDE KULLANILAN YÖNTEMLERİ

Büyük temizlik şeklindeki, muhasebe manipülasyonları gerçekleştirilirken, muhasebe ilke ve standartları esnetildiği için tamamen yasal yollar kullanılarak yapılmaktadır. Dolayısıyla büyük temizlik şeklindeki muhasebe manipülasyonları, çeşitli yaratıcı muhasebe yöntemlerinin bileşimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Fakat büyük temizlik muhasebesi yöntemlerinin ortak özelliği cari dönemin faaliyet sonuçlarını olduğundan düşük gösterme, kârı sonraki döneme aktarmadır.

CEO/İcra Kurulu Başkanı, büyük temizlik muhasebesine başvurulmasına yönelik bir karar verdiğinde aşağıdaki işlemler aracılığıyla döneme ait olması gereken kârı sonraki dönemlere aktarabilir:

Şekil 10: Büyük Temizlikte Kâr Aktarmasında Kullanılan Muhasebe İşlemleri

Yukarıdaki Şekil 9'da sıralanan bu işlemlerin tümü bir seferde yapılan muhasebe işlemleri/kayıtlarıdır. Bilgi kullanıcıları, işletmenin finansal tablolarına ait bu bir seferlik yapılan işlemleri dipnotları inceleyerek bulabilirler.

Büyük temizlik özelliğindeki manipülasyonlarda en çok karşılaşılan kazanç yönetimi ya da yaratıcı muhasebe yöntemleri aşağıdaki başlıklarda gruplandırılmıştır (Küçüksözen 2004):

- Tahakkuklar Yoluyla Manipülasyon
- İtfa Edilecek/Amortisman Ayrılacak Varlıkların Tümünün Gider Yazılması Yoluyla Manipülasyon
- Verimsiz Bölümlerin Kapatılması ve Yeniden Yapılandırma Yapılmasıyla Manipülasyon
- Değerleme Yöntemleri aracılığıyla manipülasyon

3.6.1.Tahakkuklar Yoluyla Manipülasyon – Gelirleri Erteleme

Muhasebede tahakkuk esası, gelir veya gideri muhasebeleştirmede nakit tahsilatı veya nakit ödemeyi değil, gelirin veya giderin ortaya çıkmasını muhasebeleştirme için şart koşmaktadır. Tahakkuk esası, muhasebenin temel kavramlarından olan dönemsellik kavramından ayrı düşünülemez. Bu iki temel kural, işletmelerin hesap dönemlerinin farklı olduğu, hesap dönemlerine yakın satışların (teslimatların yapılmadığı) yapıldığı durumlarda esnetilebilmektedir. Bu konuya yönelik finansal bilgi manipülasyonlarında mal veya hizmete yönelik satış geliri, satışın yapıldığı dönem içerisinde gösterilmemekte, satış sonraki döneme aitmiş gibi gösterilebilmektedir. Bu şekilde gelirler sonraki döneme aktarılarak o dönemin kârı az gösterilmektedir.

Bu manipülasyon şekli, yönetici değişimlerinin olduğu dönemlerde de kullanılabilmektedir. Tahakkuklar yoluyla gelirleri erteleyerek "büyük temizlik muhasebesi" kapsamında bir manipülasyon yapılabilir. Şöyle ki yeni yönetici (CEO) göreve geldiği dönemde mümkün olduğunca gideri çoğaltmak gelirleri de azaltmak amacıyla hareket edecektir. Yeni yönetici göreve geldiği döneme ait satış gelirlerini tahakkuklar yoluyla erteleyerek, sonraki döneme aktarılmasını sağlamakta bu şekilde, kendi döneminin daha başarılı gözükmesine neden olmaktadır.

3.6.2.İtfa Edilecek Varlıkların (Maddi Olmayan Varlıklar) Bir Bütün Olarak Gider Yazılması Yoluyla Manipülasyon

İşletmede yapılan yönetim değişikliği sonrası, yeni yönetim bilançoda yer alan duran varlıkların kullanılmayacağını artık fayda sağlanmayacağını ileri sürerek tamamını gider yazabilir. Yeni yönetim, gelecek dönemler içerisinde itfa edilerek gidere dönüşmesi gereken duran varlıkları, bu şekilde tamamını gider yazarak cari dönemin giderinin olduğundan yüksek gösterilmesini sağlamaktadır bu şekilde gelecek yıldaki kârlılığın yüksek gösterilmesi söz konusu olur.

Büyük temizlik türündeki bu manipülasyon özellikle işletmedeki yönetim değişimi veya başka bir işletmenin devralınması/birleşme gibi özel durumlarda bir defalığına yapılabilecek bir manipülasyondur.

3.6.3.Verimsiz Bölümlerin Tasfiye Edilmesi-Yeniden Yapılandırma Yoluyla Manipülasyon

İşletmedeki verimsiz bölümlerin tasfiye edilmesi şeklindeki büyük temizlik muhasebesi tekniği, özellikle yönetim değişikliklerinde ve işletme devralma/birleşmelerinde başvurulan bir tekniktir. Özellikle işletmede amacına ulaşmamış, verimli olmayan bölümleri/kısımlar (şubeleri, dağıtım bölümleri vb.) yeniden yapılandırma adı altında kapatılarak buralara yapılan yatırımlar dönem gideri yazılmakta, böylelikle hem bilanço temizlenmekte hem de geçmiş yönetimin kötü performansı olarak bu bölümler adres gösterilmektedir.

Verimsiz bölümlerin tasfiye edilmesi tekniğine en güzel örnek ABD'deki Sears şirketinin 1992 yılındaki uygulamalarıdır. Buna göre 1992 yılında Sears şirketi zaten zarar eden bir durumdadır, Sears yönetimi, yurt içi katalog operasyonlarını, bazı verimsiz perakende satış bölümlerini tasfiye etmesi, verimsiz aktiflerini gider yazmak suretiyle bilançodan çıkararak ve yüksek ücret alan bazı çalışanlarına gönüllü emekli olma hakkı vererek, bilançosunda 2,65 milyar dolar daha zarar olacak şekilde yeniden yapılandırılmıştır. Sears bu işlemlerinin sonucunda 1992 faaliyet dönemi için, vergi öncesi 4.3 milyar dolarlık zarar bildirmiştir. Sears, bu yeniden yapılandırma

maliyetlerini ABD GAAP'ın izin verdiği şekilde yazarak, mevcut bir zararını daha da artırmıştır. Ancak, sonuç olarak, kazancı gelecek yıllarda daha yüksek olacaktır, çünkü bu yıllarda daha az harcama olacaktır (Jones, 2011:50, Mulford ve Comiskey, 2002:33).

3.6.4.Değerleme Yöntemleri Aracılığıyla Manipülasyon

Değerleme yöntemleri aracılığıyla manipülasyon, işletmenin aktifindeki duran varlıklar, stoklar, alacaklar, menkul kıymetler üzerinde olmaktadır. Özellikle cari dönem faaliyet sonuçlarını olduğundan düşük gösterme türünde yapılabilecek manipülasyonlar için "değerleme yöntemleri" önemli bir büyük temizlik muhasebe yöntemidir.

Halka açık işletmelerin artık neredeyse tamamının Uluslararası Muhasebe Standartları'na göre kayıt yaptığı bu dönemde, standartların muhasebe uygulayıcılarına getirmiş olduğu seçimlik durumlar ve esnek değerleme hükümleri bu duruma zemin hazırlayabilmektedir. Aşağıda standartlarla ilgili bu manipülasyona açık durumlar, varlık türlerine göre kısaca açıklanacaktır.

Maddi duran varlıklarda değerleme yöntemleri üzerinden yapılabilecek manipülasyon şu şekilde olabilir,

- Maddi duran varlıkların faydalı ömürlerinin olması gerekenden farklı tahmin edilmesi (örneğin gereğinden kısa bir faydalı ömür belirlenerek daha kısa zamanda daha yüksek amortisman gideri yazılabilmektedir (TMS 16).
- Maddi duran varlıklarını maliyet yöntemi ile izleyen işletmelerin maddi duran varlık değer düşüklüğü testinde gerçekçi olmayan tahminler kullanabilmesi (Maddi duran varlığın kullanım değeri veya gerçeğe uygun değerinin gerçekçi belirlenmeyerek, olduğundan daha yüksek değer düşüklüğü gösterilebilir)
- Maddi duran varlıklarını izleyen dönemlerde yeniden değerleme yöntemine göre değerleyen işletmelerin yeniden değerlenmiş değeri gerçeğe uygun belirlemeyebilmesi (TMS 16). Bu şekilde maddi duran varlıklar olduğundan daha yüksek değer düşüklüğü gösterilebilir.

Stoklarla ilgili olarak değeri düşen stokların değer düşüklüğünün yönetim tarafından olduğundan fazla belirlenmesi, satış değeri olmasına rağmen bazı stokların tamamen zarar yazılması, stokların dönem sonunda "Net Gerçekleşebilir Değerinin" gereğinden yüksek belirlenmesi şeklinde manipülasyon yapılabilir.

TMS 2 Stoklar standardına göre, stoklar dönem sonunda maliyet bedeli veya net gerçekleşebilir değerinden düşük olanı ile değerlenir. Net gerçekleşebilir değer aşağıdaki gibi hesaplanır:

Net Gerçekleşebilir Değer = Tahmini Satış Fiyatı – (Tahmini Tamamlanma Maliyeti + Tahmini Satış Gideri)

Özellikle üretim işletmelerinde dönem sonunda stokların net gerçekleşebilir değerini belirlerken tamamlama maliyetleri ve satış giderleri olduğundan yüksek tahmin edilerek – yönetim tarafından- net gerçekleşebilir değerin, stok maliyetinin de altında gösterilmesi sağlanabilir. Böyle bir durumda muhasebe standartlarına göre, karşılık ayrılarak zarar yazılması söz konusudur. Muhasebe standartlarındaki bu durum yeni yöneticiler tarafından manipüle edilebilir bir durumdur.

Alacaklarla ilgili olarak, tahsil kabiliyeti olan alacaklar için gereksiz yere şüpheli alacak karşılığı ayrılması veya gereğinden fazla karşılık ayrılması şeklinde manipülasyon yapılabilir. Ticari olmayan alacaklarla ilgili olarak ayrılan şüpheli alacak karşılıkları ve bu alacakların şüpheli hale gelmesiyle ilgili sübjektif değerlendirmeler bu konuyla ilgili manipülasyona açık alanlardır.

3.7. BÜYÜK TEMİZLİK HAKKINDAKİ (TEORİK VE AMPİRİK) ÇALIŞMALAR

Büyük temizlik kavramının ortaya çıkışından günümüze kadar konuyla ilgili yapılan önemli çalışmalar kısaca aşağıda özetlenmiştir.

Moore (1973) söz konusu çalışmasında, yönetim değişikliğinin yaşandığı bir işletmedeki yeni yönetimin, isteğe bağlı muhasebe seçenekleri yoluyla gelir azaltıcı kâr yönetimi uygulaması yapıp yapmadığını incelenmiştir. Çalışma sonuçları, yönetimin değiştiği dönemlerdeki gelir azaltıcı uygulamaların, yönetim değişikliğinin olmadığı önceki dönemlere göre daha fazla gerçekleştiğini göstermektedir.

Healy (1985) çalışmasında, gelecekte daha yüksek kâr açıklamak isteyen işletme yöneticilerinin bazı gelirleri ertelemek ya da bazı kalemleri zarar yazmak suretiyle cari dönem kârını azaltmakta olduklarını bulmuştur. Healy, elde ettiği bu sonucu, teşvik primi almak için gerekli kâr sınırına ulaşamayan şirket yöneticilerinin, kârı daha fazla düşürmeye yönelik büyük temizlik muhasebesi suretiyle, gelecekte daha yüksek kâr beyan etmek istemeleriyle açıklamaktadır (Stolowy ve Breton, 2000:22).

Walsh P.Craig R., Clarke, F., (1991), "Büyük Temizlik Muhasebesinin Kalem Düzeltmelerinde Olağanüstü Kullanımı: Avustralya'da ampirik bir çalışma" adlı çalışma, büyük temizlik muhasebesi ayrıntılı olarak tanımladığından, konusunda yurtdışında en çok atıfta bulunulan çalışmalardan birini oluşturmaktadır. İlk 500 (En büyük) Avustralya firmasının analizinin yapıldığı çalışmada, işletmelerin 1973-1989 yılları arasında büyük temizlik muhasebesi kullanıp kullanmadıkları ve kullanıldığındaki stratejileri ve uygulamalar analiz edilmiştir. Çalışma, büyük temizlik muhasebesine farklı bir bakış açısı getirip, gerekliliği ve gereksizliği üzerine vurgu yapmaktadır. Yapılan araştırmada 96 şirketin net kârdaki büyümesinin büyük temizlik muhasebesi ile ilgili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Walsh vd., 1991:173-189).

Pourciau, S., (1993), "Kazanç Yönetimi ve Rutin Olmayan Değişimler" adlı çalışmasında rutin olmayan yönetici değişiklikleriyle ilişkili kazanç yönetimi kanıtlarını incelemektedir. Bu çalışmada elde edilen ampirik kanıt, gelen yöneticilerin tahakkukları icra değişikliği yılındaki kazancı azaltan ve ertesi yıl kazancı artıran bir şekilde yönettiği hipotezi ile tutarlıdır. Ayrıca, gelen yöneticilerin, büyük indirim kalemleri ve özel kalemleri yönetim değişikliğinin olduğu yılda kaydetmektedirler. Beklentinin aksine, işletmeden ayrılan yöneticiler görev sürelerinin son yılında işletme kazancını azaltan tahakkuk ve tahsilâtları kayıt altına aldıklarını tespit etmiştir. Sonuç olarak bu çalışmada; büyük temizlik muhasebesi teorisi ile tutarlı olarak, yeni gelen yönetimin gelecek yıllarda daha yüksek kâr açıklamak amacıyla kârı azaltıcı yönde politikalar izlediği yönünde bulgular elde edilmiştir (Pourciau, 1993;317-336).

Mulford ve Comiskey'nin (2002), "Finansal Numara Oyunları: Yaratıcı Muhasebe Uygulamaları" adlı çalışması, yaratıcı muhasebenin finansal raporlamaya etkisini ampirik ve eleştirel olarak incelemektedir. Endüstriyel sektörde uygulanan anket çalışmasının tanımlayıcı ve çıkarımsal istatistikleri ile, sonuçları genelleştirmektir. Çalışmalarının sonucunda bir şirketin etik olmayan davranışlar ile

muhasebe manipülasyonu yaptığını tespit etmişlerdir. Yaratıcı muhasebenin genel olarak yasal yolları kullandığını, yalnızca fazla kullanımının bir şirketi skandallara itebildiği üzerinde durmuştur. Çalışma da finansal raporlama sürecinde etik değerlere daha çok önem verilip, daha az manipülatif davranışlar barındırması gerektiği, manipülatif davranışların bir işletmenin imajına zarar verebileceği vurgulanmaktadır.

Chia-Feng Yu'nun 2012 yılında yaptığı "CEO değişimi, kazanç yönetimi ve büyük temizlik" adlı ampirik çalışma son zamanlarda yapılan önemli çalışmalardan biridir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre (Yu, 2012):

1. CEO'lara ödenecek tazminat tamamen hisse senedi esasına göre olmaması büyük bir banyo olasılığını azaltmakta; bununla birlikte, eğer CEO tazminatı tamamen hisse senedi esaslıysa o zaman kamu düzenlemelerinin de etkisiz kaldığını,
2. CEO düzeyindeki yöneticilere yönelik teşvik planlarının hisse senedine dayalı olması, muhasebe temelli olmasına göre büyük bir banyonun oluşması daha olası olduğunu,

CEO işten ayrılmaya zorlandığında ve gelen CEO işletme içerisinden terfi ettiğinde büyük bir temizlik muhasebesi ortaya çıkma olasılığı yüksektir Yu (2012), görevdeyken ayrılan CEO'nun, işletmeyi "barışçıl bir şekilde" terk etmesi ve gelen CEO'nun dışarıdan işe alınması durumunda büyük temizliğin ortaya çıkması daha az muhtemel olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Schaffer vd. (2012) yılındaki çalışmalarıyla, muhasebe standartlarının büyük temizlik davranışına etkisini incelemişlerdir. Buna göre Almanya'daki muhasebe sisteminden UFRS'ye geçiş dönemini ve 1999 ve 2006 yılları arasında Mali İşler Başkanı değişimlerini takiben ortaya çıkan büyük temizlik davranışlarını araştırmışlardır. Bu çalışmalarına esin kaynağı olan Holthausen'in (2003) çalışması ve muhasebe standartlarında geçişe giren bir ülkede raporlama uygulamalarının analiz edilmesini önermesi olmuştur. Elde edilen bulgular, muhasebe standartlarının bu belirli kazançların azaltılması modelinin varlığına etkisinin kanıtını sunmaktadır. Bununla birlikte, Almanya da UFRS'ye tabi olmayan işletmeler örnekleminde büyük temizlik davranışı tespit edilirken, UFRS kapsamında raporlama yapan işletmeler için böyle bir gösterge bulunamamıştır. Muhasebe standartlarının, yöneticilerin ve

denetçilerin teşviklerinden bağımsız olarak kazanç yönetimi davranışı üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu sonucuna varılmıştır.

Burg vd.'nin (2013), büyük temizlik muhasebesi ve CEO'ların kendine güvenmesi üzerine bir araştırması bulunmaktadır. Burg vd. (2013), kendine güvenen yöneticilerin büyük bir temizlik yapma ihtimalinin daha düşük olduğunu ileri sürmektedir. İşletmeler gelecekte daha fazla kazanç rapor edebileceklerinden, büyük bir temizlik yapılmasının, gelen CEO'lar için faydalı olacağı belirtilmektedir. Araştırmanın sonuçlarına göre, büyük bir temizlik yapan işletmelerin, firmanın (i) ilgili özel finansal tablo kalemleri hakkında ek bilgi vermesi gerektiği, (ii) SEC (Securities Exchange Com.) incelemesinin arttığı, (iii) gelecek yıllarda daha az muhasebe esnekliği gösterdiği, (iv) denetçi ile daha yoğun müzakere ihtiyacı doğurması ve (v) kazanç manipülasyonu kamuya açıklandığında ciddi işgücü piyasası ve sermaye piyasası maliyetleri ile karşı karşıya kalacağını tespit etmişlerdir.

Zemenkova (2015) çalışmasında mikro ve küçük işletmelerin üzerine yaratıcı muhasebe yaklaşımlarındaki değişimin belirleyicisi olarak, büyük temizlik muhasebesine başvurulduğunu, şirketlerin kâr ve ciro oranı üzerinden açıklamaya çalışmıştır. Bu çalışma Çek Cumhuriyetindeki mikro ve küçük işletmeler üzerindeki 4 adet örnek olay kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçları, yaratıcı muhasebenin ekonomi üzerinde olumsuz etkisi olan bir olgu olduğu, yaratıcı muhasebenin yalnızca işletme sahipleri ve hissedarlar için manipüle edilmiş veriler sağlamakla kalmadığı, aynı zamanda devlet ekonomisinin gelişimi ile ilgili istatistikler için de yanlış bilgiler sağladığını ifade etmiştir. Çek Cumhuriyeti'nde olduğu gibi muhasebe ve vergi sistemi arasında yakın bir ilişkinin olduğu bir sistemde, manipüle edilmiş muhasebe doğrudan devlet bütçesinin gelir bileşenini etkilemektedir ve bu durum kaynak tahsisatının etkinliğinde bozulmaya neden olmaktadır. Yaratıcı muhasebe ayrıca, güven ve ticaretteki düşüş üzerinde dolaylı etkiye sahiptir. Yaratıcı muhasebenin olumsuz etkileri, sınırlama ve önleme ile ilgili meseleleri ele alma ihtiyacının nedenidir.

Riyadi vd. (2018) çalışmasında kazanç yönetimi modeli olan büyük temizlik muhasebesini Endonezya'daki CEO değişiklikleri ile karşılaştırmayı amaçlamaktadır. Bu araştırmada, Endonezya Menkul Kıymetler Borsası'na kayıtlı işletmelerin finansal tablolarından elde edilen ikincil veriler kullanılmıştır. CEO değişikliği, rutin veya rutin olmayan olarak sınıflandırılmıştır. Bu araştırmada örneklem grubunda, rutin olmayan CEO değişikliği yapan 14 şirket ve rutin CEO değişikliği yapan 34 şirket yer

almaktadır. Bu örnekler 2004'ten 2014'e kadar gözlemlenmiştir. Bu sonuçlara dayanarak, rutin olmayan CEO değişikliklerinden önceki ortalama kazanç yönetiminin rutin olmayan CEO değişikliklerinden daha küçük olduğu ve her ikisinin de pozitif olduğu görülmektedir. Sonuç olarak CEO'nun değişimine göre büyük temizlik muhasebe modelinin kazanç yönetiminde kullanılabildiği, ancak CEO'nun değişmesinden önce büyük temizlik muhasebe modeli ile kazanç yönetimi arasında önemli bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır.

Nazlıoğlu'nun (2018) yılı "Yaratıcı Muhasebe ve Bankalar Üzerinde Bir Uygulama" adlı doktora çalışmasında 2009 - 2016 yılları arasında, Borsa İstanbul (BIST) finansal (mali) sektörde yer alan bankalar ve özel finans kurumları üzerinde bir araştırma yapılmıştır. Bu finansal sektördeki işletmelerde özel tahakkukların kârı farklı göstermede kullanılıp kullanılmadığının belirlenmesine yönelik olarak, heterojen panel regresyon modeli / Pesaran Smith (1995) Ortalama Grup Tahmincisi kullanılmıştır. 15 bankanın, 8 yıllık çeyrek dönem verisinden oluşan veri seti 475 gözlem içermektedir. Türkiye'deki Bankacılık sektöründe kâr'ın istikrarlı hale getirilmesinde test edilen iki etkiden (a)kayıp kredi karşılıkları, kâr/kayıp kredi karşılıkları b) sermaye yönetimi) sadece vergi karşılıkları öncesi kâr kaleminin kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Büyük temizlik üzerine yapılan bu temel araştırmalar genel olarak değerlendirildiğinde; bu çalışmaların birçoğu "büyük temizlik muhasebesini" kazanç yönetiminin bir parçası olarak ele almıştır. Konuyla ilgili ilk yapılan çalışmalar özellikle yönetici değişimleri sonrasında finansal göstergelerdeki değişimleri analiz ederek manipülasyonu ortaya koymaya çalışmışlardır. Birçok ampirik çalışmada yöneticilerin işletmeden ayrılış şekilleri (normal olmayan yönetici değişimleri, gönüllü yönetici değişimleri gibi), işletmedeki yöneticileri teşvik sistemleri, yöneticilerin ekstra prim kazanma istekleri ve yöneticilerin çeşitli karakteristik özelliklerinin manipülasyona etkisi araştırılmıştır. Ayrıca, işletmelerin büyüklükleri, UFRS sistemine geçiş dönemindeki yaşananlar gibi çevresel faktörlerinde manipülasyona etkisi çeşitli sektörler itibariyle ortaya konulmaya çalışılmıştır.

3.8.BÜYÜK TEMİZLİK MUHASEBESİYLE İLGİLİ ÖRNEK OLAYLAR

Dünya genelinde her yıl belki binlerce işletmede yönetim değişiklikleri olmaktadır. Her yönetim değişikliği sonrası o işletmede "büyük temizlik" şeklinde manipülasyonların yapıldığının bir göstergesi veya garantisi bulunmamaktadır. Özellik halka açık işletmeler gibi birçok kişi ve kurumun yakından takip ettiği işletmelerdeki yönetim değişiklikleri benzeri önemli olaylar sıkı bir şekilde takip edilebilmektedir. Halka açık olmayan işletmeler ise tam bir kara kutudur. Dolayısıyla dünya genelinde büyük temizlik muhasebesi şeklindeki finansal manipülasyonlara başvuran işletme örnekleri bulmak kolay değildir. Son yirmi yılda literatüre geçen önemli büyük temizlik muhasebesi örnek olayları (Vak'aları) olarak Nissan, Samsung ve Sheseido olayları gösterilebilir. Aşağıdaki başlıklarda bu şirketlerdeki "büyük temizlik" iddiaları ve yaşananlar aktarılacaktır. Bu örnek olayların aktarılmasının amacı, gerçek hayatta kamuoyunu yansıyan bilgiler ışığında "büyük temizlik muhasebesi" şeklinde manipülasyonun nasıl uygulandığını kavramak, anlamaktır.

3.8.1.Nissan Örnek Olayı

Nissan örnek olayında başrolü Carlos Ghosan adlı CEO oynamaktadır. Bu örnek olay tarihsel sürece göre incelenirse: 1999 yılında Renault, Nissan Motor Co.'nun %36,8' hissesini aldıktan sonra 2000 yılı Nisan ayında, Carlos Ghosan, Renault Fransa iş ortağından Chief Operating Officer (COO) olarak işe girmiş, 2001 yılında Nissan CEO'su olarak göreve gelmiştir. Bu göreve geldiği döneme ilişkin büyük temizlik taktiğini kullandığı ortaya çıkmıştır. Bir Japon firması olan Nissan Motor şirketi, Renault şirketiyle birleşme kararıyla Japon otomobil pazarında üreticisi sıralamasında ikinci sırayı almıştır.

2000 yılında C.Ghosan, Nisan Revival (Canlandırma) Planını açıklamıştır. Bu plan sonrasında Nissan'ın borcunu %50 düşürmüş, Nissan'ı kâr eden bir marka haline getirmiştir. Mart 2000'de büyük bir kayıp kaydedilmiş olması, belirli bir dönemde kazançları azaltıp sonraki dönemde artması "V formunda" işletmede büyük temizlik yapıldığının bir göstergesi olarak alınmıştır. Bay C. Ghosan bunu, selefinin büyük zarar sorumluluğunu üstlendiği için yapmıştır. Bu kazançlardaki V formu, Ghosan

şirkete COO'ya katıldıktan sonra kaydedilmiştir Bu yüzden “büyük temizlik” şüphesi oluşmuştur.

Daha önce de belirtildiği üzere, bir yönetim değişikliği yapıldığında selefin ayrılmasından hemen önce veya bir yönetim değişikliği düşmanca olduğunda hemen sonra büyük temizlik yapılabilir. C. Ghosn, Nissan’a ittifak ortağı Renault'dan gönderilen ve Nissan’da uzun süredir olan çöküşe yanıt olarak gönderilen bir dış yöneticiydi, Nissan’ın içerisinden çıkan bir yönetici değildir. Buna göre, Ghosn ve selefi (önceki yönetici) Yoshikazu Hanawa arasındaki yönetim değişikliği, düşmanca bir yönetim değişikliği olarak kabul edilebilir. Ghosn'in, Mart 2000'de sona eren mali yılda şirkette çok büyük bir zarar görmesi ve sorumluluğu selefine vermesine rağmen, başarısızlık halinde kendi itibarının da azalacağını umuyordu. Tüm bu koşullar, Bay Ghosn'un sözleşme kazancına ilişkin muhasebe politikalarını uygulamasını ve ilk yılında COO olarak büyük bir temizlik yapmasını kolaylaştıran etkenlerdir.

C.Ghosn[1], “Yeniden Yapılandırma Programı” çerçevesinde kâr marjı birçok düşük aracın üretimini durdurmuş, bazı tesisleri kapatmış, bazı duran varlıkların satışı yoluna gitmiştir. Yapılan tüm bu işlemler sonucu şirket kazançları 2000 yılından itibaren artışa geçerek “V formunda” bir durum almıştır. (2019 http://farahsblog123.blogspot.com/ 06/06/2019)

3.8.2. Shiseido Örnek Olayı

Nissan örnek olay incelemesinin ardından, bir Japon firması olan Shiseido ile ilgili bir örnek olay açıklanacaktır. Bu örnek olaydaki durum kimi açılardan Nissan’dakine benzerdir; çünkü yönetim değişiklikleri ile büyük temizlik taktikleri arasındaki ilişkiyi içermektedir. Bununla birlikte, genel olarak Shiseido'daki durum Nissan'daki durumdan oldukça farklıdır. Bunun nedeni, Shiseido davasının, aşağıda açıklandığı gibi, Japon firmalarının karakteristik bir yönetim personeli sistemine yakından bağlı olmasıdır.

[1] Dünyanın en büyük otomobil satıcısı konumundaki Nissan, Renault ve Mitsubishi ortaklığının başkanı Carlos Ghosn'un Japonya'da gözaltına alınması sonrası şirketin geleceği tartışılmaktadır. 2018 yılında Firma kazancını şahsi çıkarı için kullandığı ve maaşını düşük gösterdiği iddia edilen 64 yaşındaki işadamı, hakkında yapılan ihbar üzerine Japonya'da gözaltına alınmış ve, 2011 yılından beri maaşlarını düşük göstererek özellikle Japonya’daki yasaları çiğnediği şüphesiyle tutuklanmıştır.

Shiseido, 1872 yılında kurulan büyük bir Japon kozmetik firmasıdır. Sektöründe serbestleşme ve rakipler arasındaki birleşmeler gibi dış çevrede yaşanan çarpıcı değişikliklerle birlikte, Shiseido, eski yönetim yapısını kırmak için on yıldan uzun bir süredir yönetim reformu uygulamıştır.

Shiseido firmasının kâr rakamları, Mart 2001, Mart 2002 ve Mart 2005'te sona eren mali yıllarda net gelir ve kârlarda keskin bir düşüş olduğunu göstermektedir. Mart 2001'de sona eren yılın ve 2004 mali yıları (Mart 2005'te sona eren) Shiseido firmasında icra kurulu başkanlarının & CEO'ların istifa ettikleri yıllardır. Akira Genma adlı CEO, 2000 mali yılında istifa etmiş ve yerine Morio Ikeda gelmiştir. Daha sonra da Ikeda 2004 mali yılında istifa etmiştir. Nissan örneğinin aksine, haleflerin ilk yıllarında değil, seleflerin ayrıldığı yıllarda büyük temizlik yapılmıştır (Tokuga ve Yamashita 2011; 7-10).

Shiseido'da muhasebe standartlarında yönetimin takdir yetkisiyle seçmiş olduğu yöntemlere bağlı olarak ortaya çıkan giderlerin büyüklüğünün değiştirilmesi söz konusudur. Şirketler, emeklilik tazminatı muhasebeleştirilmesi sırasında muhasebe standardına geçiş yapılırken meydana gelen net emeklilik ikramiyesi yükümlülüğünün 15 yıl boyunca bir toptan-amortisman veya doğrusal (eşit tutarlı) itfa uygulaması yapmayı seçebilmişlerdir. Shiseido toptan götürü amortisman seçmiştir. Dolayısıyla bu seçimden dolayı, seçim yapılan yıldaki giderleri artmıştır (Tokuga ve Yamashita 2011; 7-10).

Ayrıca bu CEO değişim dönemlerinde Shiseido Grubu içindeki yeniden yapılandırma maliyetlerinde bulunmaktadır. Bu maliyetler kısaca şu şekildedir: Tuvalet malzemeleri işletmesinin, Shiseido'dan (ana şirket) bağlı ortaklığa devredilmesi sırasında ortaya çıkan stokların elden çıkarılmasından elde edilen 2.770 milyon ¥ zarar olup, sabit varlıkların elden çıkarılmasında 269 milyon ¥ zarar, İştirak tasfiye işlemlerinde arsa konsolide defter değerine yapılan 5,650 milyon ayarlama, gayrimenkul satışı ve inşaat tasarım işinde yer alan bir iştirakin tasfiye zararları için 27 milyon ¥ tasfiye zar yer almaktadır (Tokuga ve Yamashita 2011; 7-10).

3.8.3.Samsung Olayı / 2019

Büyük temizlik muhasebesi yaptığı iddia edilen şirketlerden biri de Samsung Electronics'tir. Güney Kore şirketi Samsung Electronics, 5 Nisan'da yaptığı açıklamada, yılın ilk çeyreğine ilişkin faaliyet kârının, bir önceki yılın aynı dönemine göre %60,36 düşüş göstererek 5,47 milyar $ olduğunu açıklamıştır. Kamuoyu ile paylaşılan bu bilgi, piyasayı şaşırtmıştır, çünkü analistler ülkenin en büyük şirketinin kârının en az 7 milyar dolar olmasını beklemekteydiler.

Bu konuyla ilgili yazarlar çeşitli teoriler ortaya sunarak konuyu açıklamaya çalışmışlardır. Buna göre, Samsung Electronics Kore'de adli makamlarda önemli yasal süreçlerle karşı karşıyadır. 2017'nin başlarında, Lee *Jae-yong'un*, eski Başkan Park Geun-hye'ye ve iş imparatorluğunu kontrol etmesine yardımcı olan bazı ticari anlaşmalardaki yardımları karşılığında, sırdaşı Choi Soon-sil'e rüşvet verdiği iddia edilmiştir. O yılın ilerleyen günlerinde bir Seul bölge mahkemesi Lee'yi suçlu bulmuş ve temyiz mahkemesinin cezasını yarıya indirmesi ve askıya almasının ardından 2018'in başında serbest bırakılmasına rağmen, onu beş yıl hapse mahkûm etmiştir (Kim, 2019, https://newsarticleinsiders.com/did-samsung-do-big-bath-accounting).

Buna göre Samsung Electronics, Kore'deki Yüksek Mahkeme'ye, dünyanın en büyük bellek yongası üreticisinin, *Lee Jae-yong'un* başkan yardımcısı olmasına yönelik karar verilmeden önce krizde olduğuna dair bir mesaj göndermiştir. Örneğin, yılın ilk çeyreğine ilişkin rapor edilen kârını, büyük temizlik muhasebesini kullanarak belirli zararları agresif bir şekilde kapatmak suretiyle en aza indirgediği düşünülmektedir. Bu hareketin arka planını düşününce, eğer şirket bir krizden muzdarip olursa, mahkeme, Başkan Yardımcısı *Lee Jae-yong'a* bir kez daha hapis cezası vermeyeceği beklenmektedir. Dava şimdi Yüksek Mahkemede son karar için beklemededir (Kim, 2019, https://newsarticleinsiders.com/did-samsung-do-big-bath-accounting)

Fakat bir Samsung yetkilisi, böyle bir teoriyi ve bu açıklamaları gerçeğe aykırı bularak açıkça reddetmiştir. Mart ayının sonunda yapılan duyurunun amacının, piyasaya verilecek şokun etkisini azaltmak olduğunu iddia etmiştir.

Konuyla ilgili gözlemciler ise, Samsung'da büyük temizlik muhasebesinin mümkün olabileceğine dikkat çekmektedirler, çünkü bu manipülasyon yasadışı

değildir ancak Samsung'un gerçekten bu manipülasyonun zahmetine girip girmeyeceği konusunda hemfikir değillerdir. Başka bir analist, "Samsung'un, mahkeme kararını ne olacağını anlayarak ve piyasaya ender rastlanan bir açıklama yaparak etkilemeye çalışabileceklerini" ifade etmiştir.

Bu söylentilere karşı bir görüş de aynı zamanda Samsung'un rakibi olan SK Hynix ile de yakından ilgilidir. Dünyanın en büyük ikinci bellek yongası üreticisi olan SK hynix, ilk çeyrek sonuçlarını 25 Nisan'da açıklamayı planlamaktayken, piyasada hâkim görüş SK Hynix'in kârının, geçen yıla göre% 64'e varan oranla 1,5 milyar dolardan az olacağı yönünde olmuştur. SK hynix'in ilk çeyrekte hayal kırıklığı yaratan bir performans göstermesi beklendiğinden, Samsung'un kârlarını azaltmaya çalıştığı teorisine katılmadığını ifade etmişlerdir. Çünkü iki şirket aynı sektöre rekabet içindedir (Kim, 2019, https://newsarticleinsiders.com/did-samsung-do-big-bath-accounting).

Genel olarak Samsung olayı değerlendirilecek olursa, Samsung yetkilileri, yasal süreci etkilemek için piyasada kârları ile ilgili beklentileri düşürecek olağanüstü bir açıklama yapmışlardır. Bu durum ister istemez bu işletmede "büyük temizlik muhasebesi" yapıldığına dair büyük bir şüphe doğurmuştur. Zaten yakın zamanda da yönetici değişimleri yaşanmış ve yeni ve eski yöneticilerle ilgili çeşitli yasal süreçler de devam etmiştir. Kârların beklenmedik azalışının, sektördeki diğer işletmenin de kârlarındaki azalış olduğunu ve bu şekilde "büyük temizlik" yapılmadığını iddia eden bir görüş daha bulunmaktadır.

4. BÖLÜM

ARAŞTIRMA

Çalışmanın dördüncü bölümünde finansal bilgi manipülasyonlarını ortaya çıkarmaya yönelik modeller temel yönleriyle açıklanacaktır. Daha sonra araştırmanın amacı ve önemi belirtilerek BİST imalat sektöründe yapılan araştırmanın kapsamı, varsayımları, kısıtları, verilerin elde etme yöntemi açıklanacak ve buna göre elde edilen bulgular ortaya konularak, bulguların değerlendirilmesi yapılacaktır.

4.1. FİNANSAL BİLGİ MANİPÜLASYONLARINI ORTAYA ÇIKARMAYA YÖNELİK MODELLER

Finansal bilgi manipülasyonlarını ortaya çıkarmaya yönelik olarak birçok araştırma yapılmış ve çeşitli istatistiksel modeller oluşturulmuştur. Tez çalışması kapsamında uluslararası literatüre girmiş başlıca araştırma/modeller aşağıdaki başlıklarda temel noktalarıyla özetlenmiştir.

4.1.1.Healy Modeli

Paul M. Healy'nin (1985) yılındaki çalışmasında, yöneticilerin alacakları primleri (ikramiyeleri) arttırmanın, tahakkukları ve muhasebe yöntemlerini kullanarak manipülasyon yapmaya teşvik ettiği varsayımı araştırmıştır. Healy (1985)'nin bu çalışması esasında "büyük temizlik" adını verdiğimiz manipülasyon türünün farklı bir açıdan test edilmesini sağlamaktadır. Şöyle ki Healy'ye göre, yöneticilerin kendi prim(ikramiye) planları, işletmenin kâr düzeyinden etkilenmeyecek ise (kâr düşük

gösterilse bile aynı prim değişmeyecekse) böyle bir durumda "gelir azaltıcı tahakkuk ya da diğer yöntemlere başvurulmaktadır.

Şayet, işletme yöneticileri, kârın yükselmesi sonucu kendi primleri de artacaksa, "gelir arttırıcı ve gider azaltıcı" tahakkuk ya da diğer muhasebe yöntemlerini kullandıkları sonucuna ulaşmıştır. Healy'nin bu çalışmasında araştırmanın kapsamını 1980 yılında ABD'de Fortune 250 listesindeki sanayi şirketleri oluşturmaktadır (Healy, 1985: 85-107).

Healy kurduğu modelinde, işletmede her dönemde finansal manipülasyon yapıldığını esasına dayanmaktadır. Yöneticilerin kararlarından etkilenmeden bağımsız bir şekilde ortaya çıkan, seçime (isteğe) bağlı olmayan tahakkukların ne kadar olduğu konusuna odaklanmıştır. Seçime bağlı olmayan tahakkukların (tahmini değerinin) hesaplanması için aşağıdaki denklemi kullanmıştır (Bayırlı, 2006:246).

$$NDA_t = \frac{1}{n} \Sigma \left(\frac{TA_t}{A_{t-1}} \right)$$

NDA_t = Seçime Bağlı Olmayan Tahmini Tahakkuklar

TA_t= Toplam Tahakkuklar

A_{t-1}= Bir Önceki Yıl Aktif Toplamı

N= Gözlem Yılı Sayısı

Toplam tahakkuklar hem isteğe bağlı hem de isteğe bağlı olmayan bileşenleri içerir ve raporlanan muhasebe kazançları ile faaliyetlerden nakit akışları arasındaki fark ile tahmin edilir (Healy, 1985; 94). Healy bu NDA değerleri üzerinden, finansal manipülasyonla ilgili yönetici kararlarına yönelik bulgulara ulaşmıştır. Healy modeline göre işletmedeki kâr, belli bir değerin altına veya üstünde olduğunda tahakkuklar, genel olarak gelir düşürücü olarak kabul edilmektedir. İşletmelerdeki Teşvik Primleri(ikramiye) planları, yöneticilere, muhasebe ödüllerini en yüksek seviyeye çıkarmak için muhasebe prosedürlerini ve tahakkuklarını seçme konusunda teşvikler yaratmaktadır. Yöneticilerin Teşvik Primleri(ikramiye) planları için üst veya alt sınırlar bağlayıcıyken gelir düşürücü tahakkukları, bu sınırlar bağlayıcı olmadığında gelir artırıcı tahakkukları seçmeleri daha olasıdır. Healy'nin elde ettiği sonuçlar, bir ikramiye planının kabul edilmesini veya tadil edilmesini takip eden yıllar boyunca muhasebe prosedürlerinde yüksek oranda gönüllü değişiklik olduğunu göstermektedir. Ancak yöneticiler, teşvik primi (ikramiye) planı için üst veya alt

sınırlar bağlayıcı olduğunda kazançları azaltmak için muhasebe prosedürlerini değiştirmediklerini göstermiştir. (Healy, 1985:106).

Healy'in bu ilk çalışması, tahakkuktaki tüm değişikliklerin isteğe bağlı olduğunu, yani kazancı yönetme çabalarından dolayı olduğunu varsaydığı için eleştirilmiştir. Bununla birlikte, Guidry, Leone (1999) ve Rock (1995) tarafından yapılan daha yakın tarihli bir çalışmalarda, yöneticiler, kısa vadeli teşvik primi (ikramiye) planlarını maksimize etmek için işletme kazançlarını manipüle etmek durumunda olduklarını göstermiştir (Mulford ve Comiskey, 2002:73).

4.1.2.DeAngelo Modeli

Yönetici kararları ve finansal manipülasyonlar üzerine bir model kurarak inceleyen araştırmacılardan biri de Linda E. De Angelo'dur. DeAngelo'nun 1986 yılında yayınladığı çalışma literatüre girmiş önemli çalışmalardan biridir. Bu çalışmayla DeAngelo, Amerikan borsalarında işlem gören 64 işletmenin üst düzey yöneticilerinin 1973-1982 yılları arasındaki muhasebe kararlarını inceleyerek, hisse senetlerinin değerinin düşürmek için (daha sonra geri alabilmek için) "kazanç manipülasyonu" yapıp yapmadıklarını araştırmıştır (Kara vd. 2016; 14)

DeAngelo modeli, Healy modelinin özel bir versiyonu olarak düşünülebilir. Çünkü bu iki modelin arasındaki fark, sadece isteğe bağlı olmayan tahakkukların sıklığının önceki dönemler ile sınırlanmış olmasıdır.

Her iki modelin de zayıf kalan yanı isteğe bağlı olmayan tahakkukların incelen dönemde sabit olduğunu varsaymalarıdır. Oysa muhasebenin doğal sonucu olarak işletmenin faaliyet gösterdiği ekonomik koşullardaki değişime paralel olarak ihtiyari tahakkuklar da değişime uğramaktadır.

DeAngelo modelini; seçime bağlı olmayan tahakkukları, bir önceki dönem toplam tahakkukların, iki yıl önceki toplam aktife oranına eşitleyerek kurmuştur.

DeAngelo, modelde isteğe bağlı olmayan tahakkukları aşağıdaki şekilde hesaplamıştır:

$$NDA_t = \left(\frac{TA_t}{A_{t-1}}\right)$$

NDA_t= Seçime Bağlı Olmayan Tahmini Tahakkuklar

TA_t= toplam tahakkuklar

A_{t-1}= bir önceki yıl toplam aktifi

DeAngelo'nun çalışmasında elde ettiği ampirik kanıtlar, araştırma yapılan işletme grubundaki yöneticilerin, yönetim hisse senetlerini tekrar satın almadan önce kazancı sistematik olarak azalttıkları ve böyle bir gösterimin toplam tahakkuklardaki sistematik bir azalma ile uygun şekilde ölçüldüğü ortak hipotezini desteklememektedir (DeAngelo, 1986; 418).

Healy ve DeAngelo modellerinin ortak yönü, seçime bağlı olmayan tahakkukların, araştırma yapılan dönemde sabit olduğudur. Bu ortak yönü aynı zamanda eleştirilen yönüdür çünkü, ekonomik koşullara bağlı olarak işletmelerin seçime bağlı olmayan tahakkukları da benzer bir şekilde değişir (Dechow, Sloan ve Sweene, 1995; 197-198).

4.1.3.Jones Modeli

Jennifer J. Jones (1991) tarafından yapılan çalışma, ithalat giderinden faydalanacak işletmelerin (örneğin, tarife artışları ve kota azaltma) ABD Uluslararası Ticaret Komisyonu (ITC) tarafından yapılan ithalat yardım araştırmaları sırasında kazanç yönetimi yoluyla kazancı azaltmaya çalışıp çalışmadığını test etmektedir. Muhasebe manipülasyonlarının ithalat azaltma düzenlemesinde açıkça kullanılması, yöneticilere ithalat yardımı alma olasılığını artırma ve / veya verilen yardım miktarını artırmak için kazancı yönetme konularında teşvikler sağlar (Jones, 1991; 193).

Jones modeli, isteğe bağlı tahakkukların aktiflerle bağlantı kurulması sonucu, bu bağlantının ortaya çıkmasının muhtemel bir kâr yönetimin ortaya çıkarabileceğini varsaymaktadır.

Jones modelinde, toplam isteğe bağlı tahakkukların kârın manipüle edilmesinde önemli bir rol sahibi olduğu varsayımı üzerinden gidilir. Modelin şirketin içinde olduğu ekonomik koşulları da dikkate alması için, gelirlerdeki değişim ve brüt maddi duran varlıklar değişken olarak kabul edilmiştir.

$$TA_{it}/A_{it-1} = \alpha_i\left[\frac{1}{A_{t-1}}\right] + \beta_{1^i}[\Delta REV_{it/A_{t-1}}] + \beta_{2i}\left[\frac{PPE_{it}}{A_{t-1}}\right]$$

TA_t= Toplam Tahakkuklar

A_{t-1}= Bir Önceki Yıl Toplam Aktifi

ΔREV_{it}=Gelirlerdeki Değişim

PPE_{it}= Brüt Makine Tesis ve Cihazlar

Bu modelde, en küçük kareler yöntemi uygulanarak $\alpha_i, \beta_1 i, \beta_{2i}$ katsayıları bulunmakta ve bunlardan yararlanarak beklenen ve gerecek değerler arasındaki farklar bulunup, bunlardan elde edilen tahmin hatası $\mu_{it}\, ve\, t$ zamanındaki isteğe bağlı tahakkuk tutarları elde edilmektedir. Sonuçlar, ithalat soruşturmalarında yöneticilerin, kazanç yönetiminde gelir azaltan tahakkuklar yapma hipotezini desteklemektedir (Jones, 1991; 223).

4.1.4. Düzeltilmiş Jones Modeli

Jones (1991)'un yılındaki çalışmasından sonra, Dechow vd (1995), bu modeli baz alarak üzerinde çeşitli düzeltmeler yaparak kazanç yönetimi tespitinde kendi modellerini test etmişlerdir. Bazı kaynaklarda "Geliştirilmiş" bazı kaynaklarda da "Düzeltilmiş" Jones modeli olarak da geçmektedir. Dechow vd (1995) oluşturduğu bu modelde, kredili satışlarda ortaya çıkan değişimlerin kâr yönetiminden kaynaklandığı üstü örtülü olarak varsaymaktadır. Bu varsayım, kredili satışlara yönelik gelirin tanımlanması konusunda, takdir hakkı kullanmanın nakit satışlara göre daha kolay gerçekleştirilebileceğine dayanmaktadır. Dolayısıyla kredili satış işlemleri aracılığıyla kâr yönetiminin daha kolay yapılabilmesi söz konusu olmaktadır (Dechow vd.., 1995). Dolayısıyla Dechow vd. (1995) bu modele Jones modeline ek olarak ticari alacaklardaki değişimi yeni bir değişken olarak modele eklemiştir.

$$TA_{it}/A_{it-1} = \alpha_{i}\left[\frac{1}{A_{t-1}}\right] + \beta_{1^i}[[\Delta REV - \Delta REC]_{it}/A_{it-1}] + \beta_{2i}[\frac{PPE_{it}}{A_{t-1}}]$$

TA_t= Toplam Tahakkuklar

A_{t-1}= Bir Önceki Yıl Toplam Aktif Büyüklüğü

ΔREV_{it}=Gelirlerdeki Değişim

ΔREC_{it}= Ticari Alacaklardaki Değişim

PPE_{it}= Brüt Makine Tesis ve Cihazlar

Düzeltilmiş Jones modelinden elde edilen sonuçlar, aşırı finansal performans gösteren işletmelerde kazanç yönetimi olmadığı varsayımını reddetmekte, finansal

performansla ilişkili olarak kazanç yönetimi teşviklerini araştırırken finansal performansın kontrol edilmesinin önemini vurgulamaktadır (Dechow vd., 1995).

4.1.5. Endüstri Modeli

Endüstri modeli, Jones (1991) modeline ek olarak isteğe bağlı olmayan tahakkukları bütün dönemlerde sabit olduğu varsayımını gevşetmiş, fakat "tahakkuklardaki değişimin" benzer sektörlerdeki tüm şirketlerde aynı olduğu varsayımını kabul etmiştir. İncelemedeki tüm şirketler dışında aynı sektörde yer alan şirketlerin aktif büyüklüğüne göre ölçeklendirerek hesaplanan toplam tahakkuk oranlarının ortanca değerlerinin kullanılmasına dayanmaktadır.

$NDA_t = Y_1 – Y_2$ ortanca$_ı$ $(TA_{t)}$

ortanca$_ı$ $(TA_{t)}$: Aynı endüstrideki örnek alınmayan tüm işletmelerin aktif tarafından ölçülmüş toplam tahakkuklarının orta değeridir.

İşletmeye özgü $Y_1 \; ve \; Y_2$ değişkenleri tahmin periyodundaki gözlemler üzerinde en küçük kareler yöntemi kullanılarak tahmin edilmektedir.

4.1.6. Barton-Simko Modeli

Barton ve Simko'nun (2002) modelinde temel varsayım, işletmelerinin bilançoları, önceki muhasebe tercihlerinin etkilerini birikmektedir, dolayısıyla net varlıkların seviyesi kısmen önceki kazanç yönetiminin kapsamını bünyesinde barındırmaktadır. Barton ve Simko, "geçmişte yapılan kâr manipülasyonları, bilançoda varlıkların olduğundan fazla gösterilmesine" neden olduğundan, bu durumun gelecekte kâr manipülasyonları yapma durumunu azaltacağını öngörmüşlerdir. Bu öngörüyü test etmek için ABD borsalarında işlem gören 1993-1999 döneminde 3.649 firma için çeşitli kazanç sürprizleri rapor etme olasılığı incelenmiştir (Barton ve Simko, 2002)

Borton - Simko modelinin en temel değişkeni Net Faaliyet Varlıkları (NFV) kalemi oluşturur.

NFV = (Özsermaye - Hazır Değerler - Menkul Kıymetler + Toplam Borçlar-Krediler borçları) olarak kabul edilmiştir.

Gösterge olarak da "NFV / Net Satışlar "oranı kullanılmıştır.

Model, bilanço ile gelir tablosunun ilişkili olmasına ve kâr arttırmak için yapılan tüm uygulamaların aktifleri olduğundan yüksek görülmesine sebep olmasına dayanmaktadır (Barton ve Simko, 2002).

Barton ve Simko modelinde sonuç olarak, geçmişte satışlara göre yüksek düzeyde "net faaliyet varlıkları" oranına sahip olan işletmelerin, sürpriz kâr açıklama imkanlarının azaldığı bulgusuna ulaşılmıştır. Bu modelde yapılan uygulama ile; geçmiş yönetimlerin yaptığı kâr yönetimi uygulamaları bilançoda birikerek, varlıkların şişirilmiş bir şekilde gösterilmesine neden olmuş, dolayısıyla bu durumunda "Net Faaliyet Varlıklarının Satışlara Oranı" yükselmiştir. Barton ve Simko'nun araştırması iddialarını destekleyen şu sonuca ulaşmıştır: NFV/Satışlar oranın yükselmesi, işletmelerin kâr yönetimi yapma imkanını azaltmıştır (Barton e Simko, 2002).

4.1.7. Beneish Modeli

Finansal manipülasyonların tespitine yönelik literatüre önemli katkılarda bulunan araştırmacılardan biri de Messod D.Beneish'tir. Beneish'in manipülasyonların tespitine yönelik 1997 yılında, 1999 yılında ve 2013 yılında (Messod D. Beneish, Charles M.C. Lee, and D. Craig Nichols) çalışmaları bulunmaktadır. Bu araştırma kapsamında, Beneish'in finansal manipülasyonları tespite yönelik oluşturduğu modeller kısasa tanıtılacaktır.

4.1.7.1. Beneish 1997 Modeli

Beneish 1997'deki ilk araştırmasını finansal raporlarında normal performans yansıtan işletmeler ile olağandan farklı performans göstermiş işletmeler arasında analizler yapmış, işletmeler arasındaki bu farklılığın bir manipülasyondan dolayı olup olmadığı ortaya çıkaracak bir model bulmaya çalışmıştır (Beneish, 1997).

Beneish 1987-1993 yılları arasında ABD'de, Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerini ihlal eden bir başka ifadeyle finansal manipülasyon yaptığı tespit edilmiş 64 adet işletme ve manipülasyonun olmadığını varsaydığı 1989 işletme ile çalışmış ve verilerini incelemiştir.

Modelinde ise 8 adet bağımsız değişken kullanmıştır.

1.Ticari alacaklar endeksi

2.Brüt kâr marjı endeksi

3.Aktif kalite endeksi

4.Amortisman endeksi

5.Pazarlama, satış, dağıtım ve genel yönetim giderleri endeksi

6.Toplam tahakkukların toplam varlıklara oranı

7.Satışlardaki yıllık değişim

8.Hisse senetleri fiyatlarındaki yıllık değişim

Beneish modelinde; işletmelerin verilerini probit analize tabi tutarak manipülasyon olan ve olmayanları bunların her biri için bir değişken katsayısı bularak hesaplamaktadır.

Beneish probit modeli: $M_i = \beta^i x_i + \varepsilon_i$

$M_i =$ ikili değişken

(finansal manipülasyon yapan işletmeler için :1

finansal manipülasyon yapan yapmayanlar için :0)

$x_i =$ açıklayıcı değişkenlerin oluşturduğu matris

$\varepsilon_i =$hata terimi

Beneish, bulduğu bu katsayıları kullanarak da her bir işletmenin finansal manipülasyon yapıp yapmadığını tespit ederken; $M_i$değerinin sıfır (0)'a yakın olması halinde manipülasyon olmadığı, bir (1)'e yakın olması durumda ise manipülasyonun var olduğunu kabul ederek modelinde sonuca ulaşmıştır. (Küçüksözen, 2004)

Beneish bu model ile 1997'de Jones 1991 ile karşılaştırmıştır. Jones sadece ticari alacaklar üzerinde gerçekleşen finansal manipülasyonları incelerken, Beneish 1997'de diğer değişkenleri de dikkate almış ve daha az yıllık veri ile sonuca ulaşmıştır. Ayrıca bu modelin Jones 1991 modelini de güçlendirdiği sonucuna ulaşmıştır.

4.1.7.2. Beneish 1999 Modeli

Beneish 1999'daki çalışmasında, 1997'dekinden farklı olarak manipülasyon yaptığı tespit edilen 74 işletme ve kontrol şirketi olarak aynı sektördeki 2 332 işletmeden seçmiştir. Ayrıca açıklayıcı değişkenleri de 1997 ye göre daha açıklayıcıdır (Beneish, 1999). Beneish bu çalışma sonunda elde ettiği modelin borsada yatırım yapan profesyoneller için kullanışlı bir tarama aracı olabileceğini ileri sürmüştür.

Model kolayca uygulanabilmektedir çünkü veriler bir yıllık finansal raporlardan çıkarılmıştır. Beneish ayrıca finansal tablolardaki bozulmaların kazanç manipülasyonundan mı kaynaklandığını yoksa başka bir yapısal nedenden mi olduğunu belirlemek için daha fazla araştırma yapılmasını gerektiğini de ifade etmiştir.

Beneish 1999 probit modeli: $M_i = \beta^i x_i + \varepsilon_i$

$M_i =$ ikili değişken (finansal manipülasyon yapan işletmelar için 1 ,
Yapmayanlar (kontrol işletmeleri) için 0)
$x_i =$ açıklayıcı değişkenlerin oluşturduğu matris
$\varepsilon_i =$hata terimi

Beneish 1999 modelinde de; işletmelerin verilerini probit analize tabi tutarak manipülasyon olan ve olmayanları tespit ederken, bunların her biri için bir değişken katsayısı bulmaktadır.

Modelinde bağımsız değişkenler 1997'den farklıdır:

1.Ticari alacaklar endeksi
2.Brüt kâr marjı endeksi
3.Aktif kalite endeksi
4.Satışlardaki yıllık değişim endeksi
5.Amortisman endeksi
6.Pazarlama, satış, dağıtım ve genel yönetim giderleri endeksi
7.Borçlanma yapısındaki yıllık değişim
8.Toplam tahakkukların toplam varlıklara oranı

Bu yeni modelde Beneish, "hisse senedi fiyat değişimini" çıkararak "Borçlanma yapısındaki yıllık değişim" endeksini eklemiştir.

Bu değişkenleri belirlerken de, işletmelerin gelecek hakkında beklentileri olumsuz olduğunda, sözleşmeye dayalı motivasyonların olduğunda nakit ve tahakkuk yoluyla finansal bilgi manipülasyonlarına başvurduklarını varsayan olumlu araştırma teorilerinden feyz almıştır (Küçüksözen, 2004).

Bu değişkenler şu şekilde hesaplanmaktadır. Bu değişkenler hesaplanırken işletme dönemleri birbirini takip eden t ve $t-1$ dönemleri olarak ele alınmıştır.

Ticari Alacaklar Endeksi (DSRI)= $\frac{Ticari\ Alacklar_t/Brüt\ Satışlar_t}{Ticari\ Alacklar_{t-1}/Brüt\ Satışlar_{t-1}}$

Brüt Kar Marjı Endeksi (GMI) =$\frac{Brüt\ Satış\ Karı_{t-1}/Brüt\ Satışlar_{t-1}}{Brüt\ Satış\ Karı_t/Brüt\ Satışlar_t}$

Aktif Kalite Endeks(EQI) =$\frac{(1-Dönen\ Varlıklar_t + Maddi\ Duran\ Varlıklar_t)/Toplam\ Aktif_t}{(1-Dönen\ Varlıklar_{t-1} + Maddi\ Duran\ Varlıklar_t)/Toplam\ Aktif_{t-1}}$

Satışlardaki Büyüme Endeksi(SGI) =$\frac{Brüt\ Satışlar_t}{Brüt\ Satışlar_{t-1}}$

AmorGid.End(DEPI) =$\frac{Amortisman\ Gid._{t-1}/(\ Maddi\ Duran\ Varlıklar_{t-1} + Amortisman\ Gid._{t-1})}{Amortisman\ Gid._t/\ (Maddi\ Duran\ Varlıklar_t + Amortisman\ Gid._t)}$

PSDG ve GYG End.(SGAI)= $\frac{(Paz.Sat.Dağ.Gid._t + Gen.Yön.Gid_t)/BrütSatışlar_{\ t}}{(Paz.Sat.Dağ.Gid._{t-1} + Gen.Yön.Gid_{t-1})/BrütSatışlar_{\ t-1}}$

BorçYpDeğEnd(LVGI)= $\frac{(Uzun\ Vadeli\ Borçlar._t + Kısa\ Vadeli\ Borçlar_t)/ToplamAktif_{\ t}}{(Uzun\ Vadeli\ Borçlar._{t-1} + Kısa\ Vadeli\ Borçlar_{t-1})/ToplamAktif_{\ t-1}}$

Toplam tahakkukların toplam varlıklara oranı (TATA)=

$= \frac{(\Delta Dönen\ Varlık - \Delta Kasa - \Delta Kısa\ Vadeli\ Borçlar - \Delta Uzun\ Vadeli\ Borç\ Anapara\ Taksit\ ve\ Faiz - \Delta Ödenecek\ Vergi\ ve\ Fonlar - Amortisman\ Gid.)_t}{ToplamAktif_{\ t}}$

Beneish 1999'da verilerini probit analize tabi tuttuğunda şu formüle ulaşmıştır.

M_i = - 4,840 + (0,920*DSRI) + (0,528*GMI) + (0,404*EQI) + (0,892*SGI) + (0.115*DEPI) + (-0,172*SGAI) + (4,679*TATA) + (-0,327*LVGI)

Bununla bulunan M_i değerlerinin normal dağılımına göre finansal bilgi manipülasyon olasılıkları ise ;

- %2,94 den < işletme finansal bilgi manipülasyonu yoktur
- %2.94 ile %5,99 arasında, finansal bilgi manipülasyonu yapma olasılığı var
- %5.99 ile %11,32 aralığında finansal bilgi manipülasyonu hakkında ciddi bulgular var

- %11,32> olması durumunda ise finansal bilgi manipülasyonu hakkında çok önemli bulgular var (Küçüksözen, 2004).

Beneish 1999'da modeli testinde %38-56 oranında doğruluk elde etmiştir. (Beneish, 1999). Modelde iki tip hata söz konusu olsa da diğer modellere göre sadece iki yıllık veri ile sonuca ulaşabildiğinden dolayı daha düşük maliyetlidir. Hatalardan biri manipülasyon yapmış olduğu varsayılan işletmenin yapmamış olması iken diğeri manipülasyon yapmadığı varsayılan işletmenin manipülasyon yaptığı olabilme hatasıdır.

4.1.7.3.Beneish 2013 Modeli

Beneish 2013'de Lee ve Nichols ile beraber yazdıkları bir makalede Beneish 1999 modelindeki toplam tahakkukların toplam varlıklara oranında farklılaşmaya gitmiş ve UFRS (Uluslararası Finansal Raporlama Standartları) uyumlu hale gelmesi amacıyla tahakkukları bulmak için nakit akım tablolarını esas almışlardır.

Toplam tahakkukların toplam varlıklara oranı (ACR):

$$\text{ACR} = \frac{(Faaliyet\ Karı_{\ t} + \text{İşletme } Faaliyetinden\ Sağlanan\ Nakitler_{\ t})}{Toplam\ Aktif_t}$$

Ayrıca finansal manipülasyonları belirleyen M_i değerinde eşiğini 1999 yılındaki -2,22 düzeyinden -1.78'e yükseltmiştir. (Beneish *vd.*, 2013; Öcal *vd.*, 2017)

4.1.7.4.Beneish Türkiye Modeli (BeneishTR)

Beneish modeli Türkiye'de ilk olarak, Küçüksözen tarafından 2004 yılında yayınlanan çalışmada kullanılmıştır. (Küçüksözen, 2004) Bu yüzden bu çalışmada Küçüksözen tarafından oluşturulan modele "BeneishTR" modeli adı verilecektir.

Küçüksözen'in çalışmasında Borsa'da işlem gören 1992-2002 yılları arasındaki 126 işletme analiz kapsamına dahil edilmiştir. Küçüksözen, Beneish modelini kullanarak 27 adet işletmenin finansal manipülasyon yaptığını belirlemiştir. Daha sonra da kurmuş olduğu modelin test aşamasında "kontrol gurubu" olarak da 99 adet aynı sektörde faaliyet gösteren İMKB de işlem gören işletme belirlemiştir.

Finansal manipülasyon yaptığı kabul edilen işletmelerin kontrol grubundaki işletmelere göre (Küçüksözen, 2004) ;

- Aktif büyüklüklerinin daha küçük
- İşletme sermayelerinin daha kısa vadeli borçla finanse ettikleri
- Kaynak yapılarında borç ağırlığının olduğu
- Satışlardaki büyümenin de az olduğu görülmüştür.

Küçüksözen çalışmasında bağımsız değişkenlerine Beneish'in 1999 yılındaki "Satışlardaki Büyüme Endeksi (SBE)'ni çıkartarak "Stokların Satışlara Oranı (SSE) ve "Finansman Giderlerinin Satışlara Oranı (FSE)" eklemiştir.

Satışlardaki Büyüme Endeksi (SBE) oranının çıkarılmasının neden, analiz yapılan dönemde Türkiye'de yüksek enflasyonun olmasıdır. Küçüksözen'in kurduğu modele "Stokların Satışlara Oranı (SSE) ve "Finansman Giderlerinin Satışlara Oranlarının (FSE)", eklenmesinin nedeni ise Türkiye'deki finansal bilgi manipülasyonlarında bu iki endeksin ölçtüklerine daha sık karşılaşılmasıdır.

Türkiye'de finansman giderlerinin gelir tablosunda, cari dönem gideri olarak kaydedilmesi gerekirken; stoklar, maddi duran varlıklar, finansal duran varlıklar vb. diğer duran varlıklarla ilişkilendirilerek sıklıkla aktifleştirildiğinin görülmesi önemli bir etkendir.

İşletme yöneticilerinin karı artırmak veya azaltmak için genel üretim giderlerinin satılan malın maliyetine farklı oranlarda yansıtılmasının uygulamada sıklıkla görülmesi, stok değerleme yöntemlerinin (fifo, lifo, ortalama maliyet yöntemi) yönetim amaçlarına göre değiştirilmesi gibi etkenler "Stokların Satışlara Oranı (SSE)'nın" kullanılmasını gerekli kılmıştır.

Bu eklenen değişkenlerin Türkiye ortamında istatistiksel açıdan güvenlik seviyesinin %90 anlamlı ve yeterli düzeyde olduğu görülmüştür. Toplamda 9 adet değişken kullanılmıştır.

Ticari Alacaklar Endeksi (TAE)= $\frac{Ticari\ Alacklar_t/Brüt\ Satışlar_t}{Ticari\ Alacklar_{t-1}/Brüt\ Satışlar_{t-1}}$

Brüt Kar Marjı Endeksi (BKE) =$\frac{Brüt\ Satış\ Karı_{t-1}/Brüt\ Satışlar_{t-1}}{Brüt\ Satış\ Karı_t/Brüt\ Satışlar_t}$

Aktif Kal.Endeks(AKE) =$\frac{(1-Dönen\ Varlıklar_t + Maddi\ Duran\ Varlıklar_t)/Toplam\ Aktif_t}{(1-Dönen\ Varlıklar_{t-1} + Maddi\ Duran\ Varlıklar_t)/Toplam\ Aktif_{t-1}}$

AmorGid.End(AME) $=\frac{Amortisman\ Gid._{t-1}/(\ Maddi\ Duran\ Varlıklar_{t-1}+\ Amortisman\ Gid._{t-1})}{Amortisman\ Gid._t/\ (Maddi\ Duran\ Varlıklar_t+\ Amortisman\ Gid._t)}$

PSDG ve GYG End.(PSE)= $\frac{(Paz.Sat.Dağ.Gid._t+Gen.Yön.Gid_t)/BrütSatışlar_{\ t}}{(Paz.Sat.Dağ.Gid._{t-1}+Gen.Yön.Gid_{t-1})/BrütSatışlar_{\ t-1}}$

BorçYapDeğEnd.(BY)= $\frac{(Uzun\ Vadeli\ Borçlar._t+Kısa\ Vadeli\ Borçlar_t)/ToplamAktif_{\ t}}{(Uzun\ Vadeli\ Borçlar._{t-1}+Kısa\ Vadeli\ Borçlar_{t-1})/ToplamAktif_{\ t-1}}$

Toplam tahakkukların toplam varlıklara oranı (TVE)=

$=\frac{(\Delta Dönen\ Varlık-\ \Delta Kasa-\Delta Kısa\ Vadeli\ Borçlar-\ \Delta Uzun\ Vadeli\ Borç\ Anapara\ Taksit\ ve\ Faiz-\ \Delta Ödenecek\ Vergi\ ve\ Fonlar-Amortisman\ Gid.)_t}{ToplamAktif_{\ t}}$

Stokların Brüt Satışlara Oranı (SSE) $=\frac{Stoklar_t/Brüt\ Satışlar_t}{Stoklar_{t-1}/Brüt\ Satışlar_{t-1}}$

Fin.Giderlerinin Brüt Satışlara Oranı (FSE) $=\frac{Finansman\ Giderleri_t/Brüt\ Satışlar_t}{Finansman\ Giderleri_{t-1}/Brüt\ Satışlar_{t-1}}$

BeneishTR de , Beneish 1999 dan farklı iki değişken eklenmesinden dolayı , verilerini probit analize tabi tuttuğunda şu formüle ulaşmıştır.

M_i= -1,547 - (1,276*TAE) + (-1,770*BKM) + (0,082*AKE) + (0,225*AME) + (-0,488*PSE) +(-0,514*TVE) + (-0,341*BYE) + (0,972*SSE) + (0,060*FSE)

M_i değerlerinin normal dağılım fonksiyonuna göre finansal manipülasyon olasılığı K ortalamalar kümesi analizi yöntemi ile yeniden hesaplanmış ve

- 0,1217 < olması halinde finansal bilgi manipülasyonu yoktur.
- 0,1218 ile 0,2798 arasında olması halinde finansal bilgi manipülasyon yapma olasılığına dair bir bulgu olduğu

- 0.2799 ile 0.5850 arasında olması halinde finansal bilgi manipülasyon yapma olasılığı hakkında *ciddi* bir bulgu olduğu
- 0,5850> olması halinde ise finansal bilgi manipülasyon olduğuna dair *çok ciddi* bulgular olduğu

değerlemesine ulaşılmıştır.(Küçüksözen, 2004; Avşarligil, 2010) Türkiye'deki literatüre önemli katkıları olan bu çalışma, finansal manipülasyonlar üzerindeki birçok ampirik çalışmaya ilham kaynağı olmuştur.

4.2.BENEISH MODELİYLE BİST İMALAT SEKTÖRÜNDE BİR ARAŞTIRMA

Bu başlıkta teorik çerçevesi ve konuyla ilgili literatür taraması verilen çalışmanın, araştırma kısmına yönelik açıklamalar, bulgular ve değerlendirmeler yer alacaktır.

4.2.1.Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı BİST imalat sektöründe işlem gören ve Yönetim kurulu başkanı (YKB)/İcra Kurulu Başkanı (İKB) değişimine uğramış olan şirketlerin büyük temizlik (Big Bath Accounting) muhasebesi yöntemiyle muhasebe bazlı bir bilgi manipülasyonu yapıp yapmadıklarını ortaya koymaktır. Literatürde şu ana kadar yapılan araştırmaların hemen hemen hepsi sadece işletmelerin muhasebe manipülasyonlarını farklı modellerle test etmek üzerine oluşturulmuştur.

Araştırmanın önemini aşağıdaki maddelerde kısaca sıralayabiliriz:

- Şirketlerin büyük temizlik muhasebesi yöntemiyle muhasebe bazlı bilgi manipülasyonlarını araştıran bilimsel çalışmaların nispeten azlığı,
- İşletmelerde yönetim değişikliği sonrasında muhasebe bazlı bilgi manipülasyonlarının yapılıp yapılmadığı hakkında gerek bağımsız denetçilere gerekse diğer finansal bilgi kullanıcılarına Borsada işlem gören işletmelerin denetimini yapanların, bu konuya dikkatini çekebilmek açısından önemlidir.

4.2.2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın kapsamı, kısıtları, varsayımları ve kullanılan veri setinin nasıl hazırlandığı araştırmanın yöntemi ana başlığı altında aşağıda açıklanmıştır.

4.2.2.1.Araştırmanın Kapsamı

Araştırmanın kapsamı olarak çalışma evrenimizi, 2017-2018 yılları arasında Borsa İstanbul (BİST)'da işlem gören imalat sektöründeki 178 adet işletme oluşturmaktadır. BİST'te yer alan finans sektörü ve hizmet sektöründeki işletmeler, finansal tablodaki bazı önemli kalemlerin özellikleri farklılık göstermesinden dolayı kapsam dışında bırakılmıştır. Aynı zamanda konuyla ilgili birçok çalışmada da finans sektörü ve hizmet sektöründeki işletmeler bu bağlamda kapsam dışı bırakılmıştır.

4.2.2.2. Araştırma Kısıtları ve Varsayımlar

Araştırmanın en önemli kısıtı elde edilecek araştırma sonuçlarının Türkiye'deki imalat sektöründeki tüm işletmelere genellenemeyecek olmasıdır. Araştırma sonuçları çalışma evrenimiz olan BİST imalat sektörü ile sınırlıdır.

Bir diğer araştırma kısıtı ise BİST imalat işletmelerindeki yönetici değişikliklerinin 2017-2018 zaman kesiti içinde ele alınmasıdır. Bu araştırma kısıtına bir gerekçe olarak Beneish modelinde en az iki yıllık verinin kullanılması gerektiğidir. Beneish'e (1999) göre, oluşturduğu denklemden yararlanılarak, *herhangi bir şirketin karşılaştırmalı olarak iki yıla ilişkin finansal bilgilerinin yer aldığı finansal tablolarını elinde bulunduran bir yatırımcı, o şirketin finansal bilgi manipülasyonu yapıp yapmadığını* tahmin edebilmektedir. Bu yüzden işletmelerin birbirini takip eden en az iki yılına ait verilerinin kullanılması gerekmektedir.

Araştırma varsayımlarından biri, çalışmada kullanılan finansal verilerin işletmenin gerçek mali durumunu, finansal performansını, nakit akışlarını doğru ve tam bir şekilde yansıtan veriler olduğudur. BİST imalat sektöründeki işletmelerin finansal tablolarının bağımsız denetimden geçmiş olması bu bağlamda önem arz etmektedir.

4.2.2.3. Araştırma Veri Setinin Hazırlanması

Araştırma, işletmelerde yönetici değişikliğiyle büyük temizlik şeklindeki muhasebe bilgi manipülasyonu yapılıp yapılmadığını araştıran bir çalışma olduğu için "açıklayıcı bir araştırma" niteliğindedir. Çünkü konuyu değişkenler arasındaki ilişkilerle açıklamak söz konusudur (Altunışık vd. 2012;72).

Araştırmada ilk olarak bu işletmelerin 2017 ve 2018 yılı faaliyet raporları "tarama yöntemiyle" tek tek ele alınarak "***Yönetim kurulu başkanı (YKB) / İcra Kurulu Başkanı(İKB)"*** değişimleri tespit edilmiştir. Bu şekilde araştırmada kullanılacak yönetici değişimi yapan işletme grubuna ulaşılmıştır. Bu taramaya ek olarak SPK haftalık bültenlerinin de taranarak, TFRS/TMS'ye aykırı davrandığı veya örtülü kazanç aktarımında bulunulduğu veya başka yollarla finansal tabloların manipüle edildiği tespit edilen ve cezai yaptırım uygulanan işletmeler de araştırılmıştır. Fakat araştırmanın yapıldığı dönem aralığında (2017-2018) bu bağlamda bir işletmeye rastlanılmamıştır.

Bu taramalar sonucunda 2017-2018 döneminde yönetici (YKB / İKB) değişimi yapan işletmeler ve yönetici değişimi yapmayan işletmeler şeklinde iki grup ortaya çıkmıştır.

BİST İmalat Sektörü			
Yönetici Değişikliği Yapan İşletmeler		Yönetici Değişikliği Yapmayan İşletmeler	
2016-2017	2017-2018	2016-2017	2017-2018
31	23	147	155

Tablo 1. Araştırma Kapsamında Yönetici Değişikliğine Giden İşletmeler

Araştırmada finansal veriler üzerinden Muhasebe bilgi manipülasyonlarını belli olasılıklarla tespit etmek için "Beneish modelininin" kullanılmasına karar verilmiştir. Bu modelin seçilmesindeki sebep Beneish modelinin 2017 yılında test edilmesidir (Öcal *et al.*, 2017). Ayrıca Beneish modelinin dünyada bu alanda yapılan bilimsel çalışmalarda genel kabul görmesi önemli bir tercih sebebidir.

İlk olarak imalat sektöründe 2017-2018 yılları arasında Yönetim kurulu başkanı(YKB)/İcra Kurulu Başkanı(İKB) değişimi yapan işletmeler tespit edilecektir. YKB/İKB değişimi yapan işletmeleri tespit etmek için işletmelerin yıllık faaliyet raporlarına ulaşılmıştır. Ayrıca bu faaliyet raporlarından, Beneish(1999), Beneish vd

(2013) Modelinin ve Küçüksözenin (2004)'in kullandığı modeldeki finansal oranlar da (endeksler, oranlar) hesaplanacaktır.

Beneish (1999) modelininde olmayan finansman giderlerinin satışlara oranı (FSE) ve stokların satışlara oranı (SSE) bağımsız değişken olarak dahil edilecektir. Bunun sebebi 2017 Öcal vd.'nin araştırmalarında (Öcal *vd.*., 2017) Beneish 1999 modelinin testindeki tip 2 hata'nın yüksek çıkmasıdır.

4.2.3. İstatistiksel Araştırma

Aşağıdaki başlıklarda veri setine yönelik yapılacak istatistiksel araştırma yönelik, hipotezler ve araştırma modeli ve değişkenleri açıklanmıştır.

4.2.3.1.Araştırma Hipotezi

Araştırmanın temel amacına uygun olarak aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur.

H_0: Yönetim Kurulu Başkanı / İcra Kurulu Başkanı değişen işletmelerle, değişmeyen işletmelerin Beneish M Skorları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur.

H_1: Yönetim Kurulu Başkanı / İcra Kurulu Başkanı değişen işletmelerle değişmeyen işletmelerin Beneish M Skorları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır.

4.2.3.2. Araştırma Modeli ve Değişkenler

BİST imalat sektöründe yer alan 178 adet işletme üzerine yapılan bu araştırmada, büyük temizlik muhasebesinin göstergesi olarak "yönetim değişikliği" kriteri kullanılmıştır. Beneish modeli yardımıyla "muhasebe bazlı manipülasyon" yapma olasılığı yüksek olan işletmelerin Mi skorları hesaplanmıştır. Literatürde Mi skorlarının kullanımı ve hesaplanmasında bazı ufak farklılıklar söz konusu olduğundan bu araştırmada da farklı modeller seçilmiştir. Bu şekilde büyük temizlik muhasebesinin farklı modellerde ne ölçüde tespit edilebileceği görülmek istenmiştir.

Araştırmada kullanılan modeller ve modeller içerisinde yer alan bağımlı değişken ve onu oluşturan unsurlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

	Beneish (1999)	**Beneish vd. (2013) -UFRS uyumlu-**	**Küçüksözen TR (2004)**
Bağımlı Değişkenler	**Mi_{1999}**	**Mi_{UFRS}**	**Mi_{TR}**
Bağımlı Değişkeni Oluşturan Unsurlar	Ticari Alacaklar Endeksi (TAE)	Ticari Alacaklar Endeksi (TAE)	Ticari Alacaklar Endeksi (TAE)
	Brüt Kar Marjı Endeksi (BKM)	Brüt Kar Marjı Endeksi (BKM)	Brüt Kar Marjı Endeksi (BKM)
	Aktif Kalitesi Endeksi (AKE)	Aktif Kalitesi Endeksi (AKE)	Aktif Kalitesi Endeksi (AKE)
	Satışlardaki Yıllık Büyüme Endeksi	***Satışlardaki Yıllık Büyüme Endeksi***	Amortisman Endeksi (AME)
	Amortisman Endeksi (AME)	Amortisman Endeksi (AME)	Pazarlama, Satış, Dağıtım ve Genel Yönetim Giderleri Endeksi (PSE)
	Pazarlama, Satış, Dağıtım ve Genel Yönetim Giderleri Endeksi (PSE)	Pazarlama, Satış, Dağıtım ve Genel Yönetim Giderleri Endeksi (PSE)	Borç Yapısındaki Değişim Endeksi (BYE)
	Borç Yapısındaki Değişim Endeksi (BYE)	Borç Yapısındaki Değişim Endeksi (BYE)	Toplam Tahakkukların Toplam Varlıklara Oranı (TVE)
	Toplam Tahakkukların Toplam Varlıklara Oranı (TVE)	***Faal.Karı-Faal.Nakit Akımları / Top.Var. (FKNV)***	***Finansman giderlerinin satışlara oranı (FSE)***
			Stokların satışlara oranı (SSE)

Tablo 2: Araştırma Modelindeki Bağımlı Değişkenler ve Unsurları

Yukarıdaki Tablo 2'de gösterildiği üzere araştırmada temel olarak 10 adet bağımlı değişken unsuru kullanılmıştır. Bağımlı değişkenler, üç farklı kategoride yer alan Mi skorlarını oluştururken, yönetim değişikliği konusu ise araştırmadaki bağımsız değişkeni oluşturmaktadır.

4.2.4.Araştırma Bulguları

Araştırmada elde edilen veriler üzerinde yapılacak her türlü istatistiksel analizlerde SPSS 22.0 programından yararlanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler ilk olarak normallik testine tabi tutulmuştur.

4.2.4.1.Veri Setine Yönelik Normallik Testi

Araştırmada kullanılan 178 adet işletmenin 2017-2018 yılı verilerinden hesaplanan Mi1999, MiUfrs ve MiTR skor değerlerindeki farklılığa göre yönetim değişikliğinin etkisini tespit edilmeye çalışmaktadır. Dolayısıyla ilk olarak bu Mi değerlerine uygulanacak istatistiksel analizin seçimi için veri setinin normallik testi yapılmalıdır. Bu normallik testi sonucuna göre veri setimiz, normal dağılım özelliğinde ise, parametrik test normal dağılım göstermiyorsa parametrik olmayan bir test kullanmak gerekecektir (Altunışık vd 2012).

Veri setimizdeki değişkenlerin SPSS programında normallik testi yapılmış ve aşağıdaki tablolarda elde edilen sonuçlar özetlenmiştir.

İstatistiksel Değerler	Mi1999	MiUfrs	MiTR
Ortalama	-2,0637	-1,8036	0,1488
Medyan	-2,2521	2,0025	-1,3370
Varyans	32,224	31,093	248,854
Standart Sapma	5,6765	5,5761	15,7751
Minimum Değer	-53,3087	-53,1813	-12,8700
Maksimum Değer	42,2257	40,7377	198,8516
Skewness / Stn.Hata	-0,647 / 0,182	-1,082 / 0,182	11,723 / 0,182
Kurtosis	62,020 / 0,362	63,479 / 0,362	145,274 / 0,362

***0,05 Anlamlılık düzeyinde**

Tablo 3: Normallik Testine Yönelik İstatistikler

Tablo 3'e göre veri setinin normal dağılıp dağılmadığına bakmak için ilk olarak değişkenlerin Çarpıklık ve Basıklık değerlerine (Skewness ve Kurtosis) bakılması gerekmektedir. Buna göre çarpıklık ve basıklığın -1,5 ile +1,5 arasında olması gerekmektedir (Tabachnick and Fidell, 2013, Sevin ve Küçük 2016). Veri setimizdeki değişkenlerin Skewness ve Kurtosis değerleri bu sınırların çok dışında yer almaktadır. Bu kriterlere göre veri setinin normal dağılmadığı sonucuna ulaşılabilir. Fakat aynı zamanda veri setine SPSS aracılığıyla "normallik testi" de uygulanmıştır. Aşağıda bu sonuçlar yer almaktadır.

Normallik Testi						
	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
	İstatistik	Df	Sig.	İstatistik	Df	Sig.
Mi1999	0,342	178	0,000	0,270	178	0,000
MiUfrs	0,357	178	0,000	0,259	178	0,000
MiTR	0,430	178	0,000	0,126	178	0,000

Tablo 4: Araştırma Değişkenlerinin Normallik Testi Sonuçları

Shapiro -Wilk veya Kolmogorov Smirnov veri setimizin normal dağılım dağılmadığını gösteren iki temel testtir. Eğer teste tabi tutulan veri setinin sig. değerleri anlamsız çıkarsa, veri setinin normal dağıldığı ortaya çıkacaktır. Tablo 4'teki bilgilere göre veri setimize ait değişkenlerin sig. değerinin p>0.05'ten düşüktür. Dolayısıyla test anlamlı çıkmış ve teste tabi tutulan verilerin de, normal dağılım göstermediği tespit edilmiştir.

Bu elde edilen sonuçlara, veri setimizde parametrik olmayan bir testin kullanılmasının gerektiğini işaret etmektedir.

4.2.4.2.Veri Setine Yönelik Farklılık Testi

Araştırmada kullandığımız veri seti, normal dağılım göstermediğinden parametrik olmayan bir farklılık testi kullanmamız gerekmektedir. Bu açıdan araştırma amacımıza uygun olarak Mann-Whitney U testinin kullanılmasına karar verilmiştir.

Araştırmada kullanılan veri setine SPSS programında Parametrik olmayan testlere tabi tutulmuş ve elde edilen sonuçlar aşağıda tablolar halinde sunulmuştur.

		N	Ortalama	Standart Hata
Mi1999	Yönetici Değiştiren	23	-0,127609	9,3558083
	Yönetici Değiştirmeyen	155	-2,339112	4,8904967
MiUfrs	Yönetici Değiştiren	23	0,479869	8,8442330
	Yönetici Değiştirmeyen	155	-2,120936	4,8680049
MiTR	Yönetici Değiştiren	23	1,462747	13,2274860
	Yönetici Değiştirmeyen	155	-0,046068	16,1462427

Tablo 5: Araştırmadaki Grupların ve Değişkenlerin Tanımlayıcı İstatistikleri

Tablo 4'e göre Yönetici değiştiren / değiştirmeyen işletmelerin, tanımlayıcı istatistikleri yer almaktadır. 23 adet yönetici değişikliğine giden işletmenin Mi1999

skor ortalaması -0,1276 iken, 155 adet yönetici değişikliğine gitmeyen işletmenin Mi1999 skor ortalaması -2,3391 olarak daha düşük bir rakamdır.

İstatistiksel Değerler	Mi1999	MiUfrs	MiTR
Toplam Birim Sayısı (N)	178	178	178
Mann - Whitney U	1,985	2,382	1,907
Wilcoxon W	2,261	2,658	2,183
Test İstatistiği	1,985	2,382	1,907
Standart Hata	230,603	230,603	230,603
Standardize Test İst.	0,878	2,600	0,540
İki Uçlu Sig. Değeri	0,380*	0,009*	0,589*
			***0,05 Anlamlılık düzeyinde**

Tablo 6: Parametrik Olmayan Test'in Değişkenlere Göre İstatistikleri

Tablo 6 'da Parametrik olmayan teste yönelik analiz sonuçları her bir değişkene göre ayrıntılı olarak sunulmuştur.

Parametrik Olmayan Analiz - Hipotez Testi Özeti			
Sıfır Hipotezi	**Test**	**Sig. Değ.(p)**	**Karar**
Yönetim değişikliğine giden işletmelerle değiştirmeyenler arasında Mi1999 skoru açısından fark yoktur	Bağımsız Örneklem Mann-Whitney-U	0,380*	Sıfır Hipotezi Kabul Edilir
Yönetim değişikliğine giden işletmelerle değiştirmeyenler arasında MiUfrs skoru açısından fark yoktur	Bağımsız Örneklem Mann-Whitney-U	0,009*	**Sıfır Hipotezi Reddedilir**
Yönetim değişikliğine giden işletmelerle değiştirmeyenler arasında MiTR skoru açısından fark yoktur	Bağımsız Örneklem Mann-Whitney-U	0,589*	Sıfır Hipotezi Kabul Edilir
			*0,05 Anlamlılık düzeyinde

Tablo 7: Parametrik Olmayan Analizin Hipotez Testi Özeti

Tablo 7'deki bulgulara göre MiUfrs skor değişkeninin sig. p değeri 0,009 bulunmuştur. Bu değer, anlamlılık düzeyi olan 0,05'ten küçük olduğundan ($p<0,05$) yönetici değişikliği yapan işletmeler ile yönetim değişikliğine gitmeyen işletmeler arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmaktadır. Tablo 5'e göre Yönetici değişikliğine giden işletmelerin MiUfrs Değer ortalaması (0,4798) yönetim

değişikliğine gitmeyen işletmelerin ortalamasından (-2,1209) daha yüksektir. Bu yüksekliğin nedeni olarak %95 güven aralığında yönetici değişikliği olduğu söylenebilir.

Tablo 7'deki bulgulara göre Mi1999 skor değişkeninin sig. p değeri 0,380 bulunmuştur. Bu değer, anlamlılık düzeyi olan 0,05'ten büyük olduğundan (p>0,05) yönetici değişikliği yapan işletmeler ile yönetim değişikliğine gitmeyen işletmeler arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 7'deki bulgulara göre MiTR skor değişkeni'nin sig. p değeri 0,589 bulunmuştur. Bu değer, anlamlılık düzeyi olan 0,05'ten büyük olduğundan (p>0,05) yönetici değişikliği yapan işletmeler ile yönetim değişikliğine gitmeyen işletmeler arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

4.2.5.Bulguların Genel Değerlendirmesi

Araştırmadan elde edilen bulgular genel olarak şöyle değerlendirilebilir:

Araştırmaya dahil edilen işletmelerin finansal bilgi manipülasyonu yapma olasılıklarını gösteren Mi değerlerine yönelik ortalama değerler çeşitli farklılıklar göstermektedir. Mi1999, MiUFRS ve MiTR ortalama değerleri grupların tümü itibariyle "finansal bilgi manipülasyonu olmadığını" göstermektedir. Lakin araştırmaya katılan işletmeleri yönetici/yönetim değişikliğine giden ve yönetici/yönetim değişikliğine gitmeyen işletmeler olarak gruplara ayırarak ortalamalar arasındaki farklılıklar istatistiksel analize tabi tutulduğunda, yönetici/yönetim değişikliğine giden işletmelerin Mi değerleri, diğer gruplara göre istatiksel olarak daha yüksektir. (Bkz Tablo 5.) Bu farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğu Mi değeri sadece MiUFRS değişkeninde ortaya çıkmıştır.

MiUFRS değeri açısından yönetim/yönetici değişikliğine giden işletmelerle ile yönetim/yönetici gitmeyen işletmeler arasında yukarıda belirtildiği üzere istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Yönetici değişimine giden işletmelerin ortalama MiUFRS değeri 0,4798'dir. Bu değer "0.2799 ile 0.5850 arasında" olduğundan finansal bilgi manipülasyon yapma olasılığı hakkında *ciddi* bir bulgu olduğu sonucuna varılabilir. Bu farklılığın nedeni olarak işletmelerdeki yönetici/yönetim değişikliği olduğu %95 olasılıkla söylenebilir.

SONUÇ

İşletmelerin finansal tablolarındaki bilgiler gerçek mali durumu, faaliyet sonuçlarını ve nakit akışlarını doğru ve eksiksiz yansıtmalıdırlar. Yönetimin sorumluluğunda olan finansal raporlarda kimi zaman, muhasebe düzenlemelerinde yer alan esneklik ve boşluklardan yararlanılarak manipülasyon adı verilen yanıltmalar yapılabilmektedir. Genel olarak finansal bilgi manipülasyonları adı verilen bu yanıltmalar son dönemlerde halka açık işletmelerde sık görülmeye başlanmıştır.

Gerek uluslararası gerekse ulusal literatürde CEO düzeyindeki yöneticilerin performansları üzerinde birçok çalışma yapılmış genellikle üst yöneticilerin primlerinin işletme başarısına endeksli olarak belirlenmesinin finansal bilgi manipülasyonlarına neden olabileceği ortaya konulmuştur.

Bu araştırma işletmelerde üst düzeyde yapılan yönetim/yönetici değişikliklerinin finansal bilgi manipülasyonuna neden olup olmadığı üzerinedir. Bu bağlamda Borsa İstanbul'daki imalat sektöründe yer alan işletmelerin 2017-2018 yılındaki finansal tablolarında Beneish modeline göre manipülasyon yapma olasılık skorları hesaplanarak, yönetim/yönetici değişikliğine giden işletmeler ile yönetim/yönetici değişikliğine gitmeyen işletmeler arasında bu skorlar arasındaki farklar istatistiksel olarak test edilmiştir.

Araştırmada sonuç olarak, yönetici/yönetim değişikliğine giden işletmeler ile yönetici/yönetim değişikliğine gitmeyen işletmeler arasında sadece MiUFRS değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Beneish modelinde kullanılan ve finansal bilgi manipülasyonu yapılma olasılığını gösteren diğer Mi1999 ve MiTR değeri açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık çıkmamıştır. Bunun açıklaması olarak MiUFRS değerinin hesaplandığı modeldeki finansal değişkenlere bakmak gerekir. MiUFRS değerinin hesaplandığı Beneish vd.'nin (2003) yılındaki çalışmasında, böyle bir değişikliğe gidilmesinde gerekçe olarak; "uluslararası finansal raporlama / muhasebe standartlarının artık daha geniş kullanım alanı olduğu ve modeldeki "tahakkuklar oranı"'nın nakit akım tablosundan hesaplanmasının daha doğru olduğu yönünde açıklama" sunulmuştur. Diğer manipülasyon olasılığını gösteren Mi değişkenlerindeki Tahakkuklar oranı, bilanço ve gelir tablosu bilgilerinden hesaplanmaktadır.

Çalışmadan elde edilen bu sonuç, araştırma kapsamındaki işletmelerin de aynı zamanda UFRS'ye uyumlu finansal raporlama düzenlemelerinden dolayı önemli

olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla manipülasyon olasılığını gösteren modellerde, bilanço ve gelir tablosundan hesaplanan tahakkuklar oranı yerine nakit akım tablosundaki bilgilerden hesaplanan tahakkuklar oranının kullanılması büyük temizlik türündeki manipülasyonlarda daha ayırt edici olacağı düşünülmektedir.

Araştırmadan elden edilen bulgular içerisinde, yönetici/yönetim değişikliğine giden işletmelerin genel olarak manipülasyon yapma olasılıkları (Mi değerlerinin) diğer grubun ortalamalarına göre daha yüksek olarak tespit edilmiştir. Bu durum genel olarak finansal bilgi manipülasyonu yapılma olasılığının yönetici değiştiren işletmelerde göreli olarak yüksek olduğunu ifade etmektedir. Dolayısıyla yönetici değişimine gitmeyen işletmelerde de finansal bilgi manipülasyonu yapma olasılığının diğer gruba göre düşük olduğu söylenebilir. Yönetici değişikliğinin gönüllü veya zorunlu olup olmadığı, rutin bir değişim olup olmadığı gibi konularda tam bir bilgi edinilemediğinden bu konuyla ilgili yapılacak çıkarsamalar belli sınırlar içerisinde kalmaktadır.

Elde edilen bulguları araştırma kapsamı olan "İmalat sektörü" açısından da değerlendirmek gerekir. Bu açıdan sektördeki üst düzey yöneticilerden beklenen nitelikler/uzmanlıklar, üst düzey yöneticilere verilen teşvik sistemleri, rekabet düzeyi gibi faktörlere bakılması gerekir. Fakat imalat sektörünün birbirinden çok farklı özelliklere sahip birçok alt sektörden oluşması, genel olarak değerlendirme yapmayı nispeten güç hale getirmektedir.

Genel olarak imalat sektörü özel teknik uzmanlık gerektiren işleri bünyesinde barındıran bir özelliğe sahiptir. Örneğin Gıda sektörü, kimya veya metal eşya sektöründe spesifik üretim süreçleri yer almaktadır. Bu sektörlerde mühendis kökenli birçok üst düzey yönetici bulunabilmektedir. Dolayısıyla uzmanlığa ve bu tecrübeye ihtiyacın yüksek olduğu bu sektörde üst düzey yöneticilerin sık değişmesi pek söz konusu olmaz. Fakat bir banka genel müdürünün istifa edip başka bir bankada göreve başlaması çok sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Bu açıklamalar ışığında araştırma kapsamında imalat sektöründe tespit edilen yönetici değişikliklerinin büyük bir olasılıkla rutin olmayan veya zorunlu değişikliklerden olması bu işletmelerdeki manipülasyon olasılıklarının yüksek olmasını da teorik olarak açıklamaktadır. Çünkü büyük temizlik muhasebesiyle ilgili yapılan önceki çalışmalarda da tespit edildiği üzere rutin olmayan yönetici değişiklikleri manipülasyon olasılığını yükseltmektedir. Bunun yanında sektörel olarak üst düzey yöneticilere uygulanan teşvik prim sistemleri,

yüksek rekabetin getirdiği baskıcı hedefler gibi faktörler açısından çıkarsama yapmak, eldeki verilerle pek mümkün değildir. Bu konu başka çalışmalarda ele alınabilir.

Sonuç olarak sermaye piyasalarındaki yatırımcılar, işletmelerdeki yönetici/yönetim değişikliklerini yakından takip etmeli ve MiUFRS değerine bakarak işletmelerin finansal bilgi manipülasyon olasılıklarını değerlendirilebilir. Ayrıca bu araştırmadan elde edilen sonuçlardan yararlanarak, büyük temizlik muhasebesi konusu, farklı sektörlerde uygulanabilir, araştırmanın kapsadığı dönemler genişletilerek başka çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

ACFE (2018). "Report To The Nations 2018 Global Study on Occupational Fraud and Abuse", www.acfe.com

Aktan, C. C. (2005). "Kurumsal Şirket Yönetimi". *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 150-161.

Ali Shah, S. Z., Butt, S. A., & Bin Tariq, D. (2011). "Use Or Abuse Of Creative Accounting Techniques". *International Journal of Trade, Economics and Finance*, 2(6).

Allen, F. & Gale, D. (1992*)*. "Stock Price Manipulation". *Review of Financial Studies* 5(3), 503-529.

Altay, S. A. (2016). *Şirketin Merkezine Doğru Yolculuk: CEO*. DL Attorneys at Law.

Alp, A. ve Kılıç, S. (2014). "*Kurumsal Yönetim Nasıl Yönetilmeli"* 1.Baskı, İstanbul: Doğan Kitap

Altunışık R. vd. (2012). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri,* Sakarya Yay. 7.Baskı, 2012.

Amat, O., Blake, J., & Dowds, J. (1999). "The Ethics Of Creative Accounting". *Economics Working Paper, 349*, 715-736.

Avşarlıgil, Nuri. (2010). "Finansal Tabloların Manipülasyonunda Yaratıcı Muhasebe Uygulama Teknikleri ve Beneish Modeli İle Bir Uygulama", Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta.

Barton, J.; Sımko, P. J. (2002). The Balance Sheet As An Earnings Management Constraint. *The Accounting Review*, V. 77, N. S-1, P. 1-27, Issn 0001-4826.

Bayırlı Rıdvan (2006). "Yaratıcı Muhasebe, Etik Firma Değeri ve Örnek Bir Uygulama". Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Ankaras

Baysal, İ.O., (2011). "Sermaye Piyasasında Manipülasyon Suçu".Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara

Beasley Mark S., Joseph V. Carcello, Dana R. Hermanson, and Paul D. Lapides (*2000), "*Fraudulent Financial Reporting: Consideration of Industry Traits and Corporate Governance Mechanisms". *Accounting Horizons*: December, Vol. 14, No. 4, pp. 441-454.

Bekçi, İ., Avşarlıgil, N. (2011). "Finansal Bilgi Manipülasyonu Yöntemlerinden Yaratıcı Muhasebe ve Bir Uygulama". *World Of Accounting Science*, 13(2).

Beneish, M. D. (1997*)*. "Detecting GAAP Violation: Implications For Assessing Earnings Management Among Firms With Extreme Financial Performance". *Journal of accounting and public policy, 16*(3), 271-309.

Beneish, M. D. (1999*)*. "The Detection Of Earnings Manipulation". *Financial Analysts*

Journal, *55*(5), 24-36.

Beneish, M. D., Lee, C. M., & Nichols, D. C. (2013). "Earnings Manipulation And Expected Returns". *Financial Analysts Journal*, *69*(2), 57-82.

Bezirci, M., & Karahan, N. S. (2015). "Muhasebe Kayıt Sürecindeki Manipülasyonların Neden ve Sonuç İlişkisinin Değerlendirilmesi". *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, *15*(29), 216-240.

Bilaloğlu Eda, (2008), "Üst Düzey Yönetim Değişikliklerinin Finansal Performansa Etkisi", Gebze Yüksek Teknoloji Üniversitesi SBE, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.

Blake, J., Amat, O. & Clarke, J. (1995), "Managing The Economic İmpact Of Accounting Regulation: The Spanish Case", *European Business Review*, 6., p26-34

Borokhovich, K., Brunaski, K., Donahue, M., & Harman, Y. (2006). The importance of board quality in the event of a CEO death. *The Financial Review, 41*, 307-337.

Burg Valantin, Pierk Joachin, Scheniert Tobias (2013), "Big Bath Accounting and CEO Overconfidence" https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2244870

Canbulut, G. (2008). "Finansal Bilgi Manipülasyonu ve Örnek Bir Uygulama". DEÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Cemalcılar ve Önce (1999), "*Muhasebenin Kuramsal Yapısı"*, Anadolu Üniversitesi Yayınları NO:1093, Eskişehir

Christensen, T. E., Paik, G. H., & Stice, E. K. (2008). "Creating A Bigger Bath Using The Deferred Tax Valuation Allowance". *Journal of Business Finance & Accounting*, 35(5-6), 601-625.

Copeland Ronald (1968). Income Smoothing, Journal of Accounting Research, Vol 6. p.101-116.

Darman, G. M. (2004*). Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının Kurumsal Yönetim Üzerine Etkisi. Erişim Adresi* http://www.cgscenter.org/doc/ufrsninkurumsal yonetimuzerindeetkileri.pdf

Davis, J. H., Schoorman, F. D., & Donaldson, R. (1997). Toward a Stewardship Theory of Management. *Academy of Management Review*, C: 22, No:1, ss. 20-47.

De Angelo L.(1986). "Accounting Numbers as Market Valuation Substitutes: A Study of Management Buyouts of Public Stockholders", *The Accounting Review* Vol. 61, No. 3, p. 400-420

Dechow, P. M.; Sloan, R. G.; Sweeney, A. P. (1995). "Detecting Earnings Management". *Accounting Review*, P. 193-225, Issn 0001-4826.

Demir, H. Erdal (2013). *Sermaye Piyasası Kurulu'nun Anonim Şirketlerdeki Yönetim Kuruluna İlişkin Kurumsal Yönetim İlkeleri*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul.

Demirbaş Mahmut ve Uyar, Süleyman (2006). *Kurumsal Yönetim İlkeleri ve Denetim*

Komitesi, Güncel Akademi Yayıncılık, İstanbul,

Demir, M., & Arslan, Ö. (2015). "Banka Ticari Kredi Yetkililerinin Bakış Açılarıyla Finansal Tablo Manipülasyonları: Sivas İlinde Bir Araştırma." *BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar Dergisi, 9*(1), 47-81.

Demir, V., & Bahadır, O. (2007*).* "Muhasebe Manipülasyonu". *Mali Çözüm Dergisi,* 17(84), 103-119.

Dhaliwal Dan S., Salamon Gerald, ve Smith E.Dan (1982) "The Effect of Owner Versus Management Control on The Choice of Accounting Methods", *Journal of Accounting and Economics,* Vol 4, Issue 1, 41-53.

Doğan, M., Ağca, V., & Karayel, M. (2016). "Türkiye'de CEO Değişimine Etki Eden Faktörler ve Değişiminin Finansal Performans Üzerindeki Etkisi". *Business and Economics Research Journal,* 7(2), 15-27.

Doğan, M., & Karayel, M. (2016). "Yönetim Kurulu Ve Sahiplik Yapısının CEO Değişimi Üzerindeki Etkisi: Bist İmalat Endeksi'nde Faaliyet Gösteren İşletmelar Üzerine Bir Araştırma". *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 8(14), 366-383.

Durmuş, A. H. (2017). "Yaratıcı Muhasebenin Sınırları". *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 16(31), 95.

Efil İsmail (2004), İşletme Yönetimi, Aktüel Yayınları

Elitaş, B. L. (2013). "Muhasebe Manipülasyonu ve Muhasebe Bilgi Kalitesine Etkisi". Muhasebe ve Finansman Dergisi(58), 41-54.

English-Turkish Modern Business World Dictionary, (1994), Gürol Ender ve Kılıçlıoğlu Ali, Cem Yayınevi.

Erol, M., ve Aslan, M. (2016). "Muhasebe Manıpülasyon Yöntemlerinden Agresif Muhasebe ve Bır Uygulama". *Muhasebe ve Denetime Bakış, Accounting & Auditing Review*, 16(49), 19.

Farah B., Big Bath Acounting Theory (Çevirimiçi 10 Temmuz 2019) http://farahsblog123.blogspot.com/2016/12/big-bath-accounting-theoryearnings.html

Fiechter, P., ve Meyer, C. (2010). "Big Bath Accounting Using Fair Value Measurement Discretion During The Financial Crisis. Paper presented at the American Accounting Association Annual Meeting, San Fransisco.

Genç, M. (2018). "Spk'dan Bağımsız Denetim Yetkisi Almış Denetim Şirketlerindeki Denetçiler Açısından Yaratıcı Muhasebe Uygulamalarının Değerlendirilmesi". *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 347-368.

Gözütok Nilüfer, "Türk CEO'nun Ömrü Üç Yıla Kadar Düştü," *Capital Dergisi,* 1 Aralık 2006, (Çevirimci) http://www.capital.com.tr

Güney Salih (2007). "*Yönetim ve Organizasyon"*, Nobel Yayınları 2. Baskı.

Gürüz Demet ve Gürel Emet (2007). *Yönetim ve Organizasyon*, 2.Baskı, Nobel Bilimsel Yayınları.

Gürbüzel Aslı E.Usluer (2019), "İcra Kurulu", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 142.

Healy Paul M. (1985). "The Effect of Bonus Schemes on Accounting Decisions". *Journal of Accounting and Economics,* 7, 85-107.

Healy Paul M. ve Wahlen James M. (1999). "A Review of The Earnings Management Literature and Its Implications for Standard Setting".Kelley School of Bussiness, Ind.

Ishak R. Ku Ismail, ve S.Abdullah (2013). "CEO Succession And Firm Performance: Evidence From Publicly Listed Malaysian Firms", *Management Journal of Accounting and Finance* 9(2)p.29-48

İmişiker, S. ve Taş, B. K. O. (2013) "Which firms are more prone to stock market manipulation?" Emerging Markets Review, 16: 119-130.

Jones J. (1991). "Earnings Management During Import Relief Investigation". *Journal Of Accounting Research*, Vol 29 N, 2.

Jones, M. (2011). *Creative Accounting, Fraud And International Accounting Scandals.* John Wiley & Sons.

Levitt Arthur, (1998) çevirimiçi https://www.sec.gov/news/speech/speecharchive/1998/spch220.txt 10/05/2019

Kara, S., Sakarya, Ş., & Aksu, M. (2016*).* "Beneish Modeli İle Kazanç Manipülasyonunun Tespit Edilmesi: BIST Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Uygulama". *Journal of Alanya Faculty of Business/Alanya Isletme Fakültesi Dergisi,* 8(2).

Kamu Gözetimi Kurumu (2019), Kavramsal Çerçeve. (Çevirimiçi www.kgk.gov.tr 2019)

Karasu Rauf (2013). "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu İle Anonim Şirketlerde Kurumsal Yönetim İle İlgili Getirilen Yenilikler", *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 4 Sayı:2

Kim Tim "Samsung Leader's Verdict İs Expected To Come Out Soon" (Çevirim içi 11 April, 2019, https://newsarticleinsiders.com/did-samsung-do-big-bath-accounting)

Koçel Tamer (2015). *İşletme Yöneticiliği*, 16.Baskı, Beta Yayınları, İstanbul

Küçüksözen, C. (2004). *Finansal Bilgi Manipülasyonu: Nedenleri, Yöntemleri, Amaçları, Teknikleri, Sonuçları ve İMKB Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Çalışma*: Sermaye Piyasası Kurulu. ISBN 9756951885. Ankara Üniversitesi, SBE., Basılmış Doktora Tezi

Mamo, J., A. Aliaj (2014), "Accounting Manipulation and Its Effects in the Financial Statements of Albanian Entities", *Interdisplinary Journal of Research and Development*, 1(2), 55-60.

Menteş Süleyman A. (2008), "Kurumsal Yönetişim Etkinlik Ölçüm Aracı Olarak Tepe Yöneticisi Değişimi: Türkiye Uygulaması", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul.

Moore Michael (1973). "Management Changes and Discretionary Accounting Decisions", *Journal of Accounting Research* Vol. 11, No. 1, p. 100-107

Mulford, C. W., Comiskey, E.E.,(2002). *The Financial Numbers Game, Detecting Creative Accounting Practices* John Wiley & Sons.

Müftüoğlu, Tamer (1995), İşletme İktisadı, Turhan Kitabevi, Ankara

Nazlıoğlu, B. (2018). "Yaratıcı Muhasebe ve Bankalar Üzerine Bir Uygulama". Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara

Riyadi, A., Utami, W., & Nugroho, L. (2018). "Original Paper Potential Big Bath Accounting Practice in CEO Changes (Study on Manufacturing Companies Listed in Indonesia Stock Exchange". *International Journal of Accounting and Finance Studies* Vol. 1, No. 2, 2018

OECD 2004 Principles of Corporate Governance,, (Çevrimiçi) http://www.oecd.org/corporate/ca/corporategovernanceprinciples/31557724.pdf 15.07.2019

Öcal, N., Atasoy, Y., & Öcal, Ö. (2017). "Muhasebe Bazlı Kazanç Manipülasyonunun Tespitinde Kullanılan Beneish Modelinin Test Edilmesi". 21. Finans Sempozyumu, Balıkesir.

Özcan, R. (1997). *Hisse Senedi Piyasalarında Manipülasyon Stratejileri.* İMKB

Özsoy, Z. (2011). "Kurumsal Yönetim ve Yönetim Kurulları". *İmge Kitabevi Yayınları, Ankara Dergisi* 13(49), 19-42.

Ölmez, İzzet Uğur (2018*). Manipulation Of Financial Information In Terms Of Investment Decision And A Practice With Beneish Model,* Bahçeşehir Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.

Özden, V. E. Altuk (2013). Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının Kar Yönetimine Etkisi: Bağımsız Denetçilerin Algıları Üzerine Bir Araştırma. Basılmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Özerhan Yıldız ve Sultanoğlu Banu (2018), "*MSUGT-TMS/TFRS Karşılaştırmalı Uygulamalı BOBİ Finansal Raporlama Standartları",* 1.Baskı, Gazi Kitapevi, Ankara

Peek, E., (2004) 'The Use of Discretionary Provisions in Earnings Management: Evidence from The Netherlands,' *Journal of International Accounting Research,* Vol. 3, Is. 2, p. 27-43

Pourciau,, (1993), "Earnings Management and Nonroutine Executive Changes", *Journal of Accounting and Economics,* Vol:16, pg: 317-336.

Schaffer Utz, Jan-Philipp Lüdtke, D. Bremer, Matthias H., (2012). "The Effect Of Accounting Standards On Big Bath Behavior", Z Betriebswirtsch 82, p.47–73

Sevilengül Orhan (2005), *Genel Muhasebe*, Gazi Kitapevi, 12. Baskı, Ankara

Sevin Dilek ve Küçük Soner (2016) "İşgörenlerin Rekreasyonel Etkinliklere Katılım Düzeyleri İle Çalışma Performansları Arasındaki İlişkiyi Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma", Journal of Recreation and Tourism Research, Vol3, Is.1.,24-31.

Skinner Douglas ve Sloan Richard G. (2002). "Earnings Surprises, Growth Expectations, and Stock Returns or Don't Let an Earnings Torpedo Sink Your Portfolio", *Review of Accounting Studies*, Vol 7, Issue 2-3, p.289-312

Stolowy, H. ve Breton, G. (2000) "A Review of Research on Accounts Manipulation" 23rd Annual Congress of European Accounting Association, Munich.

Stolowy H., G. Breton (2003), A Literatüre Review of Accounting Manipulation, Association Francophone Compatibilite, Vol 9.

Stolowy H., G. Breton (2004), "Accounts Manipulation: A Literature Review and Proposed Conceptual Framework", *Review of Accounting and Finance*, 3(1), 5-92.

Stolowy, H., M.J. Lebas (2006), *Financial Accounting and Reporting: A Global Perspective*, 2. Baskı, Cengage Learning.

Şengül Duygu Çelikay (2017), "Kurumsal Yönetim Uygulamalarının Vergiden Kaçınma Davranışı Üzerindeki Etkileri: Borsa İstanbul İşletmeleri Üzerine Bir İnceleme, Esk. Osmangazi Üniversitesi, Basılmamış Doktora Tezi, Eskişehir

Tabachnick, B.G., Fidell, L.S. (2013). *Using Multivariate Statistics*, 6.edition, Pearson, Boston

Tepeli, A. G. Y., & Kayıhan, A. G. B. (2016). *Muhasebe Manipülasyonunun Beneish Modeli İle Tespit Edilmesi: Bist Gıda Maddeler Sanayi Sektörü'nde Bir Uygulama*. Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 14(4), 245-264.

Tokuga, Y., & Yamashita, T. (2011). *Big Bath and Management Change.*

Tosunoğlu Büşra (2010). İç Denetimin İşletmenin Yönetim Fonksiyonları ve Performansları Üzerindeki Etkilerine Yönelik Bir Araştırma. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Turan, G. (2006). "Şirketlerin Performansı, Yönetim Yapıları Ve Üst Düzey Yönetici Değişimleri Arasındaki İlişkinin Analizi". İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

Tüsiad, K. Y. E. İ. U. (2002). *Kodu: Yönetim Kurulunun Yapısı ve İşleyişi*. Yayın no: TÜSİAD, 2002-2012.

Türk Dil Kurumu TDK, (2005), Türkçe Sözlük, 10.baskı.

Türk Ticaret Kanunu 6102 Sayılı, Resmi Gazete (2011)

Ulziibat Sarangoo (2017). Genel Müdür Değişikliği Duyurularının Pay Getirileri Üzerindeki Etkisinin Ölçülmesi: Bist Şirketleri Örneği, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi

Uzunoğlu Hayrettin (2018)," Finansal Bilgi Manipülasyonu: Bıst Sınai Endeksi (Xusın) Uygulaması", Hacettepe Üniversitesi SBE, Basılmamış Doktora Tezi

Xie Biao, Davidson W., Dadalt Peter (2003). " Earnings Management and Corporate Governance: The Role of the Board and the Audit Committee", Journal of Corporate Finance, Vol 9 (3), p.295-316

Walsh P., Craig ve Clarke, (1991), Big Bath Accounting' Using Extraordinary Items Adjustments: Australian Empirical Evidence", Journal of Business Finance & Accounting, Vol:18, p.173-189.

Yaşar, Alparslan (2011). "Bağımsız Dış Denetim Kalitesinin Kar Yönetimi Üzerine Etkisi:İMKB'de Kayıtlı İşletmeler Üzerine Bir Araştırma", Basılmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yel, T. (2012). "Kâr Kalitesi ve Hisse Senedi Getirileri Arasındaki İlişkinin İMKB'de Test Edilmesi", *Uluslararası Yönetim, İktisat ve İşletme Dergisi*, 8 (16), 119-136.

Yörük Nevin ve Doğan Ebubekir (2009). *Finansal Bilgi Manipülasyonu ve Finansal Bilgi Manipülasyonunun Belirlenmesine Yönelik İ.M.K.B'da Bir Araştırma*, 1.Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara

Yusoff, Wan. F., & Alhaji, I. A. (2012). Insight of Corporate Governance Theories. *Journal of Business and Management, 1*(1), 52 - 63.

Yu, C.-F. (2012). *CEO Turnover, Earnings Management, And Big Bath.* Available at *SSRN, 2165123.*

Zemenkova Lenka (2015), "Big Bath as a Determinant of Creative Accounting in Small and Micro Enterprises", Acta Unıversıtatıs Agrıculturae Et Sılvıculturae Mendelıanae Brunensıs Vol 63, No:5

EK -1 **CEO/İCRA KURULU BAŞKANI/GENEL MÜDÜR DEĞİŞTİREN İŞLETMELER**

İşletme No	İşletme Adı	2016 DAKİ YÖNETİCİ	2017 DEKİ YÖNETİCİ	2018 DEKİ YÖNETİCİ	2016-2017 DÖNEMİ DEĞİŞENLER	2017-2018 DÖNEMİ DEĞİŞENLER
2	ADANA ÇİMENTO SANAYİİ T.A.Ş.	MEMİŞ VANLI	HASAN YALÇINKAYA	Genel Müdür - CUMHUR ŞAHİN-Levent Öncel	1	1
4	AFYON ÇİMENTO SANAYİ T.A.Ş.	MUTLU DOĞRUÖZ	GÜROL ÖZER	Ülkü ÖZCAN- TAMER SAKA(İCRA BAŞKANI)	1	1
11	ALTINYAĞ KOMBİNALARI A.Ş.	MAHİR BORA YILMAZ	İSMAİL PASLANMAZ	Mehmet DİKKAYA	1	1
33	BOLU ÇİMENTO SANAYİİ A.Ş.	İBRAHİM KERETLİ	YILDIRAY YILDIZ	Genel Müdür-Yakup Kadri YENİCE	1	1
43	ÇEMAŞ DÖKÜM SANAYİ A.Ş.	ÖMER AZAK	HÜSEYİN ÖZEL	M. Kaan Özkan	1	1
90	İSKENDERUN DEMİR VE ÇELİK A.Ş.	Recep ÖZHAN	TOKER ÖZCAN	MESUT KEYFLİ	1	1
170	ÜNYE ÇİMENTO SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	YILDIRAY YILDIZ	YAKUP KADRİ YENİCE	Genel Müdür-Deniz ARSLAN	1	1
178	YÜNSA YÜNLÜ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	FAHREDDİN CEM ÇELİKOĞLU	SEMİH UTKU	Nuri Refik Düzgören	1	1
6	AKIN TEKSTİL A.Ş.	M. ESAT HAKSAL	İcra Başkanı Ragıp AKIN / Genel Müdür Fatih GÖÇMEN	İcra Başkanı Ragıp AKIN / Genel Müdür Fatih GÖÇMEN	1	0
13	ANADOLU EFES BİRACILIK VE MALT SANAYİİ A.Ş.	Robin Michael Goetzsche	John Gavin Hudson	John Gavin Hudson	1	0
17	ASLAN ÇİMENTO A.Ş.	HALİM TEKKEŞİN	Murat İdris SELA	Murat İdris SELA	1	0
25	BANVİT BANDIRMA VİTAMİNLİ YEM SANAYİİ A.Ş.	EROL TURGUT GÖRENER	Fadi Felfeli	Fadi Felfeli	1	0
34	BORUSAN MANNESMANN BORU SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Semih Özmen	Zafer Atabey	Zafer Atabey	1	0
37	BRİSA BRIDGESTONE SABANCI LASTİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Ahmet Yiğit GÜRÇAY	AHMED CEVDET ALEMDAR	Ahmed Cevdet ALEMDAR	1	0
38	BURÇELİK BURSA ÇELİK DÖKÜM SANAYİİ A.Ş.	FARUK KÖROĞLU	ŞAFAK ÇAPAR	ŞAFAK ÇAPAR	1	0
45	ÇİMBETON HAZIRBETON VE PREFABRİK YAPI ELEMANLARI SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Paolo Zugaro	VEYSİ TANER AYKAÇ	VEYSİ TANER AYKAÇ	1	0
46	ÇİMENTAŞ İZMİR ÇİMENTO FABRİKASI T.A.Ş.	Paolo Zugaro	VEYSİ TANER AYKAÇ	VEYSİ TANER AYKAÇ	1	0

49	DAGİ GİYİM SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Fatih TÜRK	Mahmut Nedim KOÇ	Mahmut Nedim KOÇ	1	0
51	DEMİSAŞ DÖKÜM EMAYE MAMÜLLERİ SANAYİ A.Ş.	HAKAN YAŞAR	Emre GİRAY	Emre GİRAY	1	0
58	DOĞAN BURDA DERGİ YAYINCILIK VE PAZARLAMA A.Ş.	MEHMET YAKUP YILMAZ	MELİH CEM BAŞAR	Melih Cem Başar (İcra Kurulu Başkanı)	1	0
73	EREĞLİ DEMİR VE ÇELİK FABRİKALARI T.A.Ş.	SEDAT ORHAN	SEDAT ORHAN	Salih Cem Oral	1	0
82	GOODYEAR LASTİKLERİ T.A.Ş.	PIETRO SALETTA	PIETRO SALETTA	Mahmut Sarıoğlu	1	0
93	İZOCAM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.	A. Nuri Bulut	LEVENT GÖKÇE	Levent Gökçe	1	0
94	JANTSA JANT SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	ERCAN ÇERÇİOĞLU	Murahhas Üye Ercan Çerçioğlu / Genel Müdür Murat Yeter	Murahhas Üye Ercan Çerçioğlu / Genel Müdür Murat Yeter	1	0
102	KENT GIDA MADDELERİ SANAYİİ VE TİCARET A.Ş.	ÖMER CAN BUHARALI	MEHMET İHSAN KARAGÖZ	MEHMET İHSAN KARAGÖZ	1	0
104	KLİMASAN KLİMA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	TEVFİK GÜNHAN	Can Sayar	Can Sayar	1	0
107	KORDSA TEKNİK TEKSTİL A.Ş.	CENK ALPER	Ali Çalışkan	Ali Çalışkan	1	0
109	KÜTAHYA PORSELEN SANAYİ A.Ş.	AHMET RÜŞTÜ DÜVER (GM)	CEMAL KAYA KINALİ (MALİ İŞLER GM MD YARD	CEMAL KAYA KINALİ (MALİ İŞLER GN MD YARD	1	0
112	MARDİN ÇİMENTO SANAYİİ VE TİCARET A.Ş.	Ayhan Ulupınar	Birol KIRAÇ	Birol KIRAÇ	1	0
136	ROYAL HALI İPLİK TEKSTİL MOBİLYA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Taner Nakıboğlu	MEHMET NAZİF KOCA	MEHMET NAZİF KOCA	1	0
171	VANET GIDA SANAYİ İÇ VE DIŞ TİCARET A.Ş.	Tekin Küçükali	YAĞMUR ÖZTÜRK	YAĞMUR ÖZTÜRK	1	0
9	ALKİM ALKALİ KİMYA A.Ş.	NİHAT ERKEN	NİHAT ERKEN	İlhan Kınacı	0	1
22	BAK AMBALAJ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	MURAT YILDIZ	MURAT YILDIZ	Mehmet Emin Bozdağ	0	1
32	BİRLİK MENSUCAT TİCARET VE SANAYİ İŞLETMESİ A.Ş.	YAŞAR KÜÇÜKÇALIK	YAŞAR KÜÇÜKÇALIK	TAHİR GÖKHAN YÜCE-MEHMET SOYARICI	0	1
36	BOSSA TİCARET VE SANAYİ İŞLETMELERİ T.A.Ş.	CAN UĞURCAN KANTÜL	CAN UĞURCAN KANTÜL	Onur Duru	0	1
42	ÇELİK HALAT VE TEL SANAYİİ A.Ş.	KUBİLAY KEÇELİOĞLU	KUBİLAY KEÇELİOĞLU	Selim Baybaş (İcra Kurulu Başkanı)	0	1
47	ÇİMSA ÇİMENTO SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	NEVRA ÖZHATAY	NEVRA ÖZHATAY	Ülkü ÖZCAN	0	1
52	DENİZLİ CAM SANAYİİ VE TİCARET A.Ş.	ERSAN TOKMAK	ERSAN TOKMAK	Mehmet Önen	0	1
59	DOĞTAŞ KELEBEK MOBİLYA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	KADİR ERSİN SERBES	KADİR ERSİN SERBES	Davut Doğan - CEO	0	1
87	HÜRRİYET GAZETECİLİK VE MATBAACILIK A.Ş.	ÇAĞLAR GÖĞÜŞ	ÇAĞLAR GÖĞÜŞ	Mehmet Soysal	0	1

113	MARSHALL BOYA VE VERNİK SANAYİİ A.Ş.	Petros Katsampouris	Petros Katsampouris	Mehdi El Bok	0	1
114	MEGA POLİETİLEN KÖPÜK SANAYİ A.Ş.	SELAHATTİN LEVENT KARAÇELİK	SELAHATTİN LEVENT KARAÇELİK	EDA ÖZHAN	0	1
119	NİĞBAŞ NİĞDE BETON SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	TALAT AKINCI	TALAT AKINCI	Agah Durukal	0	1
137	RTA LABORATUVARLARI BİYOLOJİK ÜRÜNLER İLAÇ VE MAKİNA SANAYİ TİCARET A.Ş.	Reşat ULTAV	Reşat ULTAV	Ayşe Terzi	0	1
146	SERVE FİLM PRODÜKSİYON EĞLENCE A.Ş.	Cemalettin Doğan	Cemalettin Doğan	mustafa uğur bayraktar	0	1
156	TEMAPOL POLİMER PLASTİK VE İNŞAAT SANAYİ TİCARET A.Ş.	Hasan Ahmet ESKİCİ	Hasan Ahmet ESKİCİ	Genel Koordinatör : Mustafa Sancak	0	1
				Toplam	31	23

EK -1
DEVAMI

CEO/İCRA KURULU BAŞKANI/GENEL MÜDÜR DEĞİŞTİRMEYEN İŞLETMELER

İşletme No	İşletme Adı	2016 DAKİ YÖNETİCİ	2017 DEKİ YÖNETİCİ	2018 DEKİ YÖNETİCİ	2016-2017 DÖNEMİ DEĞİŞENLER	2017-2018 DÖNEMİ DEĞİŞENLER
1	ACISELSAN ACIPAYAM SELÜLOZ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	ZAFER KARAGÖL (Genel Müdür)	ZAFER KARAGÖL (Genel Müdür)	ZAFER KARAGÖL (Genel Müdür)	0	0
3	ADEL KALEMCİLİK TİCARET VE SANAYİ A.Ş.	Evrim Hizaler Aydın	Evrim Hizaler Aydın	Evrim Hizaler Aydın	0	0
5	AKÇANSA ÇİMENTO SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Umut Zenar	Umut Zenar	Umut Zenar	0	0
7	AKSA AKRİLİK KİMYA SANAYİİ A.Ş.	Cengiz Taş	Cengiz Taş	Cengiz Taş	0	0
8	ALARKO CARRIER SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Hilmi Önder Şahin	Hilmi Önder Şahin	Hilmi Önder Şahin	0	0
10	ALKİM KAĞIT SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Mehmet Tekin Salt	Mehmet Tekin Salt	Mehmet Tekin Salt	0	0
12	ANADOLU CAM SANAYİİ A.Ş.	Abdullah Kılınç	Abdullah Kılınç	Abdullah Kılınç	0	0
14	ANADOLU ISUZU OTOMOTİV SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Yusuf Tuğrul Arıkan	Yusuf Tuğrul Arıkan	Yusuf Tuğrul Arıkan	0	0
15	ARÇELİK A.Ş.	Hakan H. Bulgurlu	Hakan H. Bulgurlu	Hakan H. Bulgurlu	0	0
16	ARSAN TEKSTİL TİCARET VE SANAYİ A.Ş.	Burak ARIKAN	Burak ARIKAN	Burak ARIKAN	0	0
18	A.V.O.D. KURUTULMUŞ GIDA VE TARIM ÜRÜNLERİ A.Ş.	Burak Kızak	Burak Kızak	Burak Kızak	0	0
19	AYES ÇELİK HASIR VE ÇİT SANAYİ A.Ş.	HALİL DOĞAN	HALİL DOĞAN	HALİL DOĞAN	0	0
20	AYGAZ A.Ş.	Gökhan Tezel	Gökhan Tezel	Gökhan Tezel	0	0

21	BAGFAŞ BANDIRMA GÜBRE FABRİKALARI A.Ş.	Yahya Kemal Gençer	Yahya Kemal Gençer	Yahya Kemal Gençer	0	0
23	BALATACILAR BALATACILIK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	ALİ ÇAKIROĞLU	ALİ ÇAKIROĞLU	ALİ ÇAKIROĞLU	0	0
24	BANTAŞ BANDIRMA AMBALAJ SANAYİ TİCARET A.Ş.	Fatih ERDAN	Fatih ERDAN	Fatih ERDAN	0	0
26	BAŞTAŞ BAŞKENT ÇİMENTO SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	HÜSEYİN BURAK AKIN	HÜSEYİN BURAK AKIN	HÜSEYİN BURAK AKIN	0	0
27	BATIÇİM BATI ANADOLU ÇİMENTO SANAYİİ A.Ş.	Necip TERZİBAŞIOĞLU	Necip TERZİBAŞIOĞLU	cra Başkanı: Tufan ÜNAL / Genel Müdür: Necip TERZİBAŞIOĞLU	0	0
28	BATISÖKE SÖKE ÇİMENTO SANAYİİ T.A.Ş.	Necip TERZİBAŞIOĞLU	Necip TERZİBAŞIOĞLU	İcra Başkanı: Tufan ÜNAL / Genel Müdür: Necip TERZİBAŞIOĞLU	0	0
29	BERKOSAN YALITIM VE TECRİT MADDELERİ ÜRETİM VE TİCARET A.Ş.	Enis Aldıkaçtı	Enis Aldıkaçtı	Enis Aldıkaçtı	0	0
30	BİLİCİ YATIRIM SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	MEHMET ALİ BİLİCİ	MEHMET ALİ BİLİCİ	MEHMET ALİ BİLİCİ	0	0
31	BİRKO BİRLEŞİK KOYUNLULULAR MENSUCAT TİCARET VE SANAYİ A.Ş.	VEDAT KARCI	VEDAT KARCI	VEDAT KARCI	0	0
35	BOSCH FREN SİSTEMLERİ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	METİN KARTAL	METİN KARTAL	METİN KARTAL	0	0
39	BURÇELİK VANA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	RAGIP ERGÜN SERDAROĞLU	RAGIP ERGÜN SERDAROĞLU	RAGIP ERGÜN SERDAROĞLU	0	0
40	BURSA ÇİMENTO FABRİKASI A.Ş.	"Gilbert Noel Claude NATTA Genel Koordinatör Osman NEMLİ Genel Müdür"	"Gilbert Noel Claude NATTA Genel Koordinatör Osman NEMLİ Genel Müdür"	"Gilbert Noel Claude NATTA Genel Koordinatör Osman NEMLİ Genel Müdür"	0	0
41	COCA-COLA İÇECEK A.Ş.	Burak Başarır	Burak Başarır	Burak Başarır	0	0
44	ÇEMTAŞ ÇELİK MAKİNA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Nuri ÖZDEMİREL (G.M)	Nuri ÖZDEMİREL (G.M)	Nuri ÖZDEMİREL (G.M)	0	0
48	ÇUHADAROĞLU METAL SANAYİ VE PAZARLAMA A.Ş.	Kenan Aracı	Kenan Aracı	Kenan Aracı	0	0
50	DARDANEL ÖNENTAŞ GIDA SANAYİ A.Ş.	OSMAN NİYAZİ ÖNEN	OSMAN NİYAZİ ÖNEN	OSMAN NİYAZİ ÖNEN	0	0
53	DERİMOD KONFEKSİYON AYAKKABI DERİ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Ümit ZAİM	Ümit ZAİM	Ümit ZAİM	0	0
54	DESA DERİ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Burak ÇELET	Burak ÇELET	Burak ÇELET	0	0

55	DEVA HOLDİNG A.Ş.	Philipp Daniel Haas	Philipp Daniel Haas	Philipp Daniel Haas	0	0
56	DİRİTEKS DİRİLİŞ TEKSTİL SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Abdullah YİĞİTBAŞI	Abdullah YİĞİTBAŞI	Abdullah YİĞİTBAŞI	0	0
57	DİTAŞ DOĞAN YEDEK PARÇA İMALAT VE TEKNİK A.Ş.	Selim Baybaş (İcra Kurulu Başkanı)	Selim Baybaş (İcra Kurulu Başkanı)	Selim Baybaş (İcra Kurulu Başkanı)	0	0
60	DOĞUSAN BORU SANAYİİ VE TİCARET A.Ş.	Sezgin POLAT	Sezgin POLAT	Sezgin POLAT	0	0
61	DÖKTAŞ DÖKÜMCÜLÜK TİCARET VE SANAYİ A.Ş.	Sabri ÖZDOĞAN	Sabri ÖZDOĞAN	Sabri ÖZDOĞAN	0	0
62	DURAN DOĞAN BASIM VE AMBALAJ SANAYİ A.Ş.	Dikran Acemyan	Dikran Acemyan	Dikran Acemyan	0	0
63	DYO BOYA FABRİKALARI SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Serdar Oran	Serdar Oran	Serdar Oran	0	0
64	EGE ENDÜSTRİ VE TİCARET A.Ş.	AYHAN ÖZEL	AYHAN ÖZEL	Mustafa Bayraktar / Ayhan Özel	0	0
65	EGE GÜBRE SANAYİİ A.Ş.	AHMET GENCER	AHMET GENCER	AHMET GENCER	0	0
66	EGE PROFİL TİCARET VE SANAYİ A.Ş.	Ergün Çiçekçi	Ergün Çiçekçi	Ergün Çiçekçi	0	0
67	EGE SERAMİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Göksen YEDİGÜLLER	Göksen YEDİGÜLLER	Göksen YEDİGÜLLER	0	0
68	EGEPLAST EGE PLASTİK TİCARET VE SANAYİ A.Ş.	KEMAL ZORLU	KEMAL ZORLU	KEMAL ZORLU	0	0
69	EKİZ KİMYA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	HÜSNÜ EKİZ	HÜSNÜ EKİZ	HÜSNÜ EKİZ	0	0
70	EMEK ELEKTRİK ENDÜSTRİSİ A.Ş.	Zafer Arabul	Zafer Arabul	Zafer Arabul	0	0
71	EMİNİŞ AMBALAJ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Mustafa Feridun Uzunyol	Mustafa Feridun Uzunyol	Mustafa Feridun Uzunyol	0	0
72	ERBOSAN ERCİYAS BORU SANAYİİ VE TİCARET A.Ş.	Şaban ALTUNBAĞ	Şaban ALTUNBAĞ	Şaban ALTUNBAĞ	0	0
74	ERSU MEYVE VE GIDA SANAYİ A.Ş.	MEHMET YURDAL KÖKBUDAK	MEHMET YURDAL KÖKBUDAK	MEHMET YURDAL KÖKBUDAK	0	0
75	FEDERAL-MOGUL İZMİT PİSTON VE PİM ÜRETİM TESİSLERİ A.Ş.	Ergin Erkek	Ergin Erkek	Ergin Erkek	0	0
76	FORD OTOMOTİV SANAYİ A.Ş.	Haydar Yenigün	Haydar Yenigün	Haydar Yenigün	0	0
77	FORMET ÇELİK KAPI SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	MUSTAFA SEZEN	MUSTAFA SEZEN	MUSTAFA SEZEN	0	0
78	FRİGO-PAK GIDA MADDELERİ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	ALİ HAYDAR GÜÇLÜ	ALİ HAYDAR GÜÇLÜ	ALİ HAYDAR GÜÇLÜ	0	0
79	GEDİZ AMBALAJ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	İsmail Hakkı ÖZDOĞAN	İsmail Hakkı ÖZDOĞAN	İsmail Hakkı ÖZDOĞAN	0	0
80	GENTAŞ GENEL METAL SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Orhan KAHRAMAN	Orhan KAHRAMAN	Orhan KAHRAMAN	0	0
81	GERSAN ELEKTRİK TİCARET VE SANAYİ A.Ş.	YÜKSEL KARDEŞ	YÜKSEL KARDEŞ	YÜKSEL KARDEŞ	0	0

83	GÖLTAŞ GÖLLER BÖLGESİ ÇİMENTO SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Neslihan DEMİREL	Neslihan DEMİREL	Neslihan DEMİREL	0	0
84	GÜBRE FABRİKALARI T.A.Ş.	İbrahim Yumaklı	İbrahim Yumaklı	İbrahim Yumaklı	0	0
85	HATEKS HATAY TEKSTİL İŞLETMELERİ A.Ş.	EŞREF KURU	EŞREF KURU	EŞREF KURU	0	0
86	HEKTAŞ TİCARET T.A.Ş.	MUSA LEVENT ORTAKÇIER	MUSA LEVENT ORTAKÇIER	Musa Levent ORTAKÇIER	0	0
88	İHLAS EV ALETLERİ İMALAT SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Dr. Ömer Şaban Kamber	Dr. Ömer Şaban Kamber	Dr. Ömer Şaban Kamber	0	0
89	İHLAS GAZETECİLİK A.Ş.	Ukaşe Gümüşer	Ukaşe Gümüşer	Ukaşe Gümüşer	0	0
91	İZMİR DEMİR ÇELİK SANAYİ A.Ş.	NURİ ŞAHİN	NURİ ŞAHİN	NURİ ŞAHİN	0	0
92	İZMİR FIRÇA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	ORHAN DİLBEROĞLU	ORHAN DİLBEROĞLU	ORHAN DİLBEROĞLU	0	0
95	KAPLAMİN AMBALAJ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	İsa DOĞANLI	İsa DOĞANLI	İsa DOĞANLI	0	0
96	KARDEMİR KARABÜK DEMİR ÇELİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	ERCÜMENT ÜNAL	ERCÜMENT ÜNAL	ERCÜMENT ÜNAL	0	0
97	KARSAN OTOMOTİV SANAYİİ VE TİCARET A.Ş.	Okan Baş	Okan Baş	Okan Baş	0	0
98	KARSU TEKSTİL SANAYİİ VE TİCARET A.Ş.	Nevzat SEYOK	Nevzat SEYOK	Nevzat SEYOK	0	0
99	KARSUSAN KARADENİZ SU ÜRÜNLERİ SANAYİİ A.Ş.	MASUM ÇEVİK	MASUM ÇEVİK	MASUM ÇEVİK	0	0
100	KARTONSAN KARTON SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Haluk İber	Haluk İber	Haluk İber	0	0
101	KATMERCİLER ARAÇ ÜSTÜ EKİPMAN SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Mehmet Katmerci	Mehmet Katmerci	Mehmet Katmerci	0	0
103	KEREVİTAŞ GIDA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Zeynep Dilmen	Zeynep Dilmen	Zeynep Dilmen	0	0
105	KONFRUT GIDA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Can Aydemir	Can Aydemir	Can Aydemir	0	0
106	KONYA ÇİMENTO SANAYİİ A.Ş.	Kadir BÜYÜKKARA	Kadir BÜYÜKKARA	Kadir BÜYÜKKARA	0	0
108	KRİSTAL KOLA VE MEŞRUBAT SANAYİ TİCARET A.Ş.	Aziz Erdoğan	Aziz Erdoğan	Aziz Erdoğan	0	0
110	LÜKS KADİFE TİCARET VE SANAYİİ A.Ş.	FERAMİN ÇELİKTAŞ	FERAMİN ÇELİKTAŞ	FERAMİN ÇELİKTAŞ	0	0
111	MAKİNA TAKIM ENDÜSTRİSİ A.Ş.	Levent SİPAHİ	Levent SİPAHİ	Levent SİPAHİ	0	0
115	MENDERES TEKSTİL SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Ali Atlamaz	Ali Atlamaz	Ali Atlamaz	0	0
116	MENSA SINAİ TİCARİ VE MALİ YATIRIMLAR A.Ş.	FAİK UKUTAŞ	FAİK ULUTAŞ	FAİK ULUTAŞ	0	0
117	MERKO GIDA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	ALİSTAİR BARAN BLAKE	ALİSTAİR BARAN BLAKE	ALİSTAİR BARAN BLAKE	0	0
118	MONDİ TİRE KUTSAN KAĞIT VE AMBALAJ SANAYİ A.Ş.	Joseph Hubertus Anna Raymunds SCHOONBROOD	Joseph Hubertus Anna Raymunds SCHOONBROOD	Joseph Hubertus Anna Raymunds SCHOONBROOD	0	0
120	NUH ÇİMENTO SANAYİ A.Ş.	KAMİL GÖKHAN BOZKURT	KAMİL GÖKHAN BOZKURT	KAMİL GÖKHAN BOZKURT	0	0

121	OLMUKSAN INTERNATIONAL PAPER AMBALAJ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Ergun Hepvar	Ergun Hepvar	Ergun Hepvar	0	0
122	ORMA ORMAN MAHSULLERİ İNTEGRE SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Şehriban Nihan ATASAGUN	Şehriban Nihan ATASAGUN	Şehriban Nihan ATASAGUN	0	0
123	OTOKAR OTOMOTİV VE SAVUNMA SANAYİ A.Ş.	AHMET SERDAR GÖRGÜÇ	AHMET SERDAR GÖRGÜÇ	Ahmet Serdar Görgüç	0	0
124	OYLUM SINAİ YATIRIMLAR A.Ş.	YENER BÜYÜKNALBANT	YENER BÜYÜKNALBANT	Yener BÜYÜKNALBANT	0	0
125	ÖZBAL ÇELİK BORU SANAYİ TİCARET VE TAAHHÜT A.Ş.	Hasan Tufan BALLI	Hasan Tufan BALLI	Hasan Tufan BALLI	0	0
126	ÖZERDEN PLASTİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	MUSTAFA NADİ ÖZERDEN	MUSTAFA NADİ ÖZERDEN	MUSTAFA NADİ ÖZERDEN	0	0
127	PARSAN MAKİNA PARÇALARI SANAYİİ A.Ş.	MEHMET TAHİR VARLIK	MEHMET TAHİR VARLIK	Mehmet Tahir VARLIK	0	0
128	PENGUEN GIDA SANAYİ A.Ş.	Şevket Aykan Sözüçetin	Şevket Aykan Sözüçetin	Şevket Aykan Sözüçetin	0	0
129	PETKİM PETROKİMYA HOLDİNG A.Ş.	Anar MAMMADOV	Anar MAMMADOV	Anar MAMMADOV	0	0
130	PINAR ENTEGRE ET VE UN SANAYİİ A.Ş.	Tunç Tuncer	Tunç Tuncer	Tunç Tuncer	0	0
131	PINAR SU SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Hüseyin Karamehmetoğlu	Hüseyin Karamehmetoğlu	Hüseyin Karamehmetoğlu	0	0
132	PINAR SÜT MAMULLERİ SANAYİİ A.Ş.	Gürkan Hekimoğlu	Gürkan Hekimoğlu	Gürkan Hekimoğlu	0	0
133	POLİTEKNİK METAL SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	MESUT AKKAYA	MESUT AKKAYA	MESUT AKKAYA	0	0
134	PRİZMA PRES MATBAACILIK YAYINCILIK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	METİN KURU	METİN KURU	METİN KURU	0	0
135	RODRİGO TEKSTİL SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	BEKİR KÜÇÜKDOĞAN	BEKİR KÜÇÜKDOĞAN	BEKİR KÜÇÜKDOĞAN	0	0
138	SAFKAR EGE SOĞUTMACILIK KLİMA SOĞUK HAVA TESİSLERİ İHRACAT İTHALAT SANAYİ VE TİCARET A.Ş.		KADİR ERBAŞ	KADİR ERBAŞ	0	0
139	SANİFOAM SÜNGER SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	ENDER ZAİMOĞLU	ENDER ZAİMOĞLU	ENDER ZAİMOĞLU	0	0
140	SARAY MATBAACILIK KAĞITÇILIK KIRTASİYECİLİK TİCARET VE SANAYİ A.Ş.	ALİ KELEŞ	ALİ KELEŞ	Ali Keleş	0	0
141	SARKUYSAN ELEKTROLİTİK BAKIR SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Sevgür Arslanpay	Sevgür Arslanpay	Sevgür Arslanpay	0	0
142	SASA POLYESTER SANAYİ A.Ş.	Mehmet ŞEKER	Mehmet ŞEKER	Mehmet ŞEKER	0	0
143	SAY REKLAMCILIK YAPI DEKORASYON PROJE TAAHHÜT SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	EVREN GÜLDOĞAN	EVREN GÜLDOĞAN	EVREN GÜLDOĞAN	0	0
144	SEKURO PLASTİK AMBALAJ SANAYİ A.Ş.	Murat Hakan ÇİL	Murat Hakan ÇİL	Murat Hakan ÇİL	0	0
145	SELÇUK GIDA ENDÜSTRİ İHRACAT İTHALAT A.Ş.	MEHMET ALİ TU	MEHMET ALİ TU	MEHMET ALİ TU	0	0
147	SEYİTLER KİMYA SANAYİ A.Ş.	halil karakaya	halil karakaya	halil karakaya	0	0
148	SİLVERLİNE ENDÜSTRİ VE TİCARET A.Ş.	Mustafa LAÇİN	Mustafa LAÇİN	Mustafa LAÇİN	0	0

149	SODA SANAYİİ A.Ş.	Hidayet Özdemir	Hidayet Özdemir	Hidayet Özdemir	0	0
150	SODAŞ SODYUM SANAYİİ A.Ş.	RECEP SERDAR SALANCI	RECEP SERDAR SALANCI	RECEP SERDAR SALANCI	0	0
151	SÖKTAŞ TEKSTİL SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Muharrem H. Kayhan	Muharrem H. Kayhan	Muharrem H. Kayhan	0	0
152	SÖNMEZ PAMUKLU SANAYİİ A.Ş.	Kemal ERDOĞAN	Kemal ERDOĞAN	Kemal ERDOĞAN	0	0
153	SUMAŞ SUNİ TAHTA VE MOBİLYA SANAYİ A.Ş.	HİLMİ EVİN ERTÜR	HİLMİ EVİN ERTÜR	HİLMİ EVİN ERTÜR	0	0
154	TAT GIDA SANAYİ A.Ş.	Arzu Aslan Kesimer	Arzu Aslan Kesimer	Arzu Aslan Kesimer	0	0
155	TAZE KURU GIDA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Nusret YURTER	Nusret YURTER	Nusret YURTER	0	0
157	TOFAŞ TÜRK OTOMOBİL FABRİKASI A.Ş.	CENGİZ EROLDU	CENGİZ EROLDU	CENGİZ EROLDU	0	0
158	TRAKYA CAM SANAYİİ A.Ş.	Dr. Reha Akçakaya	Dr. Reha Akçakaya	Dr. Reha Akçakaya	0	0
159	TUĞÇELİK ALÜMİNYUM VE METAL MAMÜLLERİ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Burak NERGİZ	Burak NERGİZ	Burak NERGİZ	0	0
160	TUKAŞ GIDA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Cem OKULLU	Cem OKULLU	Cem OKULLU	0	0
161	TÜMOSAN MOTOR VE TRAKTÖR SANAYİ A.Ş.	KURTULUŞ ÖĞÜN	KURTULUŞ ÖĞÜN	KURTULUŞ ÖĞÜN	0	0
162	TÜPRAŞ-TÜRKİYE PETROL RAFİNERİLERİ A.Ş.	İbrahim Yelmenoğlu	İbrahim Yelmenoğlu	İbrahim Yelmenoğlu	0	0
163	TÜRK PRYSMİAN KABLO VE SİSTEMLERİ A.Ş.	Erkan Aydoğdu	Erkan Aydoğdu	Erkan Aydoğdu	0	0
164	TÜRK TRAKTÖR VE ZİRAAT MAKİNELERİ A.Ş.	MARCO VOTTA	MARCO VOTTA	MARCO VOTTA	0	0
165	TÜRK TUBORG BİRA VE MALT SANAYİİ A.Ş.	Damla Tolga Birol	Damla Tolga Birol	Damla Tolga Birol	0	0
166	ULUSOY ELEKTRİK İMALAT TAAHHÜT VE TİCARET A.Ş.	Sait Ulusoy	Sait Ulusoy	Sait Ulusoy	0	0
167	ULUSOY UN SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Kamil Adem	Kamil Adem	Kamil Adem	0	0
168	UŞAK SERAMİK SANAYİ A.Ş.	hüseyin tanış	hüseyin tanış	hüseyin tanış	0	0
169	ÜLKER BİSKÜVİ SANAYİ A.Ş.	MEHMET TÜTÜNCÜ	MEHMET TÜTÜNCÜ	MEHMET TÜTÜNCÜ	0	0
172	VESTEL BEYAZ EŞYA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Enis Turan Erdoğan	Enis Turan Erdoğan	Enis Turan Erdoğan	0	0
173	VESTEL ELEKTRONİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Enis Turan Erdoğan	Enis Turan Erdoğan	Enis Turan Erdoğan	0	0
174	VİKİNG KAĞIT VE SELÜLOZ A.Ş.	Ahmet Abdullah Akçasız	Ahmet Abdullah Akçasız	Ahmet Abdullah Akçasız	0	0
175	YATAŞ YATAK VE YORGAN SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	HACI NURİ ÖZTAŞKIN	HACI NURİ ÖZTAŞKIN	HACI NURİ ÖZTAŞKIN	0	0
176	YİBİTAŞ YOZGAT İŞÇİ BİRLİĞİ İNŞAAT MALZEMELERİ TİCARET VE SANAYİ A.Ş.	Mustafa Şefik TÜZÜN	Mustafa Şefik TÜZÜN	Mustafa Şefik TÜZÜN	0	0
177	YONGA MOBİLYA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	mehmet bekir şasa	mehmet bekir şasa	mehmet bekir şasa	0	0

EK -2 **2017-2018 Dönemi BİST İmalat Sektörü Tüm İşletmelerin Mi Değerleri**

İşletme No	İşletme Adı	Mi1999	MiUFRS	MiTR		İşletme No	İşletme Adı	Mi1999	MiUFRS	MiTR
1	ACSEL	-2,00204558	-1,75267246	-1,21900369		31	BRISA	-1,740136794	-2,102011799	-1,699204095
2	ADANC	-2,69163996	-2,35510747	-1,54578471		32	BRKO	-2,962700465	-2,831803039	-1,63422384
3	ADEL	-2,97195886	-1,59608595	-1,47283947		33	BRKSN	-2,833733843	-2,07565417	-1,325146615
4	AEFES	-1,83602708	-2,09300052	-1,32262497		34	BRMEN	-6,687044683	-3,196327179	0,731617158
5	AFYON	-0,02529646	0,472328782	2,412345528		35	BRSAN	-0,94816156	-0,28159721	-0,658639203
6	AKCNS	-2,88549673	-3,20239163	-1,2732292		36	BSOKE	-2,802979065	-2,54134867	-1,036886223
7	AKSA	-2,84616046	-2,0084287	-1,73923962		37	BTCIM	-2,772802779	-2,597754434	-0,789836449
8	ALCAR	-2,48844789	-1,68393549	-1,25456657		38	BUCIM	-1,6646954	-1,902325679	-1,601997842
9	ALDAG	-2,26904874	0,837211866	9,686007175		39	BURCE	-1,861647121	-1,607544765	-1,483240168
10	ALKA	-1,74996261	-0,95613696	-1,32337296		40	BURVA	-2,541565007	-2,575332472	-2,197885791
11	ALKIM	-1,96322523	-1,84193499	-1,38468384		41	CCOLA	-0,98467642	-2,356897754	-1,551502405
12	ANACM	-1,34693613	-1,75183881	-1,08901903		42	CELHA	-2,584071621	-1,68101694	-1,237644384
13	ARCLK	-2,65363705	-2,19109637	-1,4717323		43	CEMAS	-2,127747701	-1,792568273	-1,103992536
14	ARSAN	-2,74544879	-2,25080515	-1,47107728		44	CEMTS	-0,916666284	-1,446090221	-1,422817172
15	ASLAN	-2,73908426	-1,79932276	-0,88977514		45	CIMSA	-3,081754772	-2,674860157	-2,005962178
16	ASUZU	-3,26811685	-2,54557468	-1,48964019		46	CMBTN	-1,67124323	-1,712250842	-2,171988155
17	ATEKS	-2,03897646	-2,03076258	-1,33217389		47	CMENT	-2,458647446	-2,507065213	-1,590391899
18	AVOD	-2,67333648	-2,20619291	-1,26496522		48	CUSAN	-3,444293287	-3,26620043	-1,493708153
19	AYES	-2,79717953	-2,45004364	-1,62550014		49	DAGI	-3,505841395	-1,839857448	-1,824934564
20	AYGAZ	-2,94814172	-2,70947574	-2,49751685		50	DARDL	-6,852855705	-2,979199405	0,151150372
21	BAGFS	-2,44376524	-3,18609915	-5,38386545		51	DENCM	-1,716067881	-1,276809418	-0,853780295
22	BAKAB	-1,36894955	-1,24852954	-1,3048804		52	DERIM	-1,13366976	-1,427728451	-1,696814452
23	BALAT	-3,47470019	-3,09575635	1,218007535		53	DESA	-1,508334614	-1,358528604	-1,718304515
24	BANVT	-1,61017411	-2,29854985	-2,65087133		54	DEVA	-1,740843238	-1,900831589	-0,937663713
25	BASCM	-2,29160522	-2,32841765	-2,43965925		55	DGKLB	-3,434009385	-2,096485393	-2,07497613
26	BFREN	-2,05544296	-2,48729703	-1,36152512		56	DIRIT	-4,437080123	-3,510478865	0,07541842

27	BLCYT	-2,42631461	-2,00159271	-0,961278		57	DITAS	-1,7412932	-2,0034999	-1,667012658
28	BNTAS	-2,11183549	-2,22527897	-1,4175675		58	DMSAS	-1,85274838	-2,01453549	-0,948900358
29	BOLUC	-2,57456219	-1,26502853	-0,89612358		59	DOBUR	-3,180414279	-3,224308991	-1,447674463
30	BOSSA	-0,77865707	-0,44918635	-0,62325374		60	DOGUB	-2,288221538	-2,187248269	-5,881449764
61	DOKTA	-4,070593	-1,64758748	-1,05539386		94	JANTS	-1,912855179	-1,278673568	-1,789568852
62	DURDO	-1,94949421	-1,46520024	-0,71071197		95	KAPLM	-2,106859819	-2,215040175	-1,971258843
63	DYOBY	-2,78100381	-1,7744188	-1,33356345		96	KARDEMIR	-1,769644254	-1,865538886	-0,405888627
64	EGEEN	0,210220696	-0,03004996	0,19240907		97	KARSAN	-4,314254136	-2,049081528	-0,980034981
65	EGGUB	-1,99082165	-1,76684588	0,037176615		98	KARTN	-2,045948967	-2,047443632	-0,959238561
66	EGPRO	-3,23470454	-2,77745637	-1,43495148		99	KATMR	-2,639934888	-1,35152507	-2,417249501
67	EGSER	-2,41460454	-2,56772369	-1,66983713		100	KENT	-2,282751601	-2,46331249	-1,500166752
68	EKIZ	-1,68066271	-1,49121194	-8,66425805		101	KERVT	-0,742783757	-3,022354764	-1,369213209
69	EMKEL	-3,43451238	-3,1076801	-1,90830728		102	KLMSN	-1,780620468	-2,541323679	-1,367090284
70	EMNIS	-3,77117585	-4,30845033	-4,87526737		103	KNFRT	-0,712116085	-0,453930461	-4,016869081
71	EPLAS	0,542115733	0,060069033	-0,50592587		104	KONYA	-2,112873479	-2,239935529	-1,574588556
72	ERBOS	-2,1346397	-1,89213742	-1,80595858		105	KORDS	-1,641468805	-1,481850221	-1,061489405
73	EREGL	-1,20410324	-1,19737637	-0,63802198		106	KRSAN	-2,030746808	-2,153273631	-2,41982553
74	ERSU	-0,9643574	-1,05752554	-3,66197023		107	KRSTL	-4,921500536	-4,724920593	5,46361242
75	FMIZP	-1,89597606	-2,21209104	-0,9256337		108	KRTEK	-2,648996538	-1,522761802	-1,176830801
76	FORMT	-0,62741423	-0,36846762	-0,66351246		109	KUTPO	-2,466308748	-2,531618963	-1,833849047
77	FRIGO	-1,48248609	-1,08619248	-0,1259074		110	LUKSK	-2,139152785	-1,99889728	-2,330480855
78	FROTO	-2,54775857	-2,38957646	-1,49196293		111	MAKTK	-1,908104431	-2,624449539	-1,726713833
79	GEDZA	-1,12000369	-0,46150456	0,974961492		112	MEGAP	-0,977410061	0,489970499	-1,88159099
80	GENTS	-2,51156081	-2,26246401	-1,74065676		113	MEMSA	0	0	0
81	GEREL	-1,03140544	-1,11952806	-1,17871482		114	MERKO	-3,528087271	-4,80826877	-2,293123759
82	GOLTS	-2,49957083	-1,64333228	-1,41971779		115	MNDRS	-1,949771574	-1,075186382	-1,614688218
83	GOODY	-1,78258164	-1,18105699	-1,28265616		116	MRDN	-1,655329156	-2,361416798	-1,150595439
84	GUBRF	-2,58726535	-1,68727814	-0,39373642		117	MRSHL	-3,18739018	-2,34237383	-1,802982664
85	HATEK	-2,45453584	-2,23461315	-0,57967698		118	NIBAS	0,858335432	0,076095133	-12,86997465

86	HEKTS	-0,97604548	0,673856749	-0,75401701		119	NUHCM	-2,734775293	-2,657405135	-1,221798758
87	HURGZ	-1,22299323	-2,70227209	-2,13528937		120	OLMIP	-1,888925668	-1,637446546	-0,869345996
88	IHEVA	-2,2952089	-2,2628541	-1,67481755		121	ORMA	-1,977177232	-2,474947855	-1,435927424
89	IHGZT	-2,82501532	-2,83474411	-1,16012996		122	OTKAR	-0,986933119	-1,715289743	0,8755441
90	ISDMR	-0,78978767	-1,21151545	-0,67163352		123	OYLUM	-2,686564771	-2,65485099	-0,907068512
91	IZFAS	27,98512196	27,73249176	4,125233145		124	OZBAL	-2,278083415	-1,729616932	0,553433037
92	IZMDC	-2,43614989	-1,67847779	-1,98732842		125	OZRND	-2,401184301	-2,119715944	-1,043179001
93	IZOCM	-2,39046955	-2,42515736	-1,6673331		126	PARSN	-2,56562235	-1,933991197	-1,340467968
127	PENGD	-2,46490143	-1,61394957	-1,70483573		160	TOASO	-2,179913524	-2,43761122	-1,100662636
128	PETKM	-1,94226343	-2,23893548	-2,45917753		161	TRKCM	-2,151297798	-1,95038826	-1,219964294
129	PETUN	-2,30645582	-2,38622649	-1,35390801		162	TTRAK	-2,831639066	-2,47442987	-0,967832256
130	PINSU	-3,25415503	-2,36554923	-1,00620475		163	TUCLK	-2,42191783	-1,580324854	-1,678649252
131	PNSUT	-2,67914436	-2,55644128	-1,54760032		164	TUKAS	-1,93626747	-0,918715295	-0,796357028
132	POLTK	-1,57753165	-1,31845551	-0,92490188		165	TUPRS	-1,250234971	-1,553190951	-2,269010983
133	PRKAB	-2,58065351	-1,74543554	-1,55040877		166	ULKER	-0,568010907	-1,017132762	-0,378045733
134	PRZMA	-2,78040704	-3,02916023	0,252853408		167	ULUSE	-2,007187716	-1,791755541	-1,420784783
135	RODRG	-2,68768624	-2,30088036	-1,43543055		168	ULUUN	-1,876842211	-0,629913925	-2,524879463
136	ROYAL	0	0	0		169	UNYEC	-2,815963704	-1,928570807	-2,076697455
137	RTALB	-1,76506881	-2,36326077	-3,95163053		170	USAK	-3,025275146	-2,204944932	-1,393826365
138	SAFKR	-1,18491829	-2,15106571	-1,10661769		171	VANGD	-53,30885975	-53,18130718	198,8516473
139	SAMAT	-2,07605206	-2,47205103	-3,46654932		172	VESBE	-2,817589452	-2,720229213	-1,180248425
140	SANFM	-2,57373509	-1,93460627	-1,84610468		173	VESTL	-3,236562576	-2,563538247	-1,418913912
141	SARKY	-2,23533345	-1,56106432	-1,71433143		174	VKING	-4,075814726	-3,176149385	-1,211576372
142	SASA	-2,30047764	-1,65159584	-0,44520054		175	YATAS	-1,471514035	-1,136393718	-0,902291448
143	SAYAS	-1,94191559	-5,7293944	-3,7413523		176	YBTAS	-1,91061783	-1,689560035	-0,535304329
144	SEKUR	-2,85071354	-1,53270448	-1,84993298		177	YONGA	-2,548089848	-2,203615439	1,044481017
145	SELGD	-0,74046018	-0,8670799	2,182129379		178	YUNSA	-2,047559655	-1,907478413	-1,290638937
146	SERVE	42,22573945	40,73768524	59,8553871						
147	SEYKM	2,13916227	2,739825331	-1,15207442						

148	SILVR	-2,8422861	-2,51376124	-2,54241702						
149	SKTAS	-3,07198744	-1,94684608	-0,69068388						
150	SNPAM	-4,45783012	-4,27017452	0,03025651						
151	SODA	-2,34952898	-2,03170295	-1,20621623						
152	SODSN	-3,03595192	-2,95516844	-1,673714						
153	SUMAS	-0,09441053	0,460823046	1,357252097						
154	TATGD	-1,66858581	-2,29489961	-1,66673587						
155	TBORG	-1,32946736	-1,45124428	-0,53579335						
156	TIRE	-1,66137856	-1,35743385	-0,91642111						
157	TKURU	-3,09448588	-2,11366224	-7,29130164						
158	TMPOL	-3,13383273	-1,94524935	-1,46594738						
159	TMSN	-2,49822597	-1,66055379	0,240165745						